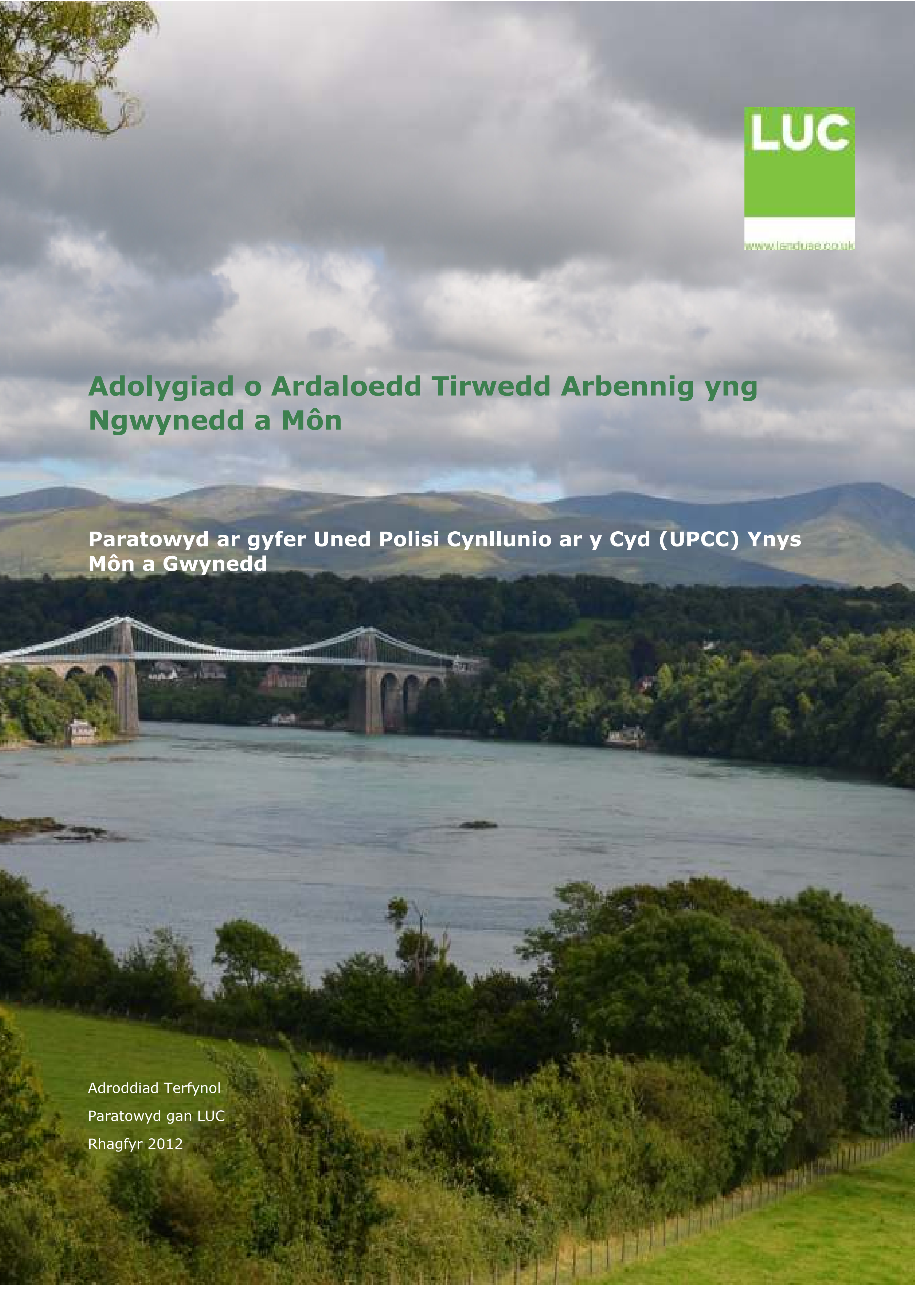

Adolygiad o Ardaloedd Tirwedd Arbennig yng Ngwynedd a Môn

Paratowyd ar gyfer Uned Polisi Cynllunio ar y Cyd (UPCC) Ynys Môn a Gwynedd

Adroddiad Terfynol

Paratowyd gan LUC

Rhagfyr 2012

www.landuse.co.uk

Teitl y Prosiect: Adolygiad o Ardaloedd Tirwedd Arbennig yng Ngwynedd a Môn

Cleient: Uned Polisi Cynllunio ar y Cyd Ynys Môn a Gwynedd

Fersiwn	Dyddiad	Manylion y Fersiwn	Paratowyd gan	Gwiriwyd gan	Cymeradwywyd gan y Pennaeth
0.1	23.7.12	Fersiwn fewnol gyntaf yr adroddiad drafft	Sally Parker	Kate Ahern	Kate Ahern
1.0	2.11.12	Ail fersiwn fewnol yr adroddiad	Sally Parker	Kate Ahern	Kate Ahern
1.1	12.11.12	Adroddiad drafft a gylchredwyd am sylwadau	Sally Parker	Kate Ahern	Kate Ahern
2.0	20.12.12	Adroddiad terfynol	Sally Parker	Kate Ahern	Kate Ahern

Adolygiad o Ardaloedd Tirwedd Arbennig yng Ngwynedd a Môn

Adroddiad Drafft

Paratowyd gan LUC

Tachwedd 2012

Planning & EIA
Design
Landscape Planning
Landscape Management
Ecology
Mapping & Visualisation

LUC BRISTOL
14 Great George Street
Bristol BS1 5RH
Tel:0117 929 1997
Fax:0117 929 1998
bristol@landuse.co.uk

Offices also in:
London
Glasgow
Edinburgh

FS 566056
EMS 566057

Land Use Consultants Ltd
Registered in England
Registered number: 2549296
Registered Office:
43 Chalton Street
London NW1 1JD
LUC uses 100% recycled paper

Cynnwys

1 Cefndir **1**

2 Y Dull ar gyfer diffinio Ardaloedd Tirwedd Arbennig **3**
Cam 1: Meini prawf strategol 3
Cam 2: Sefydlu ardaloedd ymchwil eang ar gyfer ATA yng Ngwynedd a Môn 4
Cam 3: Sefydlu ATA penodol 10

3 Yr ATA sydd wedi'u hargymell ar gyfer Gwynedd a Môn **13**
ATA arferthedig ar gyfer Gwynedd a Môn 13
Y berthynas rhwng yr ATA arfaethedig a'r dynodiadau tirwedd lleol blaenorol 16

Atodiad 1 Datganiadau Gwerth ac Arwyddocâd **19**

1 Cefndir

1.1 Comisiynwyd LUC gan Uned Polisi Cynllunio ar y Cyd (UPCC) Ynys Môn a Gwynedd i gynnal adolygiad o ddynodiadau tirwedd lleol ('Ardaloedd Tirwedd Arbennig' neu ATA), y ddau awdurdod fel rhan o'u gwaith o baratoi Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd. Er dibenion yr adroddiad hwn, cyfeirir at ardaloedd y ddau awdurdod gyda'i gilydd fel 'Ardal yr Astudiaeth'. Gweler Ffigwr 1.1.

1.2 Fel y nodir ym Mholisi Cynllunio Cymru (2012), mae Ardaloedd Tirwedd Arbennig (ATA) yn cael eu gweithredu gan awdurdodau cynllunio lleol pan fo rheswm digonol i gredu na all polisïau cynllunio arferol ddarparu'r warchodaeth angenrheidiol. Mae hefyd yn nodi, fodd bynnag, na ddylai dynodiadau o'r fath gyfyngu'n ddireswm ar ddatblygiadau derbyniol.

1.3 Yng Ngwynedd, diffinnir cyfanswm o 11 Ardal Gwarchod y Dirwedd (AGD, sydd gyfystyr ag ATA), yn y Cynllun Datblygu Unedol cyfredol (2001-2016). Gweler Ffigwr 1.2. Nodwyd yn Adroddiad yr Archwiliwr yn sgil Ymchwiliad Cyhoeddus y Cynllun y byddai'r polisi ar gyfer y dynodiadau tirwedd lleol hyn (B10):

"…will enable the effect of a proposed development on the landscape to be assessed against the particular attributes of the local landscape... This could usefully inform decisions on proposed developments, not only in terms of the sensitive siting of new development, but also in its design and landscaping. In this respect the Policy will heighten the awareness among prospective developers of the importance of landscape impact…"

1.4 Ym Môn, rhoddodd y Cyngor Sir y gorau i'r gwaith o gynhyrchu ei Gynllun Datblygu Unedol (CDU) yn 2005. Fodd bynnag, rhoddir pwys iddo fel ystyriaeth berthnasol wrth wneud penderfyniadau er dibenion rheolaeth adeiladu gan ei fod wedi cyrraedd cyfnod datblygedig (rhoddwyd y gorau i'r gwaith yn ystod y cam addasiadau arfaethedig). Roedd y CDU wedi penderfynu peidio ag adnabod Ardaloedd Tirwedd Arbennig ar yr ynys. Ar ddiwedd 2010, oedwyd y gwaith ar Gynllun Datblygu Lleol Ynys Môn yn y cyfnod Cyn-Adnau, ond bellach, maent yn gweithio gyda Gwynedd i baratoi Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd (CDLl ar y Cyd), yn sgil sefydlu'r UPCC.

1.5 Hyd nes y mabwysiadir y CDLl ar y Cyd, mae cynllunio ar Ynys Môn yn parhau i gael ei arwain gan Gynllun Lleol Ynys Môn 1996, sy'n dynodi'r ynys gyfan (y tu allan i'r AONB a ffiniau aneddiadau) fel Ardal Tirwedd Arbennig dan Bolisi 31:

"Yn y cynigion i ddatblygu yn yr Ardal Tirwedd Arbennig bydd raid rhoddi sylw arbennig i gymeriad neilltuol yr ardal y mae'r cynnig ynddi. Wrth ystyried effaith unrhyw gynnig ar y tirwedd bydd raid i'r Cyngor, cyn rhoddi caniatâd, fodloni ei hun fod modd ffitio'r datblygiad i mewn i'r tir o gwmpas heb wneud niwed annerbyniol i gymeriad y tirwedd yn gyffredinol a gwna'r Cyngor hyn cyn rhoddi caniatâd cynllunio."

1.6 Er y bu i Adroddiad yr Archwiliwr ar Gynllun Lleol Ynys Môn 1996 gefnogi'r polisi uchod, nododd hefyd y byddai angen i gynllunwyr gyfeirio at Strategaeth Tirwedd yr ynys wrth ystyried effeithiau cynigion ar gymeriad y dirwedd ar raddfa fwy lleol (wedi hynny, mabwysiadwyd y Strategaeth fel Canllaw Cynllunio Atodol yn 1999 ac fe'i diweddarwyd yn 2011).

1.7 Bydd yr astudiaeth hon yn cynnal adolygiad trylwyr o'r dystiolaeth sydd ar gael i hysbysu'r dynodiad parhaus o Ardaloedd Tirwedd Arbennig yng Ngwynedd a Môn.

2 Y Dull ar gyfer diffinio Ardaloedd Tirwedd Arbennig

2.1 Ceisiwyd defnyddio dull ar gyfer yr adolygiad ATA yng Ngwynedd a Môn fyddai'n dilyn y canllawiau LANDMAP[1] a osodwyd gan Gyngor Cefn Gwlad Cymru, gan sicrhau bod y dull yn gadarn ac yn gwneud y defnydd gorau o'r dystiolaeth leol a gwybodaeth cynllunwyr y cyngor, pensaer tirwedd a gweithwyr proffesiynol tirwedd LUC. Dilynwyd dull pedwar cam:

- **Cam 1: Diffinio Meini Prawf Strategol** - sefydlu p'un a oes angen dilys a chlir ac angen y gellir ei gyfiawnhau am ddynodiadau ATA yng Ngwynedd a Môn. Diffiniodd yr astudiaeth gyfres o chwe maen prawf a ddefnyddiwyd i ddyfarnu pob ATA posib, a sicrhawyd ym mhob achos y dilynwyd proses gyson wrth ystyried yr angen am ddynodiad lleol.
- **Cam 2: Sefydlu Ardaloedd Ymchwil Eang** - yn cynnwys cwestiynu a chyfuno'r sgoriau arfarniad o'r pum Agwedd Werthuso LANDMAP. Yng Ngwynedd, darparodd lleoliad cyfredol yr Ardaloedd Gwarchod y Dirwedd (AGD) fan cychwyn allweddol ar gyfer y cam hwn, ond yn ogystal, defnyddiwyd y data LANDMAP cyfredol (a thystiolaeth arall wedi'i mapio) i fireinio, a chynnig ATA newydd ble bo angen.
- **Cam 3: Sefydlu Ardaloedd Tirwedd Arbennig Penodol** - mireiniwyd ATA unigol ymhellach wrth gynnal gwaith desg fwy manwl ac arolwg maes. Ar gyfer pob ATA a nodwyd, drafftiwyd datganiad o angen clir a chofnodwyd unrhyw gysylltiadau/addasiadau i'r dynodiadau cyfredol (AGD Gwynedd). Ymgynghorodd UPCC â swyddogion y cyngor, y timau AHNE a Chyngor Cefn Gwlad Cymru ar yr ATA arfaethedig cyn bwrw ymlaen i'r cam nesaf.
- **Cam 4: Paratoi Datganiadau Gwerth ac Arwyddocâd** - unwaith y cytunwyd ar yr ATA arfaethedig, aethpwyd ati i'w mapio yn GIS a darparwyd Datganiadau Gwerth ac Arwyddocâd atodol ar gyfer pob un (gweler Atodiad 1).

Cam 1: Meini prawf strategol

2.2 Gan fod y ddau awdurdod yn bwrw ymlaen â'u Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd, roedd angen cynnal adolygiad o waelodlin cymeriad y dirwedd cyfredol er mwyn cael cyfiawnhad dros barhau i gynnwys y dynodiadau Ardaloedd Tirwedd Arbennig yn y polisi cynllunio lleol. O ganlyniad, mae'r data LANDMAP a ddiweddarwyd yn ddiweddar ar gyfer y ddau awdurdod wedi chwarae rôl allweddol yn yr adolygiad hwn, ynghyd â gwybodaeth o'r ddau asesiad cymeriad tirwedd lleol (Gwynedd, 2005 - diweddarwyd fel rhan o'r cytundeb hwn - ac Ynys Môn, 1999 - a ddiweddarwyd yn 2011). Mae barn annibynnol gweithwyr proffesiynol tirwedd LUC, yn cynnwys ymarferiad dilysu maes trylwyr, wedi llunio rhan hanfodol o'r astudiaeth hon er mwyn sicrhau ei bod yn gadarn.

2.3 O ran rôl strategol yr ATA; mae'r ddau Gyngor yn cefnogi cysyniad y dynodiadau lleol - yn enwedig o ran y lefel ychwanegol o warchodaeth y maent yn ei gynnig i ardaloedd o'r dirwedd y tu allan i'r ddwy AHNE (Llŷn ac Ynys Môn) a Pharc Cenedlaethol Eryri. Yn ogystal, maent yn gwerthfawrogi'r rôl sydd ganddynt o ran cyfoethogi gosodiad y tirweddau gwarchodedig a'r Fenai (sy'n nodwedd amlwg o'r dirwedd ynddi'i hun), ynghyd â'u swyddogaeth o ran cynorthwyo i warchod tirweddau sensitif rhag datblygiad. Datblygodd yr astudiaeth feini prawf 'Ymarferol' a 'Tirwedd' mwy manwl i sicrhau ymhellach bod Ardaloedd Tirwedd Arbennig yr ardal yn gadarn, ac fe nodir hyn yng Ngham 3.

1 Cyngor Cefn Gwlad Cymru (Mehefin 2008) LANDMAP ac Ardaloedd Tirwedd Arbennig: Nodyn Canllaw Gwybodaeth LANDMAP 1

Cam 2: Sefydlu ardaloedd ymchwil eang ar gyfer ATA yng Ngwynedd a Môn

Y cefndir i'r cam hwn a data LANDMAP

2.4 Pwrpas Cam 2 yn y fethodoleg oedd adnabod ardaloedd ymchwil eang ar gyfer ATA y gellid yna eu mireinio yng Ngham 3 (Sefydlu Ardaloedd Tirwedd Arbennig Penodol). Canolbwyntiodd y cam hwn yn unig ar y wybodaeth GIS a ddarparwyd gan LANDMAP - gan astudio'i bum 'agwedd' yn drylwyr i ganfod patrymau gofodol a allai dynnu sylw at ardaloedd fyddai'n werth eu hymchwilio ar gyfer dynodiad.

2.5 Mae pum agwedd LANDMAP, sef:

- Y Dirwedd Ddaearegol
- Cynefinoedd y Dirwedd
- Gweledol a Synhwyraidd
- Tirwedd Hanesyddol
- Tirwedd Ddiwylliannol

2.6 Mae i bob agwedd ei haen ofodol arbennig yn GIS, sy'n rhannu'r tir yn unedau daearyddol annibynnol. Cyfeirir at yr unedau annibynnol neu'r polygonau hyn fel 'ardaloedd agwedd'. Mae gan bob ardal agwedd gofnod arolwg ('Ffeil Casglwr') sy'n cofnodi sut y mae wedi'i dosbarthu, ei nodweddion a'i rhinweddau, a'r modd y cafodd ei harfarnu.

2.7 O fewn pob agwedd LANDMAP, ceir hyd at bedair lefel o ddosbarthiad hierarchaidd. Er enghraifft, o ran yr agwedd Gweledol a Synhwyraidd, y lefelau yw:

Lefel 1 - Tirffurf a gorchudd tir eang (e.e. ucheldir / iseldir / datblygiad...)

Lefel 2 - Tirffurf (e.e. ucheldir neu lwyfandir agored / cymoedd iseldir / tir adeiledig...)

Lefel 3 - Tirffurf (e.e. gweundir ucheldirol / cymoedd iseldir mosaig / pentref...)

Lefel 4 - Manylion - lleoliad / graddfa / agored / anheddiad (e.e. gweundir ucheldirol (grug) / cymoedd iseldir mosaig coediog / llinol...)

2.8 Yn ogystal, mae gan yr holl ardaloedd agwedd sgôr 'arfarniad cyffredinol' sengl sy'n seiliedig ar arfarniadau ar wahân a wnaed ar gyfer meini prawf penodol o fewn yr agwedd honno.

2.9 Mae nodyn canllaw Cyngor Cefn Gwlad Cymru yn cyflwyno cyfres o fapiau sy'n dangos yr arfarniad cyffredinol ar gyfer pob agwedd mewn ardal astudiaeth achos, ac yna fap pellach sy'n dangos cyfanswm y sgôr arfarniad ar gyfer y pum agwedd wedi'u cyfuno. Fodd bynnag, nid yw'n cyflwyno unrhyw wybodaeth ar sut yr eir ati i gyfrifo'r sgôr arfarniad wedi'i chyfuno gan ddefnyddio GIS. Felly, bu i ni ddatblygu ein dull technegol ein hunain ar gyfer ymgymryd â'r broses yng Ngwynedd a Môn. Ymgynghorwyd â Chyngor Cefn Gwlad Cymru yn ystod y cam hwn o'r astudiaeth, ac roeddem yn fodlon â'r dull a ddatblygwyd i gwestiynu'r data LANDMAP. Caiff hwn ei egluro isod.

Y dull a ddatblygwyd ar gyfer yr astudiaeth hon

2.10 Cafwyd data ar gyfer yr holl agweddau fel *shapefiles* a ddarparwyd gan Gyngor Cefn Gwlad Cymru ac fe'i rhoddwyd mewn dogfen map ESRI (mxd) yn ArcGIS. Cynhaliwyd y dadansoddiad a'r gwaith cynhyrchu map a ddisgrifiwyd yn y rhan sy'n dilyn yn ArcGIS. Yn ogystal, cafodd y data ei allforio i ffeil map ArcReader ESRI (pmf) fel bod modd i bobl nad ydynt yn defnyddio ArcGIS gael gweld y data mewn ffordd ryngweithiol. Cafodd ei fapio'n thematig ar gyfer pob agwedd gan ddefnyddio dosbarthiadau Lefel 2, a chafodd pob agwedd ei hymchwilio yn ei thro. Yn ogystal, wrth ddefnyddio ArcReader, bu modd dehongli'r Ffeiliau Casglwr ar gyfer ardaloedd agwedd unigol, gweler yn **Ffigwr 2.1** isod.

Ffigwr 2.1: Sgrinlun o'r prosiect ArcReader gyda hypergyswllt i ffeil casglwr 1

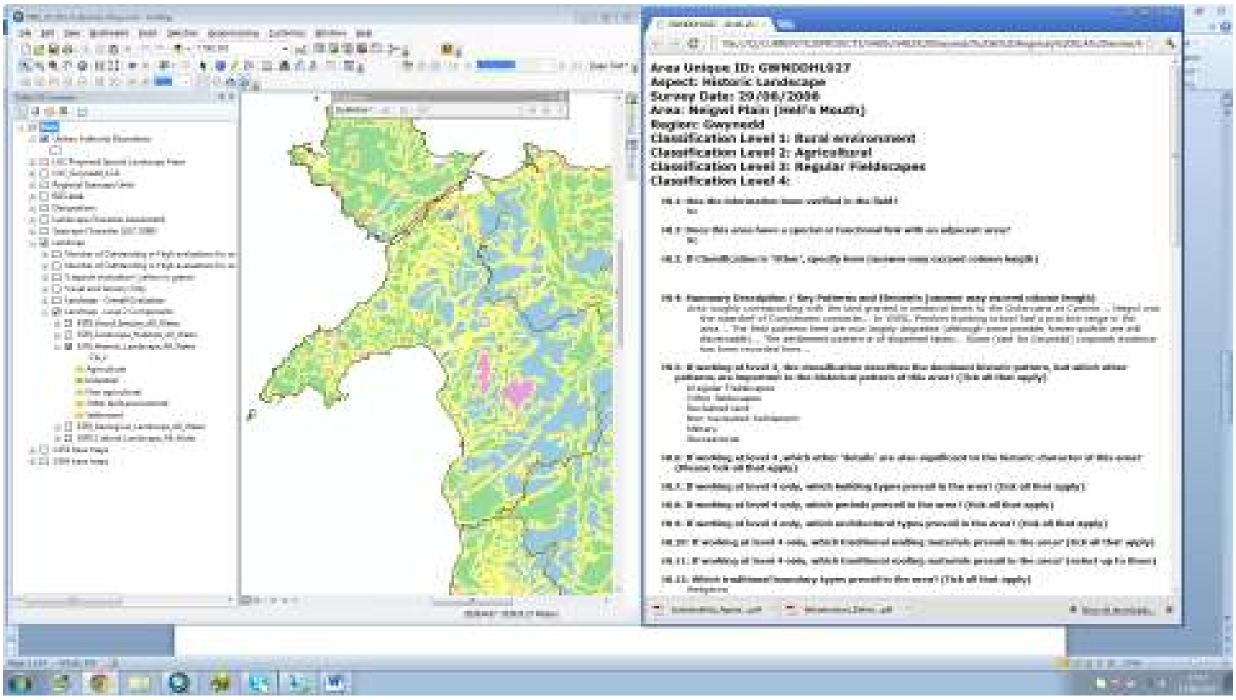

2.11 O fewn pob agwedd LANDMAP, ceir cyfres o gwestiynau sy'n cael eu harfarnu yn eu tro (sy'n cael eu cyfuno i gynhyrchu'r 'Arfarniad Cyffredinol'. Mae'r holl arfarniadau LANDMAP yn seiliedig ar 'sgôr' pedwar pwynt, gweler y diffiniad yn Nhabl 2.1 isod:

Tabl 2.2.1: Sgoriau Arfarniad LANDMAP

'Sgôr' Arfarniad	Pwysigrwydd i'r agwedd a arfarnir
Eithriadol	Pwysigrwydd rhyngwladol neu genedlaethol
Uchel	Pwysigrwydd rhanbarthol neu sirol
Cymedrol	Pwysigrwydd lleol
Isel	Fawr neu ddim pwysigrwydd

2.12 Nodir y cwestiynau a arfarnir ym mhob agwedd yn Nhabl 2.2 isod. Cynhaliwyd y dadansoddiad cychwynnol ar gyfer Gwynedd a Môn (disgrifir isod fel 'Rhan A'), gan ddefnyddio'r holl gwestiynau yn y tabl. Cynhaliwyd dadansoddiad eilaidd (disgrifir isod fel 'Rhan B') yn ogystal, a dewiswyd cyfres o gwestiynau yn sgil eu perthnasedd penodol i ddynodiad yr ATA. Mae'r rhain wedi'u lliwio'n wyrdd yn **Nhabl 2.2** isod.

Tabl 2.2.2: Cwestiynau arfarnu LANDMAP

Cod y cwestiwn	Enw'r cwestiwn	Disgrifiad
Tirweddau Hanesyddol (5 cwestiwn + arfarniad cyffredinol)		
HL35	Uniondeb	Defnyddiwyd i arfarnu 'cyfanrwydd' yr Ardal Agwedd.
HL36	Goroesiad	Defnyddiwyd i arfarnu lefelau goroesi'r amrywiol gydrannau yn yr ardal agwedd.

Cod y cwestiwn	Enw’r cwestiwn	Disgrifiad
HL37	Cyflwr	Cyflwr cyffredinol
HL38	Prinder	Prinder yr ardal agwedd yn ardal yr astudiaeth
HL39	Potensial	Potensial posib yr Ardal Agwedd ar gyfer astudiaeth neu ddefnydd addysgiadol neu dwristiaeth yn y dyfodol
HL40	Arfarniad cyffredinol	Arfarniad cyffredinol ar gyfer Tirweddau Hanesyddol
Cynefinoedd y Dirwedd (9 cwestiwn + arfarniad cyffredinol)		
LH37	Cynefinoedd â blaenoriaeth	Yn benodol, rhain yn fwyaf nodweddiadol o'r ardal, prinder mewn cyd-destun cenedlaethol. Mae Cynefinoedd â Blaenoriaeth yn cael eu hegluro o ran y cynefinoedd hynny sydd fwyaf nodweddiadol o'r ardal, ond dylid darparu disgrifiad ble mae ardaloedd sylweddol o gynefinoedd ansawdd uchel, e.e. ADdGA.
LH38	Arwyddocâd	Mae hyn yn ymdrin â'r mater o p'un a yw'r Ardal Agwedd yn cynnwys canran uchel o adnodd cenedlaethol, e.e. A yw'n gynefin sydd wedi'i gyfyngu i'r ardal neu a oes gan yr ardal gyfran uchel o'r adnodd cenedlaethol?
LH39	Cyfle	Mae cyfle'n cael ei sgorio yn unol â pha mor hawdd y byddai i gyfoethogi unrhyw gynefinoedd cymedrol, uchel neu eithriadol cyfredol
LH40	Cyfraddau Ymestyn	Cynnydd yn y cynefinoedd a'r rhywogaethau lled-naturiol a gwerthfawr a aseswyd dros y 25 mlynedd ddiwethaf
LH41	Sensitifrwydd	Pa mor sensitif yw'r ardal i newidiadau mewn rheoli tir ac arferion eraill a allai gael effaith andwyol ar fioamrywiaeth?
LH42	Cysylltedd / cydlyniad	Disgrifiwch pa mor dda y mae'r Ardal Agwedd yn gweithredu o ran rhwydweithiau rhyng-gysylltiol a choridorau ar gyfer cynefinoedd cynhenid, fydd yn caniatáu i rywogaethau symud ac amddiffyn a chyfoethogi bioamrywiaeth.
LH43	Arfarnu Cynefin	Cynefin o bwys i rywogaethau allweddol: a yw'r ardal hon yn hysbys fel un ag arwyddocâd arbennig i un neu fwy o rywogaethau pwysig?
LH44	Pwysigrwydd i rywogaethau allweddol	Dylai hwn fod yn asesiad cyffredinol o ba mor bwysig yw'r ardal ar gyfer Cynefinoedd a rhywogaethau.
LH45	Arfarniad cyffredinol	Arfarniad cyffredinol ar gyfer Cynefinoedd y Dirwedd
Gweledol a Synhwyraidd (4 cwestiwn + arfarniad cyffredinol)		
VS46	Ansawdd yr olygfa	Y graddau y mae gan yr ardal olygfeydd o ansawdd darluniadwy, yn arddangos elfennau sy'n esthetig bleserus o ran eu cyfansoddiad.

Cod y cwestiwn	Enw'r cwestiwn	Disgrifiad
VS47	Uniondeb	Y graddau y mae'r ardal mewn cyflwr da, gyda chymeriad cyson drwyddi, ac yn gyffredinol nid yw wedi'i difetha gan ddatblygiad ar raddfa fawr, sy'n weledol ymwthiol neu sy'n anghydnaws.
VS48	Cymeriad	Y graddau y mae patrwm amlwg y gellir ei adnabod o elfennau, nodweddion a rhinweddau yn digwydd yn yr ardal agwedd, sy'n rhoi naws am le clir.
VS49	Prinder	Y graddau y mae cymeriad gweledol a synhwyraidd yr ardal ac/neu nodweddion neu rinweddau yn brin/gynrychioliadol yn lleol, yn rhanbarthol neu'n genedlaethol/rhyngwladol.
VS50	Arfarniad cyffredinol	Arfarniad Cyffredinol ar gyfer Gweledol a Synhwyraidd
Tirwedd Ddiwylliannol (9 cwestiwn + arfarniad cyffredinol)		
CL31	Cydnabyddiaeth / tryloywder	Y lefel y mae elfennau diwylliannol tirwedd yn cael eu cydnabod gan gymdeithas
CL32	Cyfnod	Cysylltiadau/dylanwadau sy'n ymwneud â chategori neu weithgaredd neu fynegiant diwylliannol (cyfeirir atynt o hyn ymlaen fel 'arferion') sy'n cynrychioli cyfnod, symudiad neu grŵp o ddigwyddiadau neu bobl, naill ai'n hanesyddol neu'n gyfoes.
CL33	Prinder	Mathau o gysylltiadau/dylanwadau prin, neu sy'n ymwneud ag arferion prin, neu annaturiol anghyffredin; fodd bynnag, rhaid gwneud dewisiadau sy'n darlunio'r nodweddiadol a'r cyffredin ynghyd â'r prin. Dylai'r broses hon ystyried holl agweddau'r dosbarthiad o fath penodol o gysylltiad/dylanwad.
CL34	Dogfennaeth	Efallai y bydd arwyddocâd a phwysigrwydd cysylltiad/dylanwad yn cael ei gynyddu yn sgil bodolaeth cofnodion, disgrifiadau neu gyfrifon blaenorol, neu o ran cysylltiadau/dylanwadau mwy diweddar, drwy gael tystiolaeth gefnogol o ddeunydd ysgrifenedig, gweledol neu lafar cyfoes.
CL35	Gwerth y grŵp	Efallai y bydd gwerth cysylltiad/dylanwad sengl (megis enw lle) yn cael ei gynyddu'n fawr drwy ei gyswllt â chysylltiadau cyfoes perthnasol (megis llên gwerin neu draddodiad), neu gyda chysylltiadau/dylanwadau o wahanol gyfnodau. Mewn rhai achosion, mae'n well adnabod y grŵp cyfan o gysylltiadau, yn cynnwys ardaloedd neu nodweddion cysylltiedig a chyfagos, yn hytrach nag adnabod cysylltiadau ynysig o fewn y grŵp.
CL36	Goroesiad	Mae goroesiad neu hirhoedledd arferiad neu gysylltiad diwylliannol yn ystyriaeth hynod bwysig ac fe ddylid ei asesu mewn perthynas â ffurf, cyflwr a defnydd yr ardal neu'r nodwedd y mae'r arferiad yn gysylltiedig ag ef.
CL37	Bregusrwydd	Gelir colli neu anghofio tystiolaeth ddiwylliannol bwysig mewn cysylltiad neu arferion yn ddifater, esgeulustod neu ddiffyg cofnodi'r ardal neu'r nodwedd y mae'n berthnasol iddo: dylid adnabod a chofnodi cysylltiadau/dylanwadau bregus o'r math

Cod y cwestiwn	Enw’r cwestiwn	Disgrifiad
		hwn ar gyfer y dyfodol.
CL38	Amrywiaeth	Gellir adnabod rhai cysylltiadau gan eu bod yn cynrychioli arferion, ac eraill gan eu bod yn cynrychioli arfer pwysig sengl.
CL39	Potensial	Ar achlysur, ni ellir nodi'n benodol beth yw natur y dystiolaeth, ond efallai y bydd dal modd i ddogfennu'r rhesymau dros ei fodolaeth a'i bwysigrwydd ac felly arddangos y cyfiawnhad am ei adnabod. Mae hyn wedi'i gyfyngu i ardaloedd dangosol yn hytrach na safleoedd diffiniedig neu nodweddion penodol.
CL40	Arfarniad cyffredinol	Arfarniad cyffredinol ar gyfer Tirwedd Ddiwylliannol
Tirweddau Daearegol (5 cwestiwn + arfarniad cyffredinol)		
GL29a	Gwerth Ymchwil	Dim gwybodaeth wedi'i ddarparu gan LANDMAP
GL29b	Gwerth Addysgiadol	Dim gwybodaeth wedi'i ddarparu gan LANDMAP
GL30	Gwerth Hanesyddol	Dim gwybodaeth wedi'i ddarparu gan LANDMAP
GL31	Prinder/pa mor unigryw ydyw	Dim gwybodaeth wedi'i ddarparu gan LANDMAP
GL32	Enghraifft glasurol	Dim gwybodaeth wedi'i ddarparu gan LANDMAP
GL33	Arfarniad cyffredinol	Arfarniad cyffredinol ar gyfer Tirwedd Ddaearegol

2.13 I asesu'r holl agweddau gyda'i gilydd, cyfunwyd y data GIS ar gyfer pob agwedd yn Ardal yr Astudiaeth; proses a elwir yn 'uno'. Mae'r broses hon yn groestoriad geometrig o'r nodweddion yn y *shapefiles* gwreiddiol.   Gweler y broses hon yn Ffigwr 2.2 isod.

Ffigwr 2.2: Enghraifft o sut y cyfunwyd y data LANDMAP yn GIS ('uno') 2

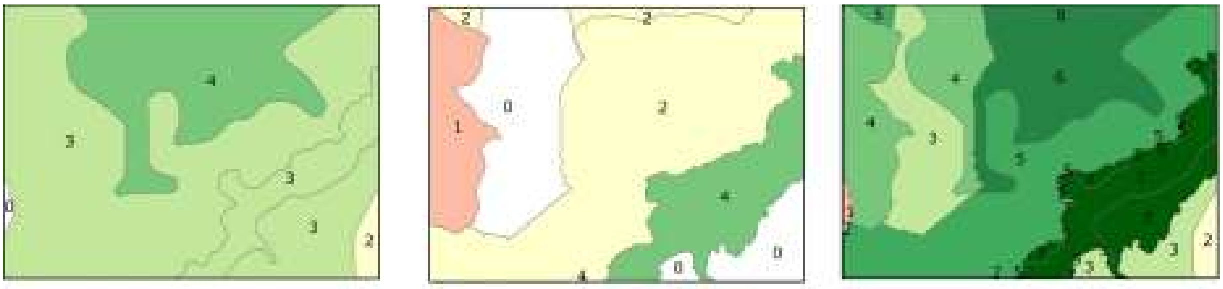

Visual and Sensory Aspect — Historic Landscape Aspect — Visual and Sensory and Historic Landscapes Unioned (new data set)

2.14 Dengys ffigwr 2.2 enghraifft o'r broses uno ar gyfer dwy agwedd LANDMAP (Gweledol a Synhwyraidd a Thirweddau Hanesyddol).   Mae'r broses uno yn cadw llinellau'r ffin a'r data priodoli.   Mae'r rhifau yn y ffigyrau'n dangos nifer yr arfarniadau 'Eithriadol' y bu i'r ardal eu derbyn, ac mae'r set ddata cyfunol (dde bellaf) yn dangos sut y cafodd y rhain eu hadio ynghyd.

2.15 Dilynwyd y broses hon ar gyfer y pum agwedd, fel y bu i'r set ddata a gafwyd o ganlyniad i hynny gyflwyno'r data arfarniad cyfunol ar draws holl ardal yr astudiaeth.

Rhan A: Dadansoddiad cyfunol o'r holl arfarniadau LANDMAP

2.16 Ystyriodd y dadansoddiad cychwynnol (Rhan A) yr holl gwestiynau arfarnu ar gyfer y pum agwedd, yn unol â'r rhestr yn **Nhabl 2.2** uchod. Cynhyrchwyd tri map yn dangos:

- **Ffigwr 2.3**: Nifer yr arfarniadau 'Eithriadol'
- **Ffigwr 2.4:** Nifer yr arfarniadau 'Uchel' ac 'Eithriadol' (wedi'u cyfuno)
- **Ffigwr 2.5**: Nifer yr arfarniadau 'Cymedrol', 'Uchel' ac 'Eithriadol' (wedi'u cyfuno)

2.17 O fewn y ffigyrau uchod, y rhannau sydd wedi'u lliwio'n wyrdd tywyllaf/goleuaf yw'r rhai sydd â'r nifer uchaf o arfarniadau (sgorio 'Eithriadol', 'Uchel' ac ati - gyda'r cyfuniadau wedi'u nodi uchod) ac mae'r ardaloedd gwyrdd goleuaf/melyn yn cynrychioli'r rhai gyda'r nifer leiaf o arfarniadau yn erbyn y sgôr angenrheidiol. Cyflwynwyd yr holl fapiau hyn â ffiniau'r AHNE, y Parc Cenedlaethol ac Ardaloedd Gwarchod y Dirwedd cyfredol Gwynedd, er mwyn edrych ar y gydberthynas rhwng dynodiadau cyfredol a data LANDMAP.

2.18 Daeth patrwm clir yn amlwg a ddangosai nifer gyfyngedig iawn yr arfarniadau 'Eithriadol', gweler yn **Ffigwr 2.3** (hyd yn oed o fewn y Parc Cenedlaethol a'r AHNE), gyda chynnydd yn cael ei weld pan ystyriwyd yr arfarniadau 'Uchel' yn ogystal (**Ffigwr 2.4**). Fodd bynnag, roedd bylchau yn dal i'w gweld, yn enwedig ym Môn (yn cynnwys ar arfordir yr AHNE). Unwaith yr ychwanegwyd arfarniadau 'Cymedrol' i'r mapio (**Ffigwr 2.5**), roedd bron i'r cwbl o Ardal yr Astudiaeth wedi'i chynnwys, gyda'r mwyafrif o'r map wedi'i liwio'n wyrdd. Bu i hyn ei gwneud yn anodd gwahaniaethu rhwng Ardaloedd Ymchwilio Eang ar gyfer chwilio ATA ymhellach (ymddengys bod hyn yn cynnwys y cyfan o Ardal yr Astudiaeth).

2.19 Yn dilyn cynhyrchu'r mapiau hyn, cynhyrchwyd dau fap pellach a ganolbwyntiai'n unig ar yr agwedd Weledol a Synhwyraidd, yn sgil ei berthnasedd penodol at ansawdd y dirwedd. Gwnaed hyn er mwyn cynorthwyo i ddatgelu patrymau a allai hysbysu detholiad yr Ardaloedd Ymchwil Eang. Mae **Ffigyrau 2.6** a **2.7** yn dangos yr hyn a ganlyn:

- **Ffigwr 2.6:** Nifer yr arfarniadau 'Uchel' ac 'Eithriadol' (wedi'u cyfuno)
- **Ffigwr 2.7:** Nifer yr arfarniadau 'Cymedrol', 'Uchel' ac 'Eithriadol' (wedi'u cyfuno)

2.20 Fel y gellid disgwyl i raddau, tynnodd **ffigwr 2.6** sylw at y ffaith bod mwyafrif yr ardaloedd agwedd 'Uchel' neu 'Eithriadol' wedi'u cynnwys yn y tirweddau dynodedig cenedlaethol (er ni fu i rai rhannau o'r ardaloedd hyn dderbyn sgôr 'Uchel' nac 'Eithriadol' - bu hyn yn syndod i ni).Yn ogystal, tynnodd sylw at rai lleoliadau y tu allan i'r Parc Cenedlaethol a'r AHNE a sgoriodd yn uwch (e.e. ar lan y Fenai, ymylon yr Wyddfa a Mynydd Parys), ac roedd rhai yng Ngwynedd yn cyd-fynd â'r AGD. Arweiniodd **ffigwr 2.7** at fap bron yn gyfan gwbl wyrdd, gan awgrymu bod rhan helaeth o Ardal yr Astudiaeth wedi sgorio'n gymedrol neu'n uwch yn yr agwedd Weledol a Synhwyraidd. Gan nad oedd patrymau clir iawn yn dod i'r amlwg fel y gellid creu Ardaloedd Ymchwil Eang, cynhaliwyd proses fwy detholus o adolygu'r arfarniadau LANDMAP (gweler Rhan B isod).

Rhan B: Dadansoddiad cyfunol o'r holl arfarniadau LANDMAP

2.21 Ni ddatgelwyd fawr o batrymau yn y dadansoddiad cyfunol a wnaed yn Rhan A a oedd yn ein galluogi i sefydlu Ardaloedd Ymchwil Eang ar gyfer dynodiadau ATA. O ganlyniad, detholwyd y cwestiynau arfarnu mwyaf perthnasol ar draws y pum agwedd er mwyn eu dadansoddi'n fwy penodol (gweler eu bod wedi'u lliwio'n wyrdd yn **Nhabl 2.2** uchod). Daethpwyd i gytundeb ar y broses fwy detholus hon o ddefnyddio LANDMAP i adnabod Ardaloedd Ymchwil Eang â Chyngor Cefn Gwlad Cymru yn sgil absenoldeb patrymau clir yn dilyn y dadansoddiad Rhan A cychwynnol. Yn ogystal, argymhellodd Cyngor Cefn Gwlad Cymru roi cynnig ar y mapiau gydag a heb yr agwedd Tirweddau Diwylliannol (gan ei bod yn debygol bod yr agwedd hon yn cael ei sgorio'n uchel ar draws llawer o Ardal yr Astudiaeth, ac felly ei bod yn 'sgiwio'r' canlyniadau).

2.22 Cynhyrchwyd dau fap pellach yn dangos:

- **Ffigwr 2.8**: nifer y dosbarthiadau 'Eithriadol' neu 'Uchel; yn dibynnu ar y cwestiynau a ddewiswyd.
- **Ffigwr 2.9**: nifer y dosbarthiadau 'Eithriadol' neu 'Uchel' yn seiliedig ar y cwestiynau a ddewiswyd, ac eithrio'r agwedd Tirweddau Diwylliannol.

2.23 O fewn y ddau fap yma, yr ardaloedd sydd wedi'u lliwio'n wyrdd tywyllaf sydd â'r nifer uchaf o arfarniadau 'Eithriadol' neu 'Uchel' ledled yr holl ardaloedd agwedd (ar gyfer y cwestiynau a ddewiswyd). Nid oedd gan yr ardaloedd wedi'u lliwio'n frown a melyn tywyllaf yr un, neu ddim ond un, arfarniad 'Uchel' neu 'Eithriadol'.

2.24 Gan y cynhyrchwyd y mapiau hyn gan ddefnyddio arfarniadau a ddewiswyd yn ofalus ar draws y pum agwedd i gyd, ystyriwyd mai'r rhain fyddai'n darparu'r dystiolaeth waelodlin fwyaf trylwyr a chytbwys i dynnu sylw at ardaloedd posib y gellid eu hystyried ar gyfer dynodiad ATA. Er y gwelir rhai patrymau ar y mapiau hyn (e.e. sgoriau uwch mewn rhai rhannau o'r tir sy'n ffinio â'r Fenai, ymylon Eryri, Mynydd Parys, Mynydd Mechell a Chors Malltraeth); roedd yn amlwg na fyddai LANDMAP yn darparu'r atebion i gyd. Felly, sicrhaodd y prosiect bod unrhyw ddynodiad ATA yn seiliedig ar gyfres o feini prawf amlwg (gweler Cam 3 isod), wedi'u hadolygu yn erbyn y canlyniadau LANDMAP ar y cyd â phroses arolwg maes trylwyr a chasglu tystiolaeth bellach/ymgynghori.

Cam 3: Sefydlu ATA penodol

Diffinio meini prawf er mwyn dynodi ATA yng Ngwynedd a Môn.

2.25 Fel y nododd Cyngor Cefn Gwlad Cymru (2008), gall ardaloedd o bwysigrwydd tirwedd uchel gael eu dynodi fel ATA am eu gwerth ffisegol, amgylcheddol, gweledol, diwylliannol a hanesyddol cynhenid yn y dirwedd gyfoes. Cafodd ardaloedd ATA posib ar gyfer ardal yr astudiaeth eu hadnabod gan ddefnyddio cyfres glir o feini prawf gan ddilyn arferion gorau cenedlaethol [2], a bydd tystiolaeth yn cael ei chyflwyno [drwy Ddatganiadau Gwerth ac Arwyddocâd] i sicrhau eu cadernid.

2.26 Datblygodd a chytunodd yr astudiaeth hon ar dri math o feini prawf i ddewis ardaloedd ar gyfer dynodiadau ATA posib. Ystyrir y meini prawf hyn ar y cyd ar gyfer pob ATA: bydd angen i'r holl ardaloedd fodloni dau 'Faen Prawf Ymarferol' ac o leiaf un o'r tri 'Maen Prawf Tirwedd'. Darperir maen prawf ar wahân ar gyfer yr ATA hynny fydd yn chwarae rôl bwysig ehangach wrth warchod/mwyhau gosodiad y tirweddau a warchodir yn genedlaethol (Parc Cenedlaethol Eryri ac AHNE Llŷn ac Ynys Môn). Dyluniwyd y meini prawf yn ofalus i sicrhau bod ardaloedd a ddynodir yn ATA yn cael eu dynodi yn seiliedig ar angen clir: mae angen i'r ATA fod yn dirweddau 'arbennig' a nodedig, a bodloni'r meini prawf strategol cyffredinol o ddarparu amddiffyniad ychwanegol (yn ychwanegol i'r polisi safonol) i dirweddau sensitif yn ardaloedd yr awdurdod.

2.27 Nodir y meini prawf hyn yn **Nhabl 2.3** ar y dudalen nesaf.

Gwaith arolwg maes

2.28 Unwaith y cytunwyd ar y meini prawf â'r Cynghorau, cynhaliwyd ymarferiad gwaith maes manwl gan ddylunwyr tirwedd LUC i adnabod ardaloedd o'r dirwedd i'w hystyried ar gyfer dynodiad ATA. Cafodd y gwaith maes ei arwain gan y canlyniadau o Gam 2 yn y broses (a sefydlodd 'Ardaloedd Ymchwil Eang'). O ran Gwynedd, adolygodd y gwaith maes yr 11 AGD presennol yn ofalus - gan asesu p'un a ddylid eu cadw yn eu cyfanrwydd; addasu eu ffiniau neu p'un a fethodd y dynodiad cyfredol wrthsefyll y broses graffu dan y meini prawf ATA newydd.

2.29 Defnyddiodd y broses gwaith maes y meini prawf a nodir yn Nhabl 2.3 i lunio barn broffesiynol ynghylch p'un a ellid cyfiawnhau ardaloedd o'r dirwedd leol ar gyfer dynodiad fel ATA. Gwnaed nodiadau yn y maes a thynnwyd ffotograffau cynrychioliadol. Nodwyd ffiniau ar gyfer ATA arfaethedig gan ddefnyddio map sylfaen Arolwg Ordnans, gan geisio dilyn nodweddion tirwedd rhesymegol (ffyrdd, cyfuchlinau, afonydd, ac ati) a, ble roedd modd, geisio ffit rhesymegol gyda gwaelodlin y dirwedd (LANDMAP neu'r ACLl lleol).

2 Mae hyn yn cynnwys argymhellion o ganllawiau *Scottish Natural Heritage (March 2004): Guidance on Local Landscape Designations*)

Ymgynghori a dilysu

2.30 Cyflwynwyd canfyddiadau'r gwaith arolwg maes i'r Grŵp Llywio mewn cyfarfod yn swyddfeydd yr UPCC ym Mangor ac fe'u trafodwyd â'r Grŵp. Yn dilyn y cyfarfod hwn, cylchredwyd crynodeb ysgrifenedig o'r cyfiawnhad am yr ardaloedd y pennwyd eu bod yn addas ar gyfer dynodiad ATA, ynghyd â mapiau o'r ATA arfaethedig. Trafododd y Grŵp Llywio'r canfyddiadau hyn ymhellach â swyddogion perthnasol yn y ddau gyngor, ynghyd â'r timau AHNE. Yn ogystal, cynhaliodd yr UPCC gyfarfod â phensaer tirwedd Cyngor Cefn Gwlad Cymru i dderbyn barn broffesiynol bellach ar y dynodiadau arfaethedig.

2.31 Ystyriwyd yr awgrymiadau ychwanegol a gyflwynwyd yn y cam hwn gan ddefnyddio'r dystiolaeth oedd ar gael.

Tabl 2.3: Meini Prawf Dynodiadau ar gyfer Ardaloedd Tirwedd Arbennig

Meini prawf a rhesymeg	Ffactorau i'w hystyried*	Ffynhonnell tystiolaeth
Meini prawf ymarferol (bydd angen i'r holl ATA posib eu bodloni)		
Angen I ba raddau fydd y dynodiad yn darparu ar gyfer rheoli a chynllunio nodweddion yr ardal sy'n cael ei hystyried ar gyfer dynodiad yn fwy effeithiol?	Presenoldeb/absenoldeb dynodiadau eraill Argymhelliad cryf gan yr ACLl a chefnogaeth leol ynghylch yr angen am lefel o ddynodiad/gwarchodaeth ychwanegol ar gyfer ardaloedd penodol. Ardaloedd ble mae'r ACLl wedi nodi pwysau ac angen penodol am gynllunio a rheolaeth bositif er mwyn cadw cymeriad arbennig.	Gwybodaeth ynghylch yr angen sydd wedi'i gytuno drwy gyfarfodydd y grŵp llywio â'r cleient ac sydd wedi'u hysbysu gan y gymuned leol a budd-ddeiliaid eraill
Cyfanrwydd / cydlyniad cymeriad y tirlun A yw'r ardal sydd i'w dynodi yn ddigon cydlynol (o ran cymeriad) ac yn ddigon mawr i'w gwneud yn ymarferol i ddatblygu polisïau i'w gwarchod, ei rheoli a'i chynllunio?	**Maint** - rhaid i ATA fod yn fwy na nodwedd tirwedd neu safle unigol a ffurfio 'ardal' gydlynol. Dylai fod modd ei hadnabod fel **ardal gydlynol** - efallai y bydd ganddi ffiniau amlwg	Arfarniadau LANDMAP Gweledol a Synhwyraidd, Cynefinoedd y Dirwedd, Tirweddau Hanesyddol a Thirweddau Diwylliannol. Gwybodaeth AGD Arolwg maes
Meini prawf y dirwedd (bydd angen i'r holl ATA posib fodloni o leiaf un ohonynt)		
Hynodrwydd lleol a naws am le A yw'r dirwedd yn benodol brin/unigryw neu arbennig yn y cyd-destun lleol? A yw'r dirwedd yn	**Cymeriad cydlynol y dirwedd** yn cyfleu naws am le y gellir ei adnabod **Tirffurf neu dopograffi amlwg** yn ffurfio ardal amlwg y	Arfarniadau LANDMAP Gweledol a Synhwyraidd, Cynefinoedd y Dirwedd, Tirweddau Hanesyddol a Thirweddau

darparu cyfraniad pwysig i'r hynodrwydd/naws am le lleol?	gellir ei hadnabod **Cymeriad cryf wedi'i gysylltu â ffactorau diwylliannol neu naturiol** - sy'n cyfrannu at y ddealltwriaeth ynghylch ei gymeriad hanesyddol a'r cofnod diwylliannol ehangach neu greu elfen gref o naturioldeb. Tirwedd â **chysylltiadau penodol** megis cynrychiolaeth mewn celf, cerddoriaeth, llenyddiaeth, iaith neu lên gwerin.	Diwylliannol. Gwybodaeth AGD Dynodiadau'r dirwedd hanesyddol Dynodiadau natur/bywyd gwyllt Arolwg maes
Ansawdd y dirwedd A yw'r ATA arfaethedig yn cyfrannu at rinweddau tirwedd a gweledol pwysig sy'n gysylltiedig â'r dirwedd leol?	Tirwedd gyflawn gydag elfennau tirwedd nodweddiadol wedi'u cynrychioli'n dda ar draws yr ardal Tirwedd ag elfennau nodweddiadol mewn cyflwr da **Dim elfennau neu nodweddion anghydweddol yn bresennol** neu ddim yn amharu'n weledol ar yr ardal	Arfarniadau LANDMAP (cwestiynau a ddewiswyd) Gwybodaeth AGD Arolwg maes
Ansawdd yr olygfa A oes rhinweddau golygfaol ac esthetig penodol yn y dirwedd ac a ydynt yn apelio at y synhwyrau?	Cymeriad gweledol cryf gyda **golygfeydd cofiadwy, pwysig neu amlwg.** Rhinweddau canfyddiadol arbennig megis **ymdeimlad cryf o dawelwch, ymdeimlad gwledig neu ymdeimlad pellennig.**	Gwybodaeth AGD LANDMAP (golygfeydd) Arolwg maes Mapio ymwthiadau
Gosod maen prawf tirweddau gwarchodedig (dim ond i'w defnyddio ar y cyd â'r uchod)		
Gosodiad tirweddau o bwysigrwydd cenedlaethol A yw'r ATA yn darparu gosodiad gwerthfawr i dirweddau gwarchodedig cyfagos (AHNE a'r Parc Cenedlaethol), yn	Yr ardal yn llunio estyniad i'r Parc Cenedlaethol/AHNE o ran cymeriad Ardal o ansawdd golygfaol uchel fel tirwedd ddynodedig Golygfeydd/rhyngwelededd i	Mapiau AO Gwybodaeth AGD Arolwg maes

cynnwys golygfeydd i ac o'r dirwedd warchodedig?	ac o'r dirwedd warchodedig	

2.32 *Dalier sylw: Ni fydd angen bodloni'r holl ffactorau ar gyfer dynodiad fel Ardal Tirwedd Arbennig. Bydd nifer o'r ffactorau'n cydweithio ar y cyd.

Cwblhau'r ATA arfaethedig yn derfynol a pharatoi Datganiadau Gwerth ac Arwyddocâd

2.33 Unwaith y cytunwyd ar yr ATA arfaethedig, cadarnhawyd y ffiniau yn y GIS yn derfynol a darparwyd Datganiadau Gwerth ac Arwyddocâd drafft. Cylchredwyd y datganiadau drafft i'r Grŵp Llywio am sylwadau pellach ganddynt hwy a chan swyddogion eraill yn y Cyngor. Cynhaliwyd cyfarfod terfynol ym mhencadlys yr UPCC i drafod drafftiau terfynol y datganiadau, sydd wedi'u cynnwys yn Atodiad 1 yr adroddiad hwn.

2.34 Mae'r Bennod nesaf yn nodi'r canfyddiadau terfynol o adolygiad yr ATA.

Yr ATA sydd wedi'u hargymell ar gyfer Gwynedd a Môn

Yr ATA arfaethedig ar gyfer Gwynedd a Môn

3.1 **Mae Tabl 3.1** yn nodi trawstoriad o'r Ardaloedd Tirwedd Arbennig sydd wedi'u hargymell ar gyfer Gwynedd a Môn: Deg yng Ngwynedd a chwech yn Ynys Môn. **Mae ffigyrau 3.1 a 3.2** yn darlunio'r ATA yng nghyd-destun ardal yr astudiaeth (a'r tirweddau gwarchodedig cenedlaethol). Gweler disgrifiadau llawn ('Datganiadau Gwerth ac Arwyddocâd') o bob ATA, sy'n nodi sut maent yn bodloni pob maen prawf dynodiad, yn Atodiad 1.

Tabl 3.1 Rhestr o Ardaloedd Tirwedd Arbennig arfaethedig 1

Enw/Rhif ATA arfaethedig	Crynodeb o'r cyfiawnhad am y dynodiad
GWYNEDD	
01: Gorllewin Llŷn	• Tirwedd agos, gwledig gyda chymeriad o lonyddwch • Ardaloedd o batrymau caeau cymhleth gyda phocedi o goetir a rhostir • Yr hanner gorllewinol yn sgorio'n uchel ar draws yr holl agweddau sgorio LANDMAP > Uchel • Gosodiad pwysig a golygfeydd arwyddocaol i/o AHNE Llŷn • Dan bwysau yn sgil datblygiadau sy'n gysylltiedig â thwristiaeth, yn enwedig yn y de o amgylch Pwllheli ac Abersoch
02: Porthmadog a Bae Tremadog	• Tirwedd amlwg, olygfaol ac amrywiol sy'n ffurfio'r newid o'r Parc Cenedlaethol at yr arfordir • Cymeriad gwledig cryf • Mae cyfran sylweddol o'r ardal yn sgorio'n uchel ar draws yr agweddau sgorio > Uchel (ynghyd â'r arfarniad cyffredinol ar gyfer Gweledol a Synhwyraidd) • Gosodiad i'r Parc Cenedlaethol • Gallai fod dan bwysau yn y dyfodol yn sgil datblygiadau sy'n ymwneud â thwristiaeth o amgylch Morfa Bychan a datblygiadau seilwaith o amgylch Porthmadog
03: Tirweddau Aber Afon Glaslyn a Dwyryd	• Ardal amlwg o dir ffermio gwastad wedi'i adfer a chynefinoedd morydol (yn cynnwys dŵr agored): amlwg yn ddiwylliannol ac yn weledol • Sgorio'n gymedrol ar draws yr agweddau LANDMAP (rhain yn sgorio >Uchel), yn enwedig o amgylch Portmeirion a glannau'r dyfroedd • Y tu allan i ardaloedd wedi'u datblygu, yn sgorio'n 'Uchel' yn agwedd Gweledol a Synhwyraidd LANDMAP o amgylch Portmeirion • Golygfeydd godidog tuag at y Cnicht a Mynyddoedd y Moelwyn. • Gosodiad pwysig i'r Parc Cenedlaethol • Ardal yn debygol o fod dan bwysau parhaus am ddatblygiad pellach (yn cynnwys dibenion hamdden/twristiaeth ar ymylon aneddiadau)
04: Penllyn	• Tirwedd agos, tawel a chyflawn yn llunio gosodiad golygfaol i'r Parc Cenedlaethol (ond ar raddfa lai) • Tir amaethyddol bugeiliol a phorfa arw gyda choetiroedd cyson a choed aeddfed yn rhoi cymeriad lled-naturiol • Ucheldir Foel Goch wedi cael arfarniad 'Uchel' yn yr agwedd Weledol a Synhwyraidd. • Tyrbinau gwynt yn yr ardal ac ar ei hymylon yn barod: tebygol o fod dan fwy o bwysau

Enw/Rhif ATA arfaethedig	Crynodeb o'r cyfiawnhad am y dynodiad
05: Corris	• Ffurfio porth i'r Parc Cenedlaethol a Sir Gwynedd o Bowys • Rhannau mawr heb neb yn byw ynddynt, tawel ac anghysbell. Cymeriad coediog cryf (yn cynnwys ASNW) a thirwedd o ddyffryn heddychlon. • Yr hanner deheuol yn sgorio'n uchel ar draws yr holl agweddau sgorio LANDMAP > Uchel; ardaloedd chwareli llechi yn sgorio 'Eithriadol' yn yr agwedd Tirweddau Hanesyddol • Tirwedd bwysig yn ffurfio gosodiad i'r Parc Cenedlaethol a heb ddynodiad cyfwerth ar hyn o bryd.
06: Bae Abermaw	• Gosodiad unigryw a chryf, cymeriad cydlynol: aber arfordirol, graddiant y traeth i fyny i dir uwch - mynyddoedd yn ffurfio cefnlen olygfaol ac amlwg. • Afon Mawddach yn sgorio'n uchel ar draws yr holl agweddau sgorio LANDMAP > Uchel ac 'Uchel' yn yr arfarniad cyffredinol Gweledol a Synhwyraidd • Porth arfordirol i'r Parc Cenedlaethol gyda chysylltiadau gweledol a swyddogaethol cryf i'r dirwedd warchodedig
07: Ymylon gogledd-orllewin Eryri	• Pocedi o weundir uwchdir wedi'i amgylchynu gan gaeau hanesyddol y 19eg ganrif - yn ymestyn cymeriad y Parc Cenedlaethol i dirweddau is • Ardaloedd mawr yn sgorio'n uchel ar draws yr holl agweddau sgorio LANDMAP > Uchel • Gosodiad pwysig a 'byffer' i Eryri • Yn debygol o fod dan bwysau am ddeunyddiau adnewyddadwy a seilwaith arall (e.e. mastiau/peilonau) • Yn y gogledd-ddwyrain, pwysau ar hyd y coridor at yr A55 brysur ger Bangor
08: Bae'r Foryd	• Ardal rynglanwol amlwg yn ffurfio'r porth gorllewinol i'r Fenai • Rhyngweledadd cryf ag AHNE Ynys Môn a gosodiad y dirwedd warchodedig hon (yn enwedig Cwningar Niwbwrch ar ochr gyferbyn y Fenai) • Rhan fawr o'r ardal yn sgorio'n 'Uchel' ar yr agwedd Weledol a Synhwyraidd ac yn sgorio'n uchel ar draws yr holl agweddau sgorio (> Uchel) • Poced o heddwch/natur yn agos i Gaernarfon.
09: Menai	• Tirwedd goediog amlwg yn ffurfio nodwedd gref o'r tirlun ar hyd glannau deheuol y Fenai (yn amlwg mewn golygfeydd ar draws y dŵr) • Rhyngweledadd cryf ag AHNE Ynys Môn a gosodiad y dirwedd warchodedig • Mwyafrif yr ardal (yn enwedig y gorllewin) yn sgorio'n uchel ar draws yr agweddau sgorio LANDMAP > Uchel • Poced o goetir aeddfed heddychlon/amlwg rhwng ardaloedd adeiledig Bangor a Chaernarfon.
10: Mynydd Bangor	• Llechwedd ymgodol amlwg gydag ardaloedd o dir garw (e.e. eithin) sy'n darparu gosodiad pwysig i Fangor a chyfyngiant ar ddatblygiad • Cysylltedd gweledol gyda thir ystâd coediog ar hyd y Fenai (e.e. ATA 09 a Chastell y Penrhyn) • Ardal sy'n sensitif i bwysau datblygiad o'r ddinas a phwysau hamdden (yn barod, mae cryn dipyn o Fynydd Bangor yn gwrs golff, er ei fod wedi'i integreiddio'n dda i'r dirwedd). • Golygfeydd panoramig o'r copa ar draws y Fenai tuag Ynys Môn a tua'r tir i Barc Cenedlaethol Eryri.
YNYS MÔN	
11: Cors Malltraeth a'r Cyffiniau	• Tir corsiog isel wedi'i adennill wedi'i amgylchynu â thir ymgodol gyda chymeriad 'twmpathog'. • Cymeriad lled-naturiol cryf; gwledig a sefydlog ysgafn. • Caeau rheolaidd ar dir corsiog wedi'i adennill wedi'i amgylchynu gan dirwedd mwy agos gyda brigiadau craig ac ambell fand o goetir. • Ardal y tir corsiog yn sgorio'n uchel ar draws yr holl agweddau sgorio LANDMAP > Uchel ('Eithriadol' ar gyfer arfarniad cyffredinol y Tirweddau Hanesyddol) • Golygfeydd tua PC Eryri yn dominyddu'r nenlen ddeheuol. • Gyferbyn ag AHNE Ynys Môn ac yn llunio'r gosodiad iddo.

Enw/Rhif ATA arfaethedig	Crynodeb o'r cyfiawnhad am y dynodiad
12: Tiroedd Stad Parciau	• Tir parc amlwg/tirwedd stad wedi'i rheoli • Sefydlog ysgafn a hynod heddychlon. • Ardal gyda chymeriad cydlynol i'r dirwedd • Sgôr gyffredinol yn 'Eithriadol' o ran yr agwedd Tirweddau Hanesyddol ('Cymedrol' ar gyfer Gweledol a Synhwyraidd) • Gosodiad i AHNE Ynys Môn a ffordd arfordirol (A5025)
13: Mynydd Parys a'r Llethrau	• Nodwedd unigryw a gweledol amlwg yng ngogledd Môn - nodwedd gref o'r dirwedd a chefnlen i'r morlun. • Arwyddocâd diwylliannol uchel - ymdeimlad cryf o ddiamser • Daeareg a'r defnydd tir yn arwain at dirwedd liwgar amlwg ac ecoleg unigryw • Rhannau mawr o'r ardal (yn enwedig craidd Mynydd Parys) yn sgorio'n uchel ar draws yr agweddau sgorio LANDMAP (> Uchel) • Mynydd Parys yn sgorio 'Eithriadol' ar gyfer yr arfarniad cyffredinol Gweledol a Synhwyraidd. • Gosodiad i AHNE Ynys Môn - y mynydd a'r llethrau'n cwympo tua'r arfordir; rhyngwelededd cryf rhwng y môr, yr arfordir a'r mynydd.
14: Mynydd Mechell a'r Cyffiniau	• Tirwedd 'wyllt' amlwg gyda phocedi o rostir, porfa arw, creigiau a thopograffi twmpathog. • Undod rhwng waliau cerrig a waliau cerrig adeiladau. • Teimlad pellennig a heddychlon; sefydlog ysgafn iawn. • Yr ardal gyfan yn sgorio'n uchel ar draws yr holl agweddau sgorio LANDMAP (> Uchel) • Sgorio'n 'Uchel' ar yr agwedd Weledol a Synhwyraidd ar draws yr ardal • Ffurfio gosodiad i'r AHNE yn y gorllewin • Yr ardal dan bwysau o ffermydd gwynt cyfagos yn gwrthdaro a chymeriad lled-naturiol, pellennig a graddfa fechan yr ardal.
15: Llethrau Coediog Biwmares a Bro Llangoed	• Ardal amlwg o lethrau coediog a thir bugeiliol gyda phocedi o borfa arw a rhostir (yn cynnwys Gwarchodfa Natur Tir Comin Llanddona). • Ardal o heddwch cymedrol ger datblygiad ym Miwmares, Llangoed a Llanddona • Yr ardal gyfan yn 'Eithriadol' yn arfarniad cyffredinol y Dirwedd Ddiwylliannol: cyfnod maith yn cynrychioli amrediad o gyfnodau. • Llethrau Coediog Biwmares wedi sgorio'n 'uchel' ar gyfer Gweledol a Synhwyraidd a chynefinoedd y dirwedd: ardal o goetir llydanddail ym Môn. • Rhyngwelededd â'r Fenai a gogledd Eryri (o dir uwch) • Ffurfio cefnlen i AHNE Ynys Môn a'r aneddiadau cyfagos • Mae'r ardal o dan bwysau o ddatblygiadau sy'n gysylltiedig â thwristiaeth: cyrsiau golff, carafanau, ac ati
16: Tiroedd Stad De Ynys Môn	• Yr ardal gyfan yn 'Eithriadol' yn arfarniad cyffredinol y Dirwedd Hanesyddol ac yn 'Uchel' gyda'r Dirwedd Ddiwylliannol. • Cymeriad stad cryf yn rhan o stad Marcwis Ynys Môn - cysylltu â Thŵr Marcwis ar yr arfordir gerllaw (o fewn yr AHNE). • Ffurfio cefnlen i AHNE Ynys Môn a'r Fenai • Pwysau o ran datblygiadau ynni gwynt

Y berthynas rhwng yr ATA arfaethedig a'r dynodiadau tirwedd lleol blaenorol

Gwynedd

3.2 Mae **Tabl 3.2** isod yn rhoi crynodeb o'r 11 Ardal Gwarchod y Dirwedd blaenorol yng Ngwynedd (a fapiwyd yn ddiweddarach yn Ffigwr 1.2). Mae hwn yn nodi pa AGD sydd wedi'u trosglwyddo'n llwyr neu'n rhannol i'r ATA newydd, ynghyd â'r rhai nad ydynt wedi cael eu cynnwys yn dilyn adolygu tirwedd Gwynedd yn erbyn y meini prawf ATA newydd.

Tabl 3.2: Y berthynas rhwng AGD Gwynedd a'r ATA arfaethedig 2

Ardal Gwarchod y Dirwedd Flaenorol (AGD)	Argymhellion o Adolygiad yr ATA
01: Gorllewin Llŷn	Ymgorffori mewn ATA newydd gyda'r un rhif/enw, ac eithrio ardaloedd bychan o dir wedi'i ddatblygu yn y de ar ymylon Pwllheli ac Abersoch.
02: Porthmadog a'r Cyffiniau	Ymgorffori mewn ATA newydd (02: Porthmadog a Bae Tremadog), gan ymestyn i'r gorllewin i dresio ffin yr Ardal Cymeriad y Dirwedd [3] (9), ac i'r gogledd hyd at ymylon Parc Cenedlaethol Eryri.
03: Porthmadog – Penrhyndeudraeth	Ymgorffori mewn ATA newydd (03: Tirweddau Aber Glaslyn a Dwyryd), gan sicrhau bod y ffiniau yn wastad yn erbyn ymylon y Parc Cenedlaethol ac yn ymestyn i gynnwys yr ardaloedd o'r aber nad ydynt yn rhan o ddynodiad y PC. Eithrio tir wedi'i ddatblygu o amgylch Penrhyndeudraeth a Phorthmadog, gan ddefnyddio agwedd Weledol a Synhwyraidd LANDMAP fel canllaw.
04: Rhosgadfan – Llanberis – Mynydd Llandygai	Dylid cyfuno'r AGD gydag AGD 10 i greu un ATA mwy (07: Ymylon gogledd-orllewin Eryri), gan ffurfio 'coler' o amgylch y Parc Cenedlaethol. Dylai ffin yr ATA newydd ddilyn yn fwy clos gyfuchlinau ffiniau'r uwchdir sy'n disgyn draw o'r Parc Cenedlaethol (yn cynnwys cadw tiroedd comin agored fel unedau cyfan).
05: Parc Gwledig i'r gorllewin o'r Groeslon	Ni argymhellir dynodi'r AGD hon fel ATA newydd gan fod dynodiadau eraill yn cynnig digon o warchodaeth i'r safle yn barod. Mae'r ardal gyfan yn Dir Parc Cofrestredig Gradd I, yn Barc Gwledig ac mae rhan o'r ardal yn Ardal Gadwraeth. Mae natur gaerog y tir parc hefyd yn darparu rhwystr ffisegol rhag unrhyw ddatblygiad yn y dyfodol a allai

3 Cyngor Gwynedd (2005, diweddarwyd 2012). *Strategaeth Dirwedd Gwynedd*

Ardal Gwarchod y Dirwedd Flaenorol (AGD)	Argymhellion o Adolygiad yr ATA
	effeithio ar ei osodiad.
06: Cwmorthin	Ni argymhellir dynodi'r AGD hon fel ATA newydd am sawl rheswm; nid yw o faint digonol i fodloni'r meini prawf ymarferol mewn dynodiad ATA; mae wedi'i ddynodi'n barod fel Tirwedd o Bwysigrwydd Hanesyddol Eithriadol ac mae'n bosib y bydd yn rhan o fid ar gyfer statws Safle Treftadaeth y Byd; mae wedi'i ddominyddu gan wastraff chwarel/chwareli a saif mewn 'twll' yn y Parc Cenedlaethol (felly mae polisi cynllunio yn bodoli'n barod i amddiffyn gosodiad y dirwedd warchodedig sy'n amgylchynu'r ardal). Yn ogystal, mae mwyafrif yr ardal wedi sgorio'n 'Isel' yn yr agwedd Weledol a Synhwyraidd o LANDMAP.
07: Cwm Bowydd, Blaenau Ffestiniog	Ni argymhellir dynodi'r AGD hon fel ATA am yr un rhesymau â 06 Cwmorthin uchod. Mae'r ardal gyfan wedi'i harfarnu'n 'Isel' yn yr agwedd Weledol a Synhwyraidd o LANDMAP.
08: Cwm Teigl	Ni argymhellir dynodi'r AGD hon fel ATA am yr un rhesymau â 06 Cwmorthin uchod. Mae dros hanner yr ardal wedi'i harfarnu'n 'Isel' neu 'Cymedrol' yn yr agwedd Weledol a Synhwyraidd o LANDMAP.
09: Ystâd y Faenol a’r Cyffiniau	Ymgorffori'r AGD yn ATA newydd (09: Menai), gan ymestyn i fod yn lefel â thraethlin Y Fenai (a'r ffin sirol). Yn ogystal, dylid ymestyn yr AGD tua'r dwyrain i ffurfio byffer rhwng Bangor a'r Fenai.
10: Bethedsa-Rachub	Dylid cyfuno'r AGD gydag AGD 4 i greu un ATA mwy (07: Ymylon gogledd-orllewin Eryri), gan ffurfio 'coler' o amgylch y Parc Cenedlaethol. Mae’r safle wedi’i leoli ar ffin y gorlifdir.
11: Stad y Penrhyn	Yn yr un modd â'r rhesymeg ar gyfer AGD 05, mae'r ardal hon wedi'i hamddiffyn ddigon yn barod drwy ei ddynodiad cyfredol fel tir parc cofrestredig Gradd II* wedi'i reoli gan yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol. Mae ffiniau caerog yr ystâd yn rhoi gwarchodaeth ffisegol gref yn erbyn datblygiadau allai ddigwydd ar dir sy'n amgylchynu tir y parc.

Ynys Môn

3.3 Ac eithrio'r AHNE a'r tir sy'n syrthio o fewn y ffiniau datblygu, fel y diffinir yng Nghynllun Lleol Ynys Môn (1996), mae'r ynys gyfan wedi'i dynodi'n ATA. Ni chynhwyswyd y dynodiad hwn yn y

CDU y rhoddwyd y gorau iddo (rhoddwyd y gorau iddo yn y cam addasiadau arfaethedig, 2005), gan nad oedd tystiolaeth ar gael ar y pryd i gyfiawnhau ei gynnwys. Mae'r chwe ATA arfaethedig wedi'u dylunio i gynrychioli ardaloedd o Fôn sy'n haeddu cael dynodiad yn seiliedig ar y meini prawf sydd wedi'u dethol yn ofalus ar gyfer yr astudiaeth hon (fel y gwelir yn Nhabl 2.3). Er bod hyn yn arwain at leihad yn yr ardal o'r tir sydd wedi'i ddynodi fel ATA yng Nghynllun Lleol Ynys Môn, ei fwriad yw pwysleisio pa rannau o dirwedd yr ynys sydd wir yn haeddu'r lefel ychwanegol o amddiffyniad y mae'r dynodiad yn ei gynnig.

3.4 Gellir dadlau bod y dynodiad 'blanced' ar draws yr ynys wedi arwain at leihau lefel y warchodaeth a ddarparwyd gan yr ATA, gyda chynllunwyr a datblygwyr yn llai abl i wahaniaethu rhwng yr ardaloedd hynny sydd wir yn 'arbennig' a'r rhai y gellid eu rheoli'n briodol drwy bolisïau cynllunio safonol. Drwy gael dewis cadarn o ATA, gyda thystiolaeth fanwl yn cefnogi'r dynodiad, bydd modd i ddatblygiadau newydd ar yr ynys gael eu harwain yn fwy priodol i'r lleoliadau cywir, gan barchu nodweddion arbennig y dirwedd leol ble mae angen hynny fwyaf.

Datganiadau Gwerth ac Arwyddocâd

01: Gorllewin Llŷn

Map Lleoliad

Ffotograffau cynrychioliadol

Mae'r Ardal Tirwedd Arbennig hon yn cynnwys hanner gorllewinol Pen Llŷn, sy'n lapio o gwmpas ymylon dwyreiniol Garn Fadryn ac yn ymestyn i orllewin cyrion Aberdaron. Lleolir yr ATA gerllaw Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (AHNE) Llŷn.

Datganiad Gwerth ac Arwyddocâd

Disgrifiad o'r dirwedd
Llwyfandir arfordirol tonnog a gaiff ei ddylanwadu'n gryf gan agosrwydd y môr. Mae'r dirwedd yn hynod wledig a cheir llawer o dir amaeth cynhyrchiol wedi'i wasgaru ymhlith phlanhigfeydd cymysg, coetiroedd bychan a phocedi o rostir. Mae aneddiadau wedi'u gwasgaru, gyda phentrefannau a phentrefi cnewyllol mewn croesfannau, a ffermydd ac eiddo unigol ynysig. Mae'r ardal yn arddangos cyfoeth o nodweddion hanesyddol ac archeolegol ar raddfa fechan: yn gorwedd yn gyfan gwbl o fewn Tirwedd o Ddiddordeb Hanesyddol Eithriadol ehangach yng Nghymru (Llŷn ac Ynys Enlli). Ceir golygfeydd maith ar draws yr ardal at forlin ac ucheldiroedd a ddynodwyd yn AHNE, ynghyd â golygfeydd pell tua'r dwyrain at fynyddoedd Eryri.

Sut mae'r ATA yn cwrdd â meini prawf y dynodiad		
Ymarferol (rhaid cwrdd â'r ddau faen prawf)	***Angen***	Lleolir yr ATA yn uniongyrchol gerllaw AHNE Llŷn. Mae'r ardal dan bwysau yn sgil datblygiadau sy'n gysylltiedig â thwristiaeth, yn enwedig yn y de (e.e. o amgylch cyrchfannau Abersoch a Phwllheli). Mae natur uwch ac agored y dirwedd yn golygu bod galw am ddatblygiadau ynni gwynt ac mae eu heffeithiau cronnus yn fater allweddol, gyda llethrau deheuol hefyd yn debygol o ddenu cynigion am ddulliau ffotofoltaidd solar.
Ymarferol (rhaid cwrdd â'r ddau faen prawf)	***Cyfanrwydd/cydlyniad cymeriad***	Mae cymeriad yr ATA yn gyson ar draws yr ardal ac yn ffurfio cyfran fawr o ganol y penrhyn rhwng y morlin a ddynodwyd yn AHNE.
Tirwedd (rhaid bodloni un maen prawf o leiaf)	***Hynodrwydd lleol a naws am le***	Mae'r ardal yn ffurfio cyfran sylweddol o benrhyn ehangach Llŷn - tirwedd â thopograffi amrywiol ac unigryw gyda naws hanesyddol cryf am le (mae cyfran sylweddol yn cael sgôr 'Uchel' neu 'Eithriadol' yn agwedd Tirluniau Hanesyddol LANDMAP). Mae'r ATA yn arddangos tystiolaeth mewn cyflwr da o esblygiad defnydd tir ac aneddiadau mor gynnar ag oes y cynfyd, yn cynnwys patrymau cymhleth o gaeau wedi'u hamgáu gyda waliau cerrig, gwrychoedd a chloddiau, a chlystyrau o bentrefi hanesyddol o gwmpas croesfannau ar y ffyrdd.
Tirwedd (rhaid bodloni un maen prawf o leiaf)	***Ansawdd y dirwedd***	Mae hon yn dirwedd gyfan gydag ymdeimlad gwledig cryf - gyda llawer o dir ffermio amaethyddol ond gydag ardaloedd gwerthfawr gyda gwlypdiroedd, rhostir a choetiroedd lled-naturiol yn cyfrannu at frithwaith amrywiol. Mae'r patrymau cryf o gaeau a'r cymeriad sefydlog ysgafn, gydag ambell ddifrïwr gweledol (planhigfeydd coniffer bychan ac ambell safle carafanau/gwersylla) yn creu tirwedd o ansawdd uchel yn gyffredinol.
Tirwedd (rhaid bodloni un maen prawf o leiaf)	***Ansawdd yr olygfa***	Ceir rhyngwelededd cryf rhwng yr ATA a'r tirweddau a'r morluniau amgylchynol; mae cymeriad agored ac uchel rhannau o'r llwyfandir yn caniatáu golygfeydd maith a deniadol ar draws y penrhyn a thu hwnt (yn cynnwys mynyddoedd Eryri). Mae cymeriad yr ATA nad yw wedi'i

		ddatblygu i raddau helaeth yn cyfleu ansawdd gref i'r dirwedd sy'n wledig a thawel.
Gosodiad tirweddau gwarchodedig (ble fo'n berthnasol)	***Gosodiad tirweddau o bwysigrwydd cenedlaethol***	Mae'r ATA yn darparu gosodiad gwerthfawr a golygfeydd arwyddocaol i AHNE Llŷn sydd wedi'i lleoli'n uniongyrchol gerllaw. Dylai'r cynigion dalu sylw i nodweddion arbennig y dirwedd warchodedig a rhoi ystyriaeth ddyledus i Gynllun Rheoli'r AHNE.

Nodweddion Arbennig yr ATA

Dylai gwaith cynllunio a chynigion rheoli yn yr ATA ac yng ngosodiad ei thirwedd roi ystyriaeth i'r nodweddion arbennig isod:

- Cymeriad llonydd a gwledig y dirwedd;
- Ei safle uwch ac agored - yn creu rhyngweledvedd cryf ar draws y dirwedd ledled y penrhyn, yn cynnwys golygfeydd sylweddol at yr AHNE;
- Y patrymau cymhleth yn y dirwedd; yn cynnwys ardaloedd ar raddfa fechan, caeau afreolaidd a thyddynnod o'r 19eg ganrif;
- Yr amrediad eithriadol o nodweddion hanesyddol ac archeolegol, o fewn Tirwedd o Ddiddordeb Hanesyddol Arbennig Llŷn ac Ynys Enlli;
- Pocedi gwerthfawr o gynefinoedd lled-naturiol, yn cynnwys rhostir, cyforgors a ffen (e.e. SDdGA Cors Hirdre a SDdGA Cors Geirch);
- Patrwm gwasgaredig yr anheddiad o bentrefi cnewyllol, pentrefannau a ffermydd gwasgaredig; a
- Rôl bwysig y dirwedd fel gosodiad i AHNE Llŷn.

Cyfeiriad at yr Asesiad Cymeriad Tirwedd lleol a LANDMAP.

Cysylltiad gyda'r Asesiad Cymeriad Tirwedd

Mae mwyafrif yr ATA yn ACT 7: Gorllewin Llŷn. Lleolir rhannau bychan o ymylon dwyreiniol yr ATA yn ACT 6 (Arfordir Gogleddol Llŷn) ac ACT 10: Canol Llŷn (Canllaw Tirwedd Gwynedd, 2005 - diweddarwyd 2012).

Matrics o elfennau ardaloedd agwedd LANDMAP

LANDMAP Aspect Area Matrix - SLA : Western Llyn												
Aspect area	**UID**	**Area name**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**Overall Evaluation**
Geological Landscape	GWNDDGL145	Y Ffor	H	H	H	M						High
	GWNDDGL144	Llithfaen	H	O	O	O						Outstanding
	GWNDDGL143	Llannor	M	M	M	M						Moderate
	GWNDDGL142	Llanbedrog	H	H	H	H						High
	GWNDDGL141	Mynytho	H	O	O	O						Outstanding
	GWNDDGL138	Llangwnnadl	O	O	O	O						Outstanding
	GWNDDGL137	Pen y groesion	H	O	O	H						Outstanding
	GWNDDGL136	Rhiw	O	O	O	H						Outstanding
	GWNDDGL135	Pwllheli	L	L	M	M						Moderate
	GWNDDGL134	Hell's Mouth	H	O	O	O						Outstanding
	GWNDDGL133	Aberdaron	H	H	H	H						High
Landscape Habitats	GWNDDLH489		L	L	M	L	M	L	M	M		Low
	GWNDDLH471		M	L	M	L	M	M	M	M		Moderate
	GWNDDLH498		L	M	M	M	M	M	M	M		Moderate
	GWNDDLH497		H	H	L	M	M	H	H	M		High
	GWNDDLH496		M	M	M	M	L	M	M	M		Moderate
	GWNDDLH495		H	H	M	M	M	M	H	M		High
	GWNDDLH494		L	M	M	M	M	L	M	M		Moderate
	GWNDDLH493		H	H	M	M	M	H	H	H		High
	GWNDDLH492		L	L	M	L	L	L	L	L		Low
	GWNDDLH502		M	M	U	M	M	M	H	M		High
	GWNDDLH490		M	M	M	M	M	H	M	M		Moderate
	GWNDDLH503		L	M	M	M	M	H	M	M		Moderate
	GWNDDLH486		L	L	M	L	L	L	L	L		Low
	GWNDDLH485		M	H	M	M	M	M	H	H		High
	GWNDDLH484		M	M	M	M	L	M	M	L		Moderate
	GWNDDLH477		M	M	H	M	H	M	M	L		Moderate
	GWNDDLH476		H	H	M	H	U	M	H	M		High
	GWNDDLH474		M	M	M	H	U	M	M	U		Moderate
	GWNDDLH473		H	H	M	H	M	H	M	U		Moderate
	GWNDDLH472		H	H	M	H	M	H	H	H		High
	GWNDDLH491		H	H	M	H	H	H	H	M		High
	GWNDDLH514		H	H	M	M	M	H	H	M		High
	GWNDDLH895	Coastal strip Carreg - Groesffordd	H	H	L	M	M	H	H	H		Outstanding
	GWNDDLH678		L	L	M	L	M	L	L	M		Moderate
	GWNDDLH677		M	M	M	M	L	M	M	M		Moderate
	GWNDDLH530		H	H	L	H	H	M	H	U		High
	GWNDDLH527		L	L	M	L	M	M	L	L		Low
	GWNDDLH526		L	M	M	H	U	H	M	L		Moderate
	GWNDDLH519		M	M	M	M	M	M	M	L		Moderate
	GWNDDLH518		H	O	M	H	M	O	O	H		Outstanding
	GWNDDLH499		M	L	M	L	L	L	M	U		Moderate
	GWNDDLH515		L	L	M	L	L	L	L	L		Low
	GWNDDLH940	Castell Grug to Abersoch North	M	M	U	M	M	M	M	H		High
	GWNDDLH513		M	M	H	M	M	M	M	L		Moderate
	GWNDDLH512		O	O	L	H	M	O	O	O		Outstanding
	GWNDDLH510		H	H	M	H	M	H	H	M		High
	GWNDDLH508		M	M	M	H	H	H	H	U		High
	GWNDDLH507		H	H	M	M	M	H	H	M		High
	GWNDDLH506		M	H	M	H	H	H	H	M		High
	GWNDDLH505		M	L	M	L	M	M	L	L		Low
	GWNDDLH504		H	H	L	M	M	H	H	M		High
	GWNDDLH516		H	H	L	M	L	H	H	H		High

1.

Visual & Sensory	GWNDDVS516	Garn Boduan	H	H	H	M						High
	GWNDDVS090	Llyn Coast	H	M	H	H						High
	GWNDDVS059	Llaniestyn	H	H	H	M						High
	GWNDDVS057	Afon Daron	M	H	M	M						Moderate
	GWNDDVS056	North-west plateau of Lleyn	H	M	H	M						Moderate
	GWNDDVS055	Mynydd Rhiw	H	M	H	H						High
	GWNDDVS054	Afon Horon	M	H	M	M						Moderate
	GWNDDVS053	Llandegwning	H	M	M	M						Moderate
	GWNDDVS051	Afon Soch	M	M	M	M						Moderate
	GWNDDVS050	Abersoch	H	M	M	M						Moderate
	GWNDDVS049	Morfa Gors	M	M	M	M						Moderate
	GWNDDVS048	Mynydd Tir-y-Cwmwd	H	H	M	H						High
	GWNDDVS047	Llanbedrog	M	M	M	M						Moderate
	GWNDDVS046	Penrhos	M	H	M	M						Moderate
	GWNDDVS044	Boduan-central plateau of Lleyn	M	M	M	M						Moderate
Historic Landscape	GWNDDHL183	Mynytho	H	H		M						High
	GWNDDHL006	Fieldscape around Edern	M	L		U						Moderate
	GWNDDHL379	Botwnnog plateau	M	H		U						Moderate
	GWNDDHL350	Rhyd-y-clafdy	M	M		U						Moderate
	GWNDDHL345	Rhoshirwaun enclosures	H	O		U						Outstanding
	GWNDDHL293	Llangian & Llanengan	H	H		H						High
	GWNDDHL280	Aberdaron plateau	H	H		H						High
	GWNDDHL451	Nefyn & Morfa Nefyn	O	O		O						Outstanding
	GWNDDHL190	Woods and fields west of Rhyd-y-Clafdy	M	H		U						High
	GWNDDHL487	Fieldscape around Llanfihangel	M	M		U						Moderate
	GWNDDHL100	Cefn Leisiog	H	M		U						Moderate
	GWNDDHL027	Neigwl Plain (Hell's Mouth)	H	H		H						High
	GWNDDHL018	Coastal fields around Abersoch	L	M		U						Moderate
	GWNDDHL014	Fieldscape north of Penrhos	L	L		U						Moderate
	GWNDDHL013	Fieldscape, north coast of Llyn	M	M		U						Moderate
	GWNDDHL007	Edern	M	H		U						High
	GWNDDHL279	Mynydd Rhiw	O	O		H						Outstanding
	GWNDDHL781	Cors Geirch	L	L		M						Moderate
	GWNDDHL921	Fieldscape east of Llannor	L	L		L						Low
	GWNDDHL905	Llanbedrog	H	H		U						High
	GWNDDHL864	Mynydd Nefyn	O	O		H						Outstanding
	GWNDDHL842	Fieldscape around Pentreuchaf	H	H		U						High
	GWNDDHL835	Coed Cefnamwlch	U	M		U						Moderate
	GWNDDHL829	Boduan parkland	H	H		H						High
	GWNDDHL435	Carneddol	L	M		U						Moderate
	GWNDDHL813	Llaniestyn valley	H	H		U						High
	GWNDDHL988	Tudweiliog	H	H		U						High
	GWNDDHL734	Fieldscape around Groesffordd	M	M		U						High
	GWNDDHL720	Botwnnog	M	M		U						High
	GWNDDHL696	Efailnewydd	M	H		M						High
	GWNDDHL684	Penrhos airfield & camp	O	O		H						Outstanding
	GWNDDHL564	Cefnamwlch	H	O		U						Outstanding
	GWNDDHL562	Coastal flats around Llanbedrog	M	L		M						Moderate
	GWNDDHL817	Nanhoron	H	H		M						High
Cultural Landscape	GWNDDCL047	Penrhos	H	H	H	O	H	H	H	O	M	High
	GWNDDCL046	Llanbedrog	H	H	H	M	H	H	H	H	H	High
	GWNDDCL041	Mynydd Rhiw	H	O	O	M	O	O	L	M	M	Outstanding
	GWNDDCL040	Llyn (Western)	O	O	O	H	O	O	H	H	O	Outstanding
	GWNDDCL037	Llyn (Central)	O	O	O	H	O	H	H	H	O	Outstanding

02: Porthmadog a Bae Tremadog

Map Lleoliad

Ffotograffau cynrychioliadol

Lleolir yr Ardal Tirwedd Arbennig hon rhwng Cricieth a Phorthmadog, ac mae'n cynnwys glannau gogleddol Bae Tremadog hyd at ymylon Parc Cenedlaethol Eryri ym Mhenmorfa.

Datganiad Gwerth ac Arwyddocâd

Disgrifiad o'r dirwedd		
Dyma dirwedd unigryw sy'n ffurfio trawsnewidiad o fynyddoedd Eryri i'r arfordir. Mae rhan ogleddol yr ATA yn cynnwys tirffurf gerwin a thwmpathog gyda thir pori bras a llu o goetiroedd, gyda cherrig brig, waliau cerrig sychion ac adeiladau cerrig yn darparu unoliaeth i'r dirwedd. Mae ei gymeriad gwledig ac ucheldirol cryf yn ymdoddi tua'r de oddi wrth y Parc Cenedlaethol i'r arfordir ble mae twyni tywod a thraeth tywodlyd llydan Morfa Bychan yn darparu gosodiad i ehangdir agored aber Afon Glaslyn. Ceir golygfeydd deniadol ar y tir uwch dros Draeth Bach at dde Eryri ac ar hyd yr arfordir. Yn ei dro, mae mynyddoedd Eryri yn ffurfio cefnlen fawreddog a golygfaol i'r ATA.		
Sut mae'r ATA yn cwrdd â meini prawf y dynodiad		
Ymarferol (rhaid cwrdd â'r ddau faen prawf)	***Angen***	Mae'r ATA yn darparu swyddogaeth bwysig fel gosodiad ac 'adwy' arfordirol i Eryri. Oherwydd ei lleoliad y tu allan i'r Parc Cenedlaethol a phoblogrwydd yr arfordir, mae'r ardal dan bwysau o ddatblygiadau sy'n gysylltiedig â thwristiaeth (e.e. datblygiad carafan/traeth o gwmpas Morfa Bychan). Mae pwysau datblygu eraill yn cynnwys cynigion am isadeiledd mawr a lledaeniad llinellol datblygiadau ar hyd y ffyrdd i Borthmadog.
	Cyfanrwydd/cydlyniad cymeriad	Mae'r ATA yn cynnwys ardal sydd â chymeriad cydlynol sydd wedi'i lleoli rhwng aneddiadau arfordirol Cricieth a Phorthmadog. Mae'n ymestyn yn fewndirol i ymylon y Parc Cenedlaethol, yn dilyn trywydd ffiniau gogleddol a gorllewinol Ardal Cymeriad Tirwedd 9.
Tirwedd (rhaid cwrdd ag un maen prawf o leiaf)	***Hynodrwydd lleol a naws am le***	Mae bryniau gerwin y dirwedd, y brithwaith o batrymau sy'n gorchuddio'r tir, golygfeydd deniadol a'r morlin ysgubol yn cyfuno i greu naws unigryw ac amrywiol am le.
	Ansawdd y dirwedd	Gwerthusir mwyafrif y dirwedd fel 'Uchel' yn agwedd Gweledol a Synhwyraidd LANDMAP oherwydd ei gymeriad gwledig cryf a'i drawsnewidiad ucheldirol-arfordirol unigryw. Mae'n ffurfio cefnlen olygfaol i dref hanesyddol Porthmadog. Ychydig iawn o bethau sy'n tynnu oddi wrtho.
	Ansawdd yr olygfa	Mae'r berthynas weledol gref rhwng yr ATA a mynyddoedd Eryri, Traeth Bach a morlin gorllewinol Gwynedd yn cyfrannu'n helaeth at ansawdd uchel y golygfeydd a gysylltir â'r dirwedd hon. Mae ganddi ansawdd gwledig hydreiddiol sydd wedi cael ei effeithio'n lleol gan safleoedd carafannau/gwersylla o gwmpas Morfa Bychan a datblygiadau sy'n lledaenu o Borthmadog.
Gosodiad tirweddau gwarchodedig (ble fo'n berthnasol)	***Gosodiad tirweddau o bwysigrwydd cenedlaethol***	Mae'r ATA yn darparu gosodiad golygfaol i Barc Cenedlaethol Eryri. Dylai'r cynigion dalu sylw i nodweddion arbennig y dirwedd warchodedig a rhoi ystyriaeth ddyledus i Gynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol.

Nodweddion Arbennig yr ATA
Dylai gwaith cynllunio a chynigion rheoli yn yr ATA ac yng ngosodiad ei thirwedd roi ystyriaeth i'r nodweddion arbennig isod: • Cymeriad gwledig a llonydd y dirwedd; • Y golygfeydd maith ac ysgubol ar draws aber Afon Glaslyn, Traeth Bach, arfordir a mynyddoedd Eryri; • Y patrymau amrywiol sy'n gorchuddio'r tir, gyda chaeau afreolaidd wedi'u terfynu gyda waliau cerrig ac wedi'u britho â blociau o dir pori agored, bras a choetiroedd; • Yr ardaloedd gwerthfawr o gynefinoedd lled-naturiol (glaswelltir heb ei wella, rhostir, coetiroedd, twyni tywod a gwlypdiroedd arfordirol), yn cynnwys Tiroedd a Glannau Rhwng Cricieth a SDdGA Afon Glaslyn ac ACA Pen Llŷn a'r Sarnau; • Y cymeriad sefydlog ysgafn o bentrefannau gwasgaredig ac anheddau ynysig; • Rôl bwysig y dirwedd fel gosodiad i Barc Cenedlaethol Eryri a chefnlen i dref hanesyddol Porthmadog.
Cyfeiriad at yr Asesiad Cymeriad Tirwedd lleol a LANDMAP.
Cysylltiad gyda'r Asesiad Cymeriad Tirwedd Mae'r cyfan o'r ATA yn ACT 7: Porthmadog (Canllaw Tirwedd Gwynedd, 2005 - diweddarwyd 2012).

Matrics o elfennau ardaloedd agwedd LANDMAP

LANDMAP Aspect Area Matrix - SLA : Porthmadog and Tremadog Bay												
Aspect area	**UID**	**Area name**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**Overall Evaluation**
Geological Landscapes	SNPGL029	Cwm Pennant	U	O	O	O						Outstanding
	SNPGL001	Mochras Farm	U	H	O	O						Outstanding
	GWNDDGL147	Porthmadog	H	O	O	H						Outstanding
	GWNDDGL146	Llanystumdwy	M	H	O	M						Outstanding
	GWNDDGL023	Morfa Bychan	L	L	M	L						Moderate
	GWNDDGL022	Traeth Mawr	L	L	L	L						Moderate
Landscape Habitats	GWNDDLH573		M	H	M	M	M	M	H	M		High
	GWNDDLH564		L	L	L	L	L	L	L	L		Low
	GWNDDLH565		H	H	H	H	M	H	H	M		High
	GWNDDLH566		H	H	L	H	L	H	H	H		High
	GWNDDLH567		L	L	M	L	M	L	L	M		Low
	GWNDDLH568		O	O	M	H	M	H	O	U		Outstanding
	GWNDDLH560		H	O	H	U	H	H	H	H		Outstanding
	GWNDDLH570		H	H	M	H	M	M	H	M		High
	SNPLH316		O	O	M	U	M	U	O	U		Outstanding
	GWNDDLH576		L	L	L	L	L	L	L	M		Moderate
	GWNDDLH578		M	M	L	L	M	L	M	H		Moderate
	GWNDDLH579		H	H	M	M	M	H	H	H		High
	GWNDDLH610		H	H	L	M	M	H	H	H		High
	GWNDDLH682		H	H	U	M	M	M	H	M		High
	SNPLH136		L	L	M	U	U	U	L	O		Moderate
	GWNDDLH569		M	M	L	L	M	M	M	L		Moderate
Visual & Sensory	SNPVS121	Prenteg Margins	H	M	H	M						High
	SNPVS053	Prenteg rolling farmland	M	M	M	M						Moderate
	SNPVS038	Morfa Harlech	H	M	H	H						High
	GWNDDVS089	Morfa Bychan	M	M	M	M						Moderate
	GWNDDVS082	Shingle beaches throughout	H	M	M	H						Moderate
	GWNDDVS081	Traeth Bach	H	H	H	H						High
	GWNDDVS075	Black Rock levels	H	H	M	M						Moderate
	GWNDDVS073	Criccieth	M	M	M	M						Moderate
	GWNDDVS072	Llyn Ysturnllyn	M	H	M	M						Moderate
	GWNDDVS071	Porthmadog & Tremadog	M	M	M	M						Moderate
	GWNDDVS070	Ynys Cyngar	H	H	H	H						High
	GWNDDVS066	Mynydd Ednyfed north of Criccieth	H	M	M	M						Moderate
	GWNDDVS065	Bryn Neuadd	M	M	M	M						Moderate
	GWNDDVS064	Moel-y-Gest	H	M	H	M						High
	GWNDDVS062	Traeth Mawr	M	H	H	M						High
Historic Landscapes	SNPHL219	Harlech dunes	M	M		M						Moderate
	SNPHL138	Gesail Gyfarch to Braich y Big	O	O		H						Outstanding
	GWNDDHL880	Porthmadog harbour	O	O		M						Outstanding
	GWNDDHL687	Moel y Gest	O	H		H						High
	GWNDDHL674	Cricieth	H	O		H						Outstanding
	GWNDDHL547	Porthmadog	H	O		O						Outstanding
	GWNDDHL104	Glaslyn estuary - reclaimed land	O	H		M						Outstanding
	GWNDDHL020	Morfa Bychan	L	M		H						Moderate
	GWNDDHL010	Wern	H	U		H						Outstanding
	GWNDDHL009	Eastern Eifionydd fieldscape	M	H		U						Moderate
Cultural Landscapes	SNPCL016	Cwm Pennant	H	M	M	H	H	H	M	H	M	High
	GWNDDCL056	Railway-Pwllheli to Dyfi Junction	H	H	H	H	H	O	H	H	O	High
	GWNDDCL054	Portmadoc/Tremadoc/Penrhyndeudraeth	O	O	O	O	O	O	H	O	O	Outstanding
	GWNDDCL053	Morfa Bychan/Blackrock sands/Garregwen	H	M	H	H	M	M	M	M	M	High
	GWNDDCL051	Criccieth	O	O	O	O	O	O	H	O	H	Outstanding
	GWNDDCL034	Eifionydd (Eastern)	M	O	O	O	O	O	H	O	O	Outstanding
	GWNDDCL008	Principal roads	H	H	M	M	H	H	H	H	H	High

03: Tirweddau Aber Afon Glaslyn a Dwyryd

Map Lleoliad

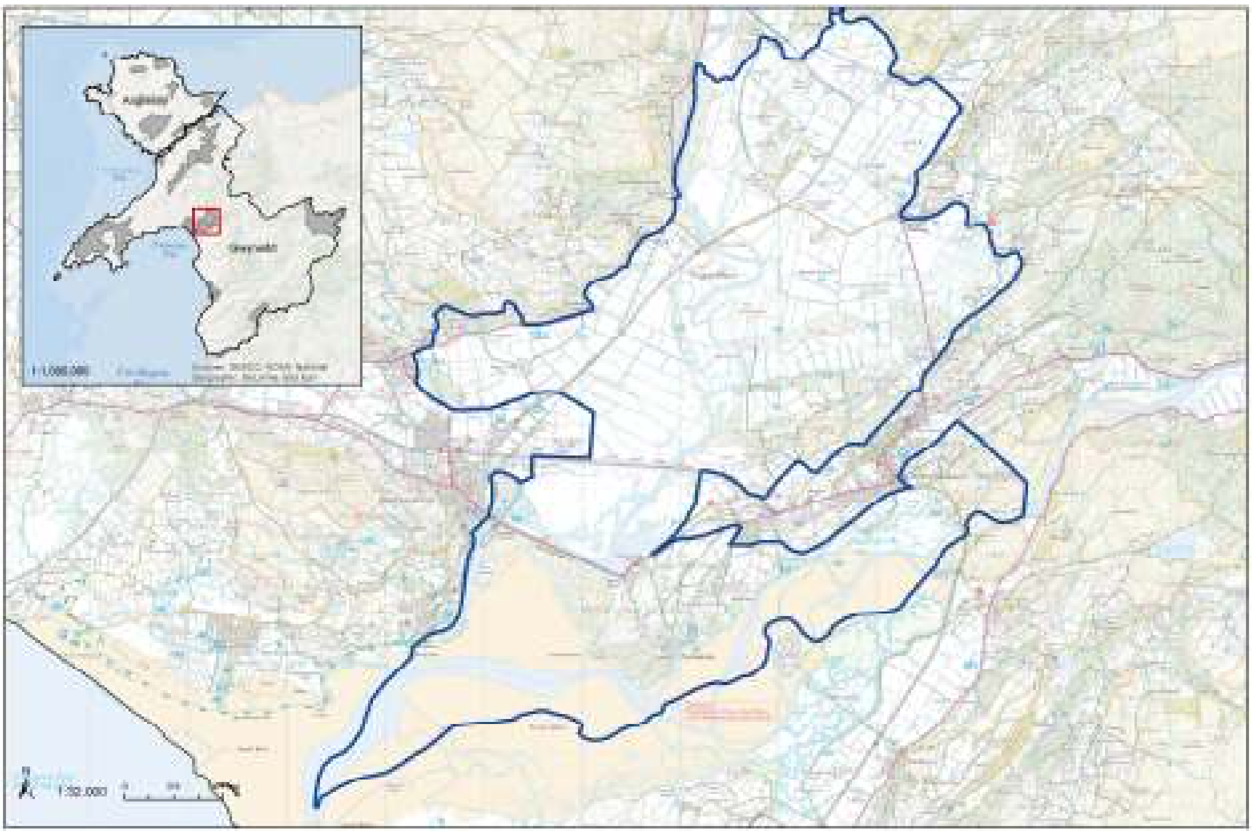

Ffotograffau cynrychioliadol (all y Grŵp Llywio ddarparu unrhyw ffotograffau?)

Mae'r Ardal Tirwedd Arbennig hon yn cynnwys tir fferm isel adferedig a chorsydd Traeth Mawr a glannau dwyreiniol/deheuol aber Traeth Bach, yn cynnwys pentref hanesyddol Portmeirion.

Datganiad Gwerth ac Arwyddocâd

Disgrifiad o'r dirwedd		
Mae hon yn dirwedd ddiwylliannol a gweledol unigryw sy'n cynnwys corsydd gwastad adferedig Traeth Mawr a glannau Aber Traeth Bach. Rhan ogleddol yr ATA yw Traeth Mawr: tirwedd agored ar raddfa fawr o dir pori a gwlypdiroedd wedi sychu wedi'u gormesu gan ffurf ddolennog Afon Dwyryd. Cydnabyddir y dirwedd ddiwylliannol hon yn genedlaethol, ac mae'n cael ei chynnwys yn gyfan gwbl o fewn Tirwedd o Ddiddordeb Hanesyddol Eithriadol Aberglaslyn yng Nghymru. Torrir ar y tir pori gwastad gydag allgreigiau coediog unigryw sy'n ffurfio tir gerwin yn codi fel 'ynysoedd' o'r corsydd. Tua'r de, cyfarfu afonydd Glaslyn a Dwyryd i ffurfio Aber Traeth Bach ar raddfa fawr gyda phonciau llaid/traethellau yn gormesu'r dirwedd arfordirol. Mae pentref Eidalaidd Portmeirion, a ddyluniwyd gan Syr Clough Williams-Ellis yn swatio ar lannau gogleddol yr aber - ond mae'r dirwedd wedi sefydlu'n wasgarog mewn mannau eraill. Pwysleisir yr ymdeimlad arfordirol yma gan olygfeydd ar hyd yr arfordir sy'n cyferbynnu'n gryf â'r mynyddoedd sy'n ffurfio cefndir mewndirol yr ATA. Mae golygfeydd godidog at ac oddi ar fynydd y Cnicht a Mynyddoedd y Moelwyn yn nodwedd benodol o'r dirwedd hon.		
Sut mae'r Ardal Tirwedd Arbennig (ATA) yn cwrdd â meini prawf y dynodiad		
Ymarferol (rhaid cwrdd â'r ddau faen prawf)	***Angen***	Mae'r ATA yn gweithredu fel adwy i Barc Cenedlaethol Eryri sy'n ffurfio ffin fewndirol yr ardal. Er ei bod wedi'i sefydlu'n wasgarog a chydag absenoldeb cyffredinol o ddatblygiadau modern, mae'r ATA yn ffinio ag aneddiadau Porthmadog, Minffordd a Phenrhyndeudraeth. Mae hyn yn cynnwys y datblygiadau masnachol/diwydiannol ar eu cyrion sy'n dechrau tresmasu ar y dirwedd amgylchynol. Mae'r ATA dan bwysau gan isadeiledd ar raddfa fawr yn cynnwys mastiau a pheilonau.
	Cyfanrwydd/cydlyniad cymeriad	Mae'r ATA yn cynnwys rhannau o Aber Traeth Bach nad ydynt wedi'u dynodi ac yn cwmpasu ehangder cyfan corsydd adferedig Traeth Mawr a amgylchynir gan dir uwch Eryri. Mae'n swatio o fewn fframwaith yr ACT ond yn eithrio ardaloedd datblygu ym Mhenrhyndeudraeth, Minffordd a Phorthmadog.
Tirwedd (rhaid cwrdd ag un maen prawf o leiaf)	***Hynodrwydd lleol a naws am le***	Mae tirweddau gwastad agored Traeth Mawr ac aber ysgubol Traeth Bach yn cyferbynnu'n fawr â bryniau a mynyddoedd gerwin y Parc Cenedlaethol cyfagos, sy'n creu tirwedd unigryw. Mae arwyddocâd diwylliannol yr ardal yn cyfrannu llawer at ei synnwyr o le: Roedd Traeth Mawr yn un o'r mentrau adfer tir mwyaf uchelgeisiol yng Nghymru yn yr 19eg ganrif , ac roedd yn cynnwys Cob blaenllaw Porthmadog (a ddisgrifiwyd unwaith fel 'Rhyfeddod Cymru'). Mae pentref Eidalaidd Portmeirion hefyd yn nodwedd unigryw o'r dirwedd.
	Ansawdd tirwedd	Mae mwyafrif helaeth yr ATA wedi sgorio'n 'Uchel' yn Elfen Weledol a Synhwyrol LANDMAP gyda'r dirwedd o gwmpas Portmeirion wedi'i gwerthuso fel 'Eithriadol'. Yr unig ddifriwyr yn y dirwedd yw coridorau'r ffordd a'r rheilffordd sy'n croesi drwyddi, yn ogystal â'r ymyrraeth weledol/sŵn o chwarel Minffordd a datblygiadau sy'n lledaenu

		tuag allan o'r prif aneddiadau.
	Ansawdd yr olygfa	Mae'r berthynas weledol gref rhwng yr ATA a mynyddoedd Eryri (mynydd y Cnicht a mynyddoedd y Moelwyn yn benodol) yn cyfrannu'n helaeth at ansawdd uchel y golygfeydd a gysylltir â'r dirwedd hon, a gaiff eu pwysleisio ymhellach gan adlewyrchiadau o'r dŵr sy'n cynhyrchu ansawdd golau arbennig. Mae golygfeydd o'r arfordir a'r aber o Bortmeirion hefyd yn mwyhau ansawdd golygfeydd y dirwedd. Yn gyffredinol, mae hon yn dirwedd tawel a naturiolaidd.
Gosodiad tirweddau gwarchodedig (ble fo'n berthnasol)	***Gosodiad tirweddau o bwysigrwydd cenedlaethol***	Mae'r ATA yn darparu gosodiad i Barc Cenedlaethol Eryri, gyda chysylltiadau gweledol a diwylliannol cryf â'r dirwedd warchodedig. Dylai'r cynigion dalu sylw i nodweddion arbennig y dirwedd warchodedig a rhoi ystyriaeth ddyledus i Gynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol.

Nodweddion Arbennig yr ATA

Dylai gwaith cynllunio a chynigion rheoli yn yr ATA ac yng ngosodiad ei thirwedd roi ystyriaeth i'r nodweddion arbennig isod:

- Cymeriad llonydd, gwledig a chyffredinol agored y dirwedd;
- Y berthynas ddiwylliannol a weledol gref rhwng yr ATA a'r Parc Cenedlaethol (yn enwedig golygfeydd at fynydd y Cnicht a mynyddoedd y Moelwyn);
- Gyda thir pori wedi sychu a chorsydd pori arfordirol, mae'r tir naturiolaidd yn cynnwys gwastadeddau llaid a thraethellau, coetiroedd a phrysgoed llydanddail ar dir uwch a dŵr agored.
- Cynefinoedd sy'n bwysig yn genedlaethol a rhyngwladol o fewn SDdGA a GNC Morfa Harlech; ACA Pen Llŷn a'r Sarnau, SDdGA Glaslyn a SDdGA Coedydd Derw a Safleoedd Ystlumod Meirionnydd.
- Cymeriad sefydlog gwasgarog gyda'r anheddiad Eidalaidd unigryw ym Mhortmeirion (Ardal Cadwraeth); ac
- Arwyddocâd hanesyddol a diwylliannol y dirwedd sydd yn gyfan gwbl o fewn Tirwedd o Ddiddordeb Hanesyddol Eithriadol Aberglaslyn yng Nghymru.

Cyfeiriad at yr Asesiad Cymeriad Tirwedd lleol a LANDMAP.

Cysylltiad gyda'r Asesiad Cymeriad Tirwedd

Mae'r cyfan o'r ATA yn ACT 7: Porthmadog (Canllaw Tirwedd Gwynedd, 2005 - diweddarwyd 2012).

Matrics o elfennau ardaloedd agwedd LANDMAP

LANDMAP Aspect Area Matrix - SLA : Glaslyn & Dwyryd Estuary Landscapes												
Aspect area	**UID**	**Area name**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**Overall Evaluation**
Geological Landscapes	SNPGL120	Nanmo	U	O	O	O						Outstanding
	SNPGL029	Cwm Pennant	U	O	O	O						Outstanding
	SNPGL028	Afon Glaslyn	U	O	O	O						Outstanding
	SNPGL027	Cwm Croesor	U	H	O	O						Outstanding
	SNPGL025	Pentrhyndeudraeth	U	H	H	H						High
	SNPGL022	Traeth Mawr	L	L	L	L						Low
	SNPGL021	Afon Dwyryd	U	L	L	L						Low
	SNPGL003	Morfa Harlech	U	L	L	L						Low
	SNPGL001	Mochras Farm	U	H	O	O						Outstanding
	GWNDDGL147	Porthmadog	H	O	O	H						Outstanding
	GWNDDGL133	Aberdaron	H	H	H	H						High
	GWNDDGL027	Cwm Croesor	H	H	O	O						Outstanding
	GWNDDGL025	Penrhyndeudraeth	H	H	H	H						High
	GWNDDGL022	Traeth Mawr	L	L	L	L						Moderate
Landscape Habitats	SNPLH316		O	O	M	U	M	U	O	U		Outstanding
	SNPLH171		O	O	U	U	U	U	O	O		Outstanding
	SNPLH168		H	H	U	U	U	U	H	O		High
	SNPLH151		H	H	U	U	U	U	H	H		High
	SNPLH150		L	M	U	U	U	U	M	H		Moderate
	SNPLH149		H	H	U	U	M	U	H	O		High
	SNPLH147		L	M	U	U	U	U	M	H		Moderate
	SNPLH146		H	H	M	U	U	U	H	O		High
	SNPLH143		L	L	U	U	U	U	L	U		Low
	GWNDDLH578		M	M	L	L	M	L	M	H		Moderate
	GWNDDLH577		H	H	M	M	M	H	H	H		High
	GWNDDLH576		L	L	L	L	L	L	L	M		Moderate
	GWNDDLH575		H	H	M	M	U	H	H	H		High
	GWNDDLH574		H	O	L	H	M	H	H	O		Outstanding
	GWNDDLH568		O	O	M	H	M	H	O	U		Outstanding
Visual & Sensory	SNPVS036	Coed Ystymgwern coastal farmland	H	M	M	M						Moderate
	GWNDDVS063	Penrhyndeudraeth environs	M	M	M	M						Moderate
	GWNDDVS069	Penrhyndeudraeth	M	M	L	M						Moderate
	GWNDDVS071	Porthmadog & Tremadog	M	M	M	M						Moderate
	GWNDDVS080	Marsh	H	H	H	H						High
	GWNDDVS081	Traeth Bach	H	H	H	H						High
	GWNDDVS062	Traeth Mawr	M	H	H	M						High
	SNPVS012	Conifer plantation	L	H	H	L						Moderate
	SNPVS121	Prenteg Margins	H	M	H	M						High
	SNPVS038	Morfa Harlech	H	M	H	H						High
	SNPVS039	Vale of Ffestiniog	M	H	H	H						High
	SNPVS048	Snowdon uplands	O	H	O	H						Outstanding
	SNPVS052	Garreg	M	M	M	M						Moderate
	SNPVS115		H	M	H	H						High
	SNPVS119		M	H	M	M						High
	GWNDDVS088	Portmeirion	O	H	M	O						Outstanding

Historic Landscapes	SNPHL058	Dwyryd valley	O	O		M						Outstanding
	GWNDDHL274	Ffestiniog railway	O	O		H						Outstanding
	GWNDDHL338	Tan-yr Allt	H	M		M						High
	GWNDDHL456	Garreg	O	H		M						Outstanding
	GWNDDHL472	Intermediary slopes of the Moelwyns	O	H		H						Outstanding
	GWNDDHL535	Penrhyn-Garth	H	H		H						High
	GWNDDHL547	Porthmadog	H	O		O						Outstanding
	GWNDDHL556	Penrhyndeudraeth	H	O		M						High
	GWNDDHL557	Minffordd quarry	H	H		M						Moderate
	GWNDDHL833	Portmeirion	O	O		M						Outstanding
	GWNDDHL104	Glaslyn estuary - reclaimed land	O	H		M						Outstanding
	GWNDDHL937	Tremadoc	O	O		H						Outstanding
	SNPHL219	Harlech dunes	M	M		M						Moderate
	SNPHL074	Moel Hebog uplands	H	H		M						High
	SNPHL086	Hafod Garegog, Hafod y Llyn	H	H		U						High
	SNPHL087	Glaslyn estuary - reclaimed land	O	O		H						Outstanding
	SNPHL130	Cwm Croesor and Manod lower slopes	O	O		H						Outstanding
	SNPHL131	Parc and lower Croesor valley	O	O		H						Outstanding
	SNPHL132	Brondanw estate villages	O	O		H						Outstanding
	SNPHL137	Glaslyn slopes	H	H		H						High
	SNPHL141	Cefn Hir	M	H		M						Moderate
	SNPHL193	Ardudwy coastal strip	H	H		H						Moderate
	GWNDDHL880	Porthmadog harbour	O	O		M						Outstanding
Cultural Landscapes	SNPCL018	Cnicht-Siabod	O	M	H	M	H	H	M	M	M	High
	GWNDDCL021	Ffestiniog/Welsh Highland Railway	M	O	O	O	O	O	M	H	O	Outstanding
	GWNDDCL034	Eifionydd (Eastern)	M	O	O	O	O	O	H	O	O	Outstanding
	GWNDDCL053	Morfa Bychan/Blackrock sands/Garregwen	H	M	H	H	M	M	M	M	M	High
	GWNDDCL054	Portmadoc/Tremadoc/Penrhyndeudraeth	O	O	O	O	O	O	H	O	O	Outstanding
	GWNDDCL055	Portmeirion	O	O	O	O	O	O	M	O	H	Outstanding
	GWNDDCL008	Principal roads	H	H	M	M	H	H	H	H	H	High
	SNPCL010	Mynydd Mawr-Nantlle Ridge-Moel Hebog	H	M	H	M	H	H	H	M	M	High
	SNPCL053	Coastal railway, Conwy valley railway	H	H	H	H	H	O	H	H	O	High
	SNPCL025	Croesor-Cwm Croesor	H	H	O	H	H	O	M	O	M	Outstanding
	SNPCL027	Vale of Ffestiniog-Trawsfynydd-Cwm pryso	O	O	O	O	O	O	H	H	O	Outstanding
	SNPCL028	Eifionydd (Eastern)	M	O	O	O	O	O	H	O	O	Outstanding
	SNPCL029	Ffestiniog-Welsh Highland Railway	M	O	O	O	O	O	M	H	O	Outstanding
	SNPCL032	Rhinogydd	H	H	H	H	H	H	H	H	M	High
	SNPCL046	Aberglaslyn	O	M	O	M	H	H	H	H	O	Outstanding
	GWNDDCL056	Railway-Pwllheli to Dyfi Junction	H	H	H	H	H	O	H	H	O	High

04: Penllyn

Map Lleoliad

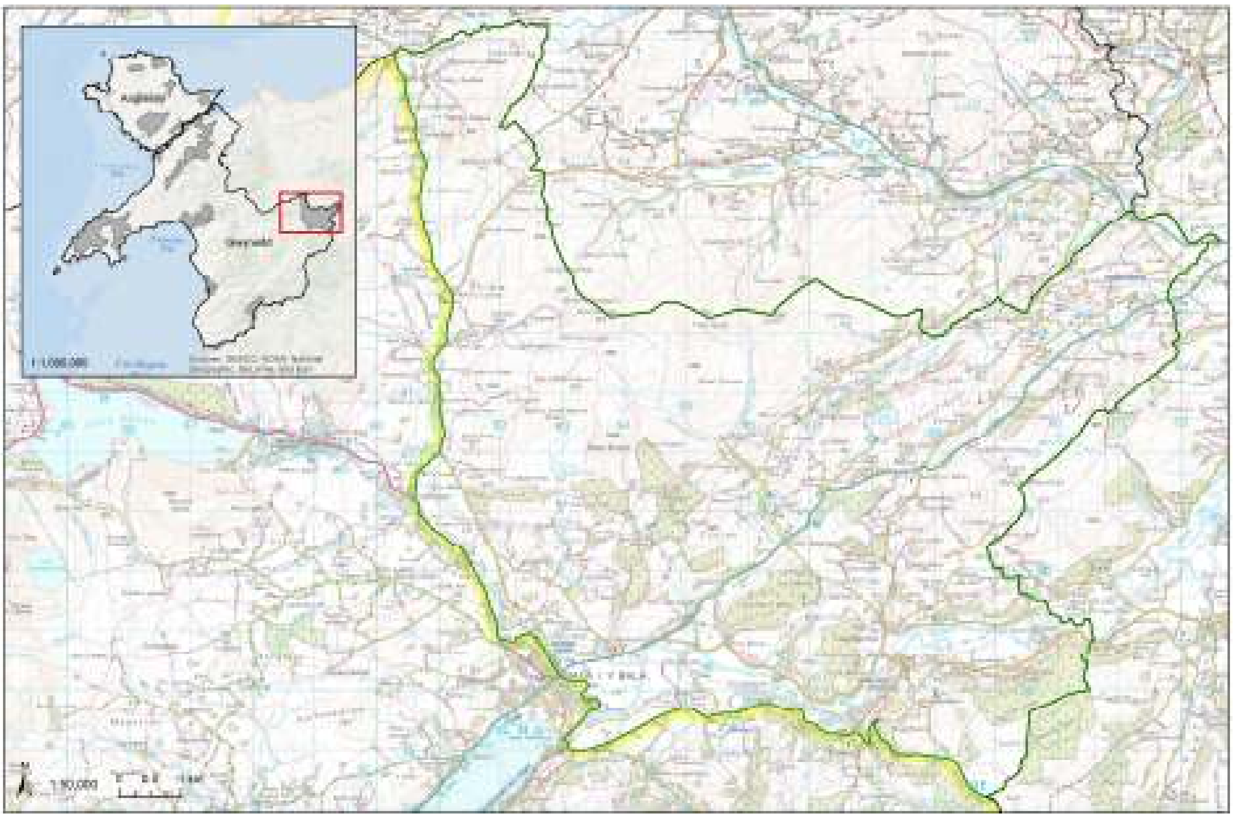

Ffotograffau cynrychioliadol

Lleolir yr Ardal Tirwedd Arbennig yma ar fin mwyaf dwyreiniol Gwynedd. Saif yr ardal yn gyfagos i Barc Cenedlaethol Eryri sydd i'r gorllewin a'r de, gan ymestyn i fyny at derfyn yr Awdurdod gyda Sir Ddinbych i'r dwyrain a Chonwy i'r gogledd. Mae hefyd yn ffinio gydag Ardal Tirwedd Arbennig 5 Conwy: Cerrigydrudion a choridor yr A5.

Datganiad Gwerth ac Arwyddocâd

Disgrifiad o'r tirlun
Mae'r tirlun yma yn ucheldir golygfaol ar y cyrion sy'n ffinio ag ochr ddwyreiniol Parc Cenedlaethol Eryri. Mae’n cynnwys tirlun amaethyddol tonnog a choetir sy'n dringo i hyd at 500 metr sy'n cynnwys nifer o fynyddoedd trawiadol fel Moel y Gydros, Moel Darren, Foel Fach a Moel Emoel. Defnyddir y tir yn bennaf ar gyfer tir bugeiliol amaethyddol a thir pori garw, gyda nifer o blanhigfeydd a choed aeddfed, gwlypdir gwerthfawr a chynefinoedd rhostir sy'n ychwanegu amrywiaeth a gwead i'r tirlun. Mae gorlifdir afon Dyfrdwy yn mynd drwy ran ddeheuol y tirlun gyda'r pen gorllewinol wedi ei ddynodi fel rhan o ardal ehangach Tirlun o Ddiddordeb Hanesyddol Arbennig y Bala a Glannau Llyn Tegid sydd a'i hyd i gyd yn SSSI ac Ardal Cadwraeth Arbennig. Dynodwyd yr olaf oherwydd ei swyddogaeth bwysig fel llwybr naturiol a hanesyddol gyda safleoedd archeolegol pwysig sy'n deillio o'r cyfnod Rhufeinig a chanoloesol. Mae graddfa lai'r tirlun o'i gymharu gyda'r Parc Cenedlaethol cyfagos, yn golygu fod ei gymeriad yn llonydd, agos a mwyn. Mae'r tirlun yn ffurfio gosodiad golygfaol, cefn gwlad i Eryri a throsglwyddiad graddol i'r mynyddoedd tu hwnt (yn cynnwys mynyddoedd y Berwyn i'r de).

Sut mae'r Ardal Tirwedd Arbennig (ATA) yn cwrdd â meini prawf y dynodiad		
Ymaferol (rhaid cwrdd â'r ddau faen prawf)	***Angen***	Mae'r ATA yn darparu swyddogaeth bwysig fel gosodiad i Eryri ac fel 'adwy' wledig i'r Parc Cenedlaethol o'r dwyrain. Oherwydd ei leoliad y tu allan i'r dirwedd warchodedig a'i agosrwydd at anheddiad y Bala, mae'r ATA o dan bwysau o ddatblygu cynyddol ar hyd gorlifdir dyffryn yr afon ac ehangiad datblygu llinellol ar hyd yr A494. Mae natur uwch y tirlun yn golygu bod galw am ddatblygiadau ynni gwynt ac mae eu heffaith cronnus posib yn fater allweddol, gyda Fferm Wynt Braich Ddu yn weithredol ac wedi ei lleoli yn nwyrain yr ATA.
	Cyfanrwydd / cydlyniad cymeriad y tirlun	Mae'r ATA yn cynnwys ardal sydd â chymeriad cydlynol sy'n dilyn terfynau LCA 12: Llandderfel (Canllaw Tirlun Gwynedd, 2005 - diweddarwyd 2012). Fe saif rhwng Parc Cenedlaethol Eryri a therfyn dwyreiniol yr Awdurdod.
Tirwedd (rhaid cwrdd ag o leiaf un maen prawf)	***Hynodrwydd lleol a naws am le***	Mae hwn yn dirlun gwledig, agos gydag ymdeimlad o lonyddwch a nodweddion hanesyddol a naturiol gwerthfawr. Ceir yma ymdeimlad cryf o hanes ar hyd llwybr afon Dyfrdwy - llwybr naturiol a hanesyddol strategol sy'n cynnwys safleoedd pwysig o gyfnod y Rhufeiniaid a'r canoloesoedd (e.e. Caer a gwersylloedd Rhufeinig Llanfor). O amgylch y Sarnau mae tirlun hanesyddol o gaeau anrheolaidd a choedwigoedd sydd prin wedi newid ers y bedwaredd ganrif ar bymtheg, gyda chlytiau o ucheldir a choedwigaeth mewn mannau eraill. Mae'r ATA yn swatio ar odreon Eryri gyda golygfeydd o'r mynyddoedd cyfagos sy'n ychwanegu at hynodrwydd lleol y tirlun yma.
	Ansawdd y Dirwedd	Mae’r ucheldir yng ngogledd yr ardal, sy'n cynnwys Moel Darren, Foel Fach a Moel Emoel wedi eu hasesu fel 'Uchel' gan LANDMAP o safbwynt yr agwedd Weledol a Synhwyraidd. Mae hyn oherwydd y berthynas weledol a gweithredol gref rhwng yr ucheldiroedd hyn a'r Parc Cenedlaethol cyfagos. Mae tir bugeiliol yr

		ATA a rhannau o dir pori garw wedi eu britho gan gynefinoedd lled-naturiol o werth cenedlaethol a rhyngwladol, sy'n cynnwys rhostir/gorgors ar gyrion mynyddoedd y Berwyn, cynefinoedd gwlypdir a gwernydd ar hyd ochr afon Dyfrdwy a gweirgloddiau sy'n gyforiog o rywogaethau a phorfa wlyb. Mae'r rhain yn cyfuno i lunio clytwaith o dirlun cyfoethog o amrywiol liwiau a gwead. Ychydig iawn o bethau sy'n tynnu oddi wrtho.
	Ansawdd yr olygfa	Mae yna berthynas gref weledol rhwng yr ATA a'r tirluniau oddi amgylch; cymeriad agored ac uchel rhannau o'r ucheldiroedd sy'n caniatáu golygfeydd hir golygfaol ar draws yr ATA i'r Parc Cenedlaethol. Mae'r cefndir mynyddig ar raddfa fawr yma'n pwysleisio agosrwydd a theimlad o fwynder yr ATA, gydag amrywiaeth o bethau ar y tir sy'n darparu diddordeb gweledol. Mae ei gymeriad cyfan, heb ei ddifetha ond yn cael ei amharu gan ambell beilon uwchben, tyrbinau gwynt a blociau geometrig o goed conwydd.
Gosodiad tirluniau gwarchodedig (ble fo'n berthnasol)	***Gosodiad tirluniau o bwysigrwydd cenedlaethol***	Mae'r ATA yn darparu gosodiad gwerthfawr a golygfaol ynghyd ag adwy i Barc Cenedlaethol Eryri. Dylai'r cynigion dalu sylw i nodweddion arbennig y tirlun gwarchodedig a rhoi ystyriaeth ddyladwy i gynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol.

Nodweddion Arbennig yr ATA

Dylai gwaith cynllunio a chynigion rheoli yn yr ATA ac yng ngosodiad ei dirlun, roi ystyriaeth i'r nodweddion arbennig isod:

- Cymeriad agos, llonydd a gwledig y tirlun;
- Safle uwch ac agored ardaloedd yr ucheldir - yn creu rhyngwelededd cryf ar draws y tirlun, yn cynnwys gyda Pharc Cenedlaethol Eryri.
- Clytiau o gynefinoedd lled-naturiol o werth cenedlaethol a rhyngwladol, sy'n cynnwys gwernydd a mignen (Cors y Sarnau SSSI), gweirgloddiau sy'n gyforiog o rywogaethau a phorfa wlyb (SSSI Caerau Uchaf) cynefinoedd glan yr afon a rhywogaethau (SSSI afon Dyfrdwy ac Ardal Cadwraeth Arbennig) a chlytiau o rostir sych a gorgors (SSSI, ACA a AGA y Berwyn); cymeriad hanesyddol cryf, yn enwedig ar hyd afon Dyfrdwy (Tirlun o Ddiddordeb Hanesyddol Arbennig);
-
- Patrwm gwasgaredig yr anheddiad o bentrefi cnewyllol, pentrefannau a ffermydd gwasgaredig;
- Rhan bwysig y tirlun fel gosodiad i Barc Cenedlaethol Eryri ac ucheldiroedd eraill y tu allan i Ardal yr Astudiaeth (e.e. Mynyddoedd y Berwyn).

Cyfeiriad at Asesiad Cymeriad y Tirlun lleol a LANDMAP.

Cysylltiad gyda Asesiad Cymeriad y Tirlun

Mae'r ATA i gyd oddi fewn i'r LCA 12: Llandderfel (Canllaw Tirlun Gwynedd, 2005 - diweddarwyd 2012).

Matrics o elfennau ardaloedd agwedd LANDMAP.

LANDMAP Aspect Area Matrix - SLA : Penllyn												
Aspect area	**UID**	**Area name**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**Overall Evaluation**
Geological Landscapes	SNPGL102	Bala Lake	U	L	L	L						Low
	SNPGL126	Moelfryn	U	O	O	H						Outstanding
	DNBGHGL113	Afon Dyfdwy	O	O	O	O						Outstanding
	CNWGL101	Moel Gwern-nannau	H	H	H	H						High
	CNWGL102	Pen y Cerrig- serth	H	H	H	H						High
	CNWGL103	Ceirw river valley	M	M	M	M						Moderate
	CNWGL107	Trum Nant-fach	M	M	M	M						Moderate
	DNBGHGL094	Afon Alwen	M	M	M	M						Moderate
	SNPGL132		M	M	M	M						Moderate
	DNBGHGL123	Four Crosses	O	O	O	O						Outstanding
	SNPGL129	Dovey Forest	U	H	O	H						Outstanding
	DNBGHGL120	Cynwyd	M	M	M	M						Moderate
	DNBGHGL122	Tyfos	M	M	M	M						Moderate
	DNBGHGL125	Bryniau Gleision	M	M	M	M						Moderate
	DNBGHGL126	Cwn Pedew-Cwm Tywyll	M	M	M	M						Moderate
	SNPGL057	Afon Mynach	U	O	O	O						Outstanding
	SNPGL098	Bala	U	O	O	O						Outstanding
	SNPGL101	Glasgwm	U	O	O	O						Outstanding
	DNBGHGL121	Myndd Mynyllod	M	M	M	M						Moderate
Landscape Habitats	DNBGHLH090	Mynydd Mynyllod Upland Mosaic	H	H	H	U	H	M	H	U		High
	CNWLH083	Cerrigydrudion grasslands	M	M	M	U	U	L	M	H		Moderate
	SNPLH193		L	L	U	U	U	U	O	U		Moderate
	SNPLH192		M	L	U	U	U	U	L	U		Moderate
	SNPLH191		M	M	U	U	U	U	M	U		Moderate
	SNPLH189		M	M	U	U	U	U	M	U		Moderate
	DNBGHLH095	Berwyn Upland Heath Mosaic	O	O	O	U	H	O	O	O		Outstanding
	SNPLH195		M	M	M	L	M	M	M	M		Moderate
	DNBGHLH092	Cynwyd Slopes Mosaic	M	L	M	U	L	M	M	U		Moderate
	SNPLH196		M	L	U	U	U	U	M	U		Moderate
	DNBGHLH089	Druid Hills Improved Grassland	M	L	M	U	L	M	M	U		Moderate
	DNBGHLH088	Corwen Floodplain Improved Grassland	O	O	H	U	H	H	O	H		High
	DNBGHLH072	Gwyddelwern Hills Improved Grassland	M	L	M	U	L	M	M	U		Moderate
	CNWLH088	Foel Frech uplands	O	O	M	U	U	O	O	O		Outstanding
	CNWLH086	Afon Ceirw valley mosaic	H	M	M	U	U	H	M	H		High
	CNWLH085	Criag y Llwynog upland grasslands	M	M	M	U	U	M	M	U		Moderate
	CNWLH084	Pen y Gop upland grasslands	L	L	M	U	U	L	L	M		Low
	DNBGHLH094	Mawnog Egryn Conifer Forest	L	L	M	U	L	L	L	L		Low
	SNPLH204		L	L	U	U	U	U	L	U		Low
	SNPLH254		L	L	U	U	U	U	L	O		High
	SNPLH251		M	M	M	U	U	U	M	U		Moderate
	SNPLH212		L	M	U	U	U	U	L	U		Low
	SNPLH210		M	M	U	U	U	U	M	U		Moderate
	SNPLH209		M	L	U	U	U	U	M	U		Moderate
	SNPLH208		L	L	U	U	U	U	L	U		Low
	SNPLH194		L	L	U	U	U	U	L	U		Low
	SNPLH205		L	L	U	U	U	U	L	U		Low
	SNPLH314		O	O	U	U	U	U	O	O		Outstanding
	SNPLH203		L	L	U	U	U	U	L	U		Low
	SNPLH202		L	L	U	U	U	U	L	U		Low
	SNPLH201		L	L	U	U	U	U	L	U		Low
	SNPLH200		H	H	U	U	M	U	H	U		High
	SNPLH199		M	L	U	U	U	U	M	U		Moderate
	SNPLH198		M	L	U	U	U	U	M	U		Moderate
	SNPLH197		M	L	U	U	U	U	M	U		Moderate
	SNPLH206		L	L	U	U	U	U	L	U		Low

1.

Visual & Sensory	DNBGHVS098	Afforested Slopes-Llandrillo/Corwen	H	L	H	M						Moderate
	CNWVS013	Ceirw and Alwen valleys east	H	H	H	H						High
	CNWVS016	Merddwr and Ceirw valleys	M	L	M	L						Moderate
	CNWVS047	Merddwr Ceirw Alwen upper valley sides	H	M	H	M						High
	CNWVS048	Maes-newyddion uplands	M	M	M	M						Moderate
	CNWVS049	Moel Gwern-nannau	H	M	M	M						Moderate
	CNWVS050	Foel Goch	H	M	H	H						High
	CNWVS078	Pentre Llawen	H	M	H	H						High
	DNBGHVS073	Gwyddelwern Hills (including the Rug Est	H	H	H	M						High
	DNBGHVS095	Dee Valley-Corwen	M	M	M	M						Moderate
	CNWVS006	Ceirw and Medrad narrow valleys	H	H	M	H						High
	DNBGHVS097	Mynydd Mynllod	H	M	H	H						High
	SNPVS105	Bwlch y Groes uplands	H	H	H	H						High
	DNBGHVS100	Berwyn Mountain	H	H	O	H						High
	SNPVS089	Afon Mynach valley	M	H	M	M						Moderate
	SNPVS090	Afon Tryweryn	M	L	M	M						Moderate
	SNPVS091	Foel Goch uplands	H	M	H	M						High
	SNPVS092	Bethel	M	M	M	M						Moderate
	SNPVS093	Llanderfel	M	H	M	M						Moderate
	SNPVS094	Bala Plain	M	M	L	M						Moderate
	SNPVS095	Rhyd-uchaf	H	M	M	M						Moderate
	SNPVS102	Llangower	H	H	M	M						Moderate
	SNPVS103	Moel Heulog	M	M	M	M						Moderate
	DNBGHVS096	Slopes below Mynydd Mynllod	H	M	M	M						Moderate
Historic Landscapes	GWNDDHL585	Moel y Gydrhos	M	M		H						Moderate
	CNWHL017	Pen y Cerrig-serth	M	M		M						Moderate
	CNWHL025	Garthmeilo	L	H		M						Moderate
	CNWHL037	Dinmael	M	H		M						Moderate
	CNWHL044	Cwm Penanner	M	H		M						High
	DNBGHHL141		M	M	H	M	M					Moderate
	DNBGHHL152		H	M	M	H	H					High
	DNBGHHL164		M	M	L	L	M					Moderate
	DNBGHHL167											Low
	DNBGHHL168											Moderate
	GWNDDHL004	River Dee valley (part)	M	M		M						High
	GWNDDHL012	Mynydd Mynyllod (part)	M	M		U						Moderate
	GWNDDHL117	Coed Foel-Dryll	L	U		L						Low
	CNWHL016	Erw Dinmael	M	M		L						Low
	GWNDDHL395	Llandderfel	H	H		H						High
	SNPHL865	Bala	O	O		H						Outstanding
	GWNDDHL586	Cefn Caer-Euni	H	H		U						High
	GWNDDHL592	Cefn Coch	M	O		U						High
	GWNDDHL694	Rhiwlas	H	H		H						High
	GWNDDHL736	Fieldscape around Ffridd yr Henblas	M	H		U						Moderate
	GWNDDHL743	Uplands around Moel Darren	M	M		H						High
	GWNDDHL815	Fields & woodland, north of Rhiwlas	M	H		U						High
	GWNDDHL908	Fieldscape around Sarnau	H	H		U						High
	GWNDDHL974	Coed Bryn Banon	L	M		U						Moderate
	GWNDDHL987	Earl's Wood	M	M		U						Moderate
	SNPHL035	Llyn Tegid and floodplain	O	O		H						Outstanding
	SNPHL043	Uplands, Migneint	H	O		M						High
	SNPHL061	Southern uplands	M	M		H						High
	SNPHL213	Bala lakesides	O	H		H						High
	GWNDDHL172	Cwmtirmynach	M	H		M						High

Cultural Landscapes	SNPCL051	A470 and principal roads	H	H	M	M	H	H	H	H	H	High
	SNPCL043	Cader Idris-Berwyns	H	O	O	H	O	O	H	O	M	Outstanding
	SNPCL037	Frongoch-Llandderfel	M	H	O	M	H	H	H	M	M	High
	SNPCL036	Llyn Tegid, Bala, Gwersyllfa'r Urdd	H	O	O	H	O	O	M	H	H	Outstanding
	SNPCL035	Dee-Wnion valley	M	H	M	M	H	H	M	M	M	Moderate
	SNPCL034	Llyn Tryweryn-white water rafting	O	H	O	H	H	M	M	M	M	Outstanding
	SNPCL032	Rhinogydd	H	H	H	H	H	H	H	H	M	High
	DNBGHCL022	Dee Valley (upper)	U	H	H	U	H	H	U	M	H	High
	DNBGHCL004	A roads	L	H	L	U	H	H	H	M	M	Moderate
	DNBGHCL003	Telford Road	O	H	O	H	H	H	M	M	M	Outstanding
	CNWCL027	Telford road	O	O	O	O	O	O	L	M	M	Outstanding
	CNWCL018	Conwy uplands	M	H	H	H	H	H	M	M	M	High

05: Corris

Map Lleoliad

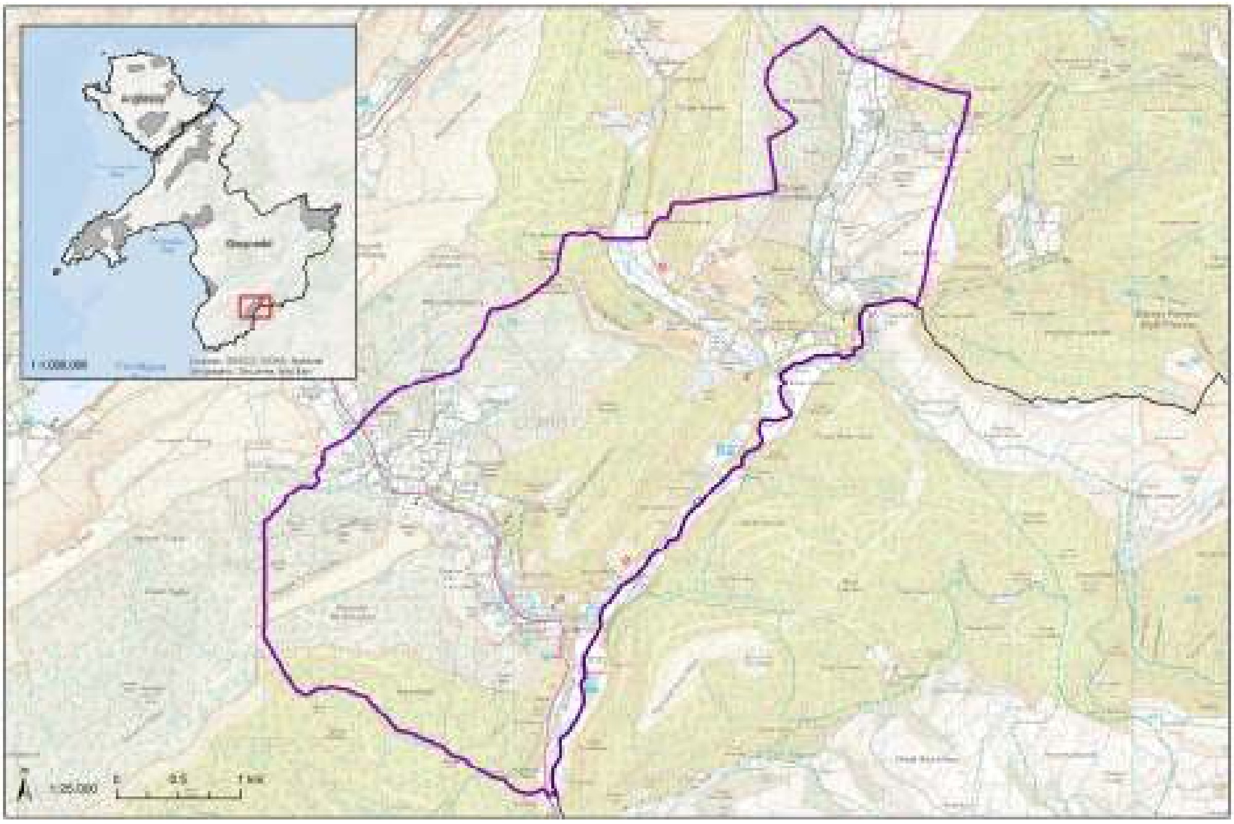

Ffotograffau cynrychioliadol

Lleolir Ardal Tirwedd Arbennig Corris ar ben deheuol Gwynedd. Saif yr ardal yn gyfagos i Barc Cenedlaethol Eryri, sy'n ffinio gyda'r ATA ar bob ochr heblaw am y de, sy'n ymestyn hyd at ffin yr Awdurdod gyda Phowys.

Datganiad Gwerth ac Arwyddocâd

Disgrifiad o'r tirlun		
Mae hwn yn dirlun hynod o ran diwylliant a gwelededd, gyda chysylltiadau gweledol a gweithredol cryf i ac o Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri. Mae'n cynnwys rhannau uchaf dyffrynnoedd Dulas a Llefenni sy'n ymlwybro i'r de at afon Dyfi, tu allan i'r ATA. Mae tirlun yn cynnwys ardaloedd ucheldir agored gyda gweddillion rhostir, ond mae'r mwyafrif wedi ei dra-arglwyddiaethu gan blanhigfeydd helaeth o goed cymysg a chonwydd gan greu cymeriad coedwigol a chaeedig cryf. Ceir nifer o hen chwareli llechi wedi eu gwasgaru yn yr ardal ar hyn y dyffrynnoedd ac maent yn cynnwys olion pwysig o'r diwydiant mwyngloddio Cymreig. Mae'r tirlun yn swatio rhwng Parc Cenedlaethol Eryri a therfyn y sir gyda Phowys gan felly ddarparu adwy bwysig ddeheuol i'r tirlun gwarchodedig. Mae rhannau mawr o'r tirlun heb neb yn byw ynddynt ac o'r oherwydd ceir yma gymeriad llonydd ac anghysbell.		
Sut mae'r Ardal Tirwedd Arbennig (ATA) yn cwrdd â meini prawf y dynodiad		
Ymaferol (rhaid cwrdd â'r ddau faen prawf)	***Angen***	Mae'r ATA yn gweithredu fel adwy i Barc Cenedlaethol Eryri ac i Wynedd o Bowys. Er bod y tirlun wedi ei ffurfio gan weithgareddau diwydiannol yn y gorffennol, bellach mae yma olion diwylliannol a hanesyddol o ddiwydiant mwyngloddio Cymru gyda chysylltiadau gweledol a hanesyddol cryf i a o'r tirlun gwarchodedig. Mae'r ardal o dan bwysau o ddatblygiadau sy'n gysylltiedig â thwristiaeth. Yn ogystal, mae gwaith coedwigaeth a datblygiadau llinellog ar hyd priffordd yr A487 yn yrwyr dros newid yn y tirlun yma.
	Cyfanrwydd / cydlyniad cymeriad y tirlun	Mae'r ATA yn cynnwys ardal sydd â chymeriad cydlynol sy'n swatio oddi mewn i fframwaith LCA Gwynedd (i gyd yn LCA 14:Corris). Fe saif rhwng Parc Cenedlaethol Eryri a therfyn de ddwyreiniol ffin yr Awdurdod.
Tirwedd (rhaid cwrdd ag o leiaf un maen prawf)	***Hynodrwydd lleol a naws am le***	Mae ochrau serth rhannau uwch dyffrynnoedd Dulas a Llefenni yn dangos synnwyr cryf o fod yn anghysbell, er bod graddau uchel o'r ATA wedi cael ei siapio gan weithgaredd dynol yn y gorffennol neu'r presennol, fel anheddau mwyngloddio llechi a dyfodd i gefnogi'r diwydiant llechi a ehangodd, a phlanhigfa goed conwydd. Mae arwyddocâd diwylliannol a hanesyddol yr ardal yn cyfrannu llawer at ei synnwyr o le ac mae nifer o olion chwareli llechi yn parhau yn wasgaredig drwy'r ardal, gan ddarparu nodweddion gweledol, bioamrywiaeth ac archeolegol pwysig. Mae'r holl ATA yn cael sgôr 'Eithradol' yn agwedd Tirluniau Diwylliannol LANDMAP ac 'Eithriadol' ar hyd y dyffrynnoedd yn yr agwedd Tirluniau Hanesyddol.
	Ansawdd Tirwedd	Mae'r tirlun bryniog cryf yma ag amrywiaeth cyfoethog o dyfiant ar y tir sy'n darparu amrywiaeth o weadau a lliwiau yn y tirlun. Mae hyn yn cynnwys ystod o goetiroedd llydanddail lled-naturiol a phorfa frwyn ar hyd cyrsiau dŵr a chlytiau o rostir gweddilliol. Yn ychwanegol i'r ardaloedd planhigfa conwydd a gwastraff llechi

		glas, o ganlyniad ceir patrwm tirlun cymhleth. Mae'r A487 yn mynd heibio i ddyffryn Deri gyda anheddiadau Corris a Chorris Uchaf wedi eu gwasgaru ar hyd ei llwybr.
	Ansawdd yr olygfa	Mae tirlun serth y dyffryn ucheldir yn ennyn ansawdd golygfaol uchel sy'n ei gysylltu gyda'r Parc Cenedlaethol cyfagos. Yn gyffredinol, mae hwn yn dirlun tawel ac anghysbell gyda rhannau mawr yn parhau heb neb yn byw yno er bod gwaith coedwigaeth ar raddfa fawr yn bresennol. Gall gwaith coedwigaeth ysbeidiol amharu ar y prif synnwyr o bellenigrwydd lleol.
Gosodiad tirweddau gwarchodedig (ble fo'n berthnasol)	***Gosodiad tirweddau o bwysigrwydd cenedlaethol***	Mae'r ATA yn darparu gosodiad gweledol, hanesyddol a diwylliannol i Barc Cenedlaethol Eryri gan rannu cymeriad tirlun cyffelyb gyda'r tirlun gwarchodedig. Nid yw'r trosglwyddiad rhwng ATA a'r Parc Cenedlaethol yn amlwg ac mae cymeriad y tirlun yn cydweddu rhwng y ddwy ardal. Felly, mae'n darparu gosodiad pwysig ac adwy ddeheuol i Eryri. Dylai'r cynigion dalu sylw i nodweddion arbennig y tirlun gwarchodedig a rhoi ystyriaeth ddyladwy i gynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol.

Nodweddion Arbennig yr ATA

Dylai gwaith cynllunio a chynigion rheoli yn yr ATA ac yng ngosodiad ei dirlun, roi ystyriaeth i'r nodweddion arbennig isod:

- Ei gymeriad anghysbell, cryf gwledig;
- Ffabrig hanesyddol a diwylliannol y tirlun, fel chwareli llechi segur ac olion wedi eu claddu;
- Ystodau gwerthfawr o goetiroedd llydanddail lled-naturiol, porfa frwyn a rhostir gweddilliol;
- Cymeriad ymsefydlu gwasgaredig llawer o'r ATA gydag anheddiad brodorol nodweddiadol wedi ei adeiladu o lechi; a
- Y berthynas ddiwylliannol a gweledol rhwng ATA a'r Parc Cenedlaethol.

Cyfeiriad at Asesiad Cymeriad y Tirlun lleol a LANDMAP.

Cysylltiad gyda Asesiad Cymeriad y Tirlun

Mae'r cyfan o'r ATA yn LCA 14:(Canllaw Tirlun Gwynedd, 2005 - diweddarwyd 2012).

Matrics o elfennau ardaloedd agwedd LANDMAP.

LANDMAP Aspect Area Matrix - SLA : Corris												
Aspect area	**UID**	**Area name**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**Overall Evaluation**
Geological Landscapes	SNPGL133	Corris Uchaf	M	H	H	H						High
	SNPGL129	Dovey Forest	U	H	O	H						Outstanding
	SNPGL125	Cwm Ratgoed	U	H	H	H						High
	SNPGL124	Corris Uchaf	U	H	H	H						High
	SNPGL045	Moel Maesywerngoch	U	H	H	H						High
	SNPGL044	Mynydd Cedris	U	O	O	O						Outstanding
	MNTGMGL671	Dulas (NW)	L	L	L	L						Moderate
	MNTGMGL488	Dovey Forest	M	L	M	M						Moderate
Landscape Habitats	SNPLH413	Upland Dry Heath (Mynydd Fron-fraith)	M	H	M	U	M	U	M	U		Moderate
	SNPLH411	Conifer Plantation (Dovey Forest)	L	L	U	U	M	U	L	U		Low
	SNPLH410	Conifer Plantation (Aberllefenni north)	L	L	U	U	U	U	L	U		Low
	SNPLH409	Conifer Plantation (Corris)	L	L	U	U	U	U	L	U		Low
	SNPLH408	Broadleaved Woodland (Corris)	M	H	M	H	M	U	H	H		High
	SNPLH407	Improved Grassland (Corris)	M	L	U	U	U	U	M	U		Moderate
	SNPLH406	Acid Grassland (Mynydd Ty'n-y-Ceunant)	M	L	U	U	U	U	M	U		Moderate
	SNPLH394	Dry Dwarf Heath (Mynydd Cedris-Mynydd Ru	O	O	M	U	M	U	O	U		Outstanding
	SNPLH391	Broadleaved Woodland (Abergynolwyn Woodl	H	H	U	H	M	U	H	H		High
	SNPLH388	Broadleaved Woodland (Tan y Coed)	M	H	M	H	M	U	M	H		Moderate
	SNPLH340											Low
	MNTGMLH075		M	M	M	U	U	M	M	M		Moderate
Visual & Sensory	SNPVS026	Gorris	M	M	M	M						Moderate
	SNPVS012	Conifer plantation	L	H	H	L						Moderate
	MNTGMVS276	Dyfi Valley Catchment	H	H	H	M						High
Historic Landscapes	SNPHL065	Bryneglwys Tarren Cadlan	M	H		H						Moderate
	SNPHL061	Southern uplands	M	M		H						High
	MNTGMHL843	Nant Dulas	M	M		L						Low
	MNTGMHL646	Dyfi Forest	M	L		L						Low
	GWNDDHL692	Mynydd Ffynnonbadarn	L	L		U						Low
	GWNDDHL556	Penrhyndeudraeth	H	O		M						High
	GWNDDHL444	Mynydd Abercorris	L	L		H						Moderate
	GWNDDHL384	Slate quarrying remains around Corris	O	H		H						Outstanding
Cultural Landscape	SNPCL055	Corris-Aberllefenni-Dyfi valley	H	H	O	H	O	H	M	O	O	Outstanding
	SNPCL052	Sustrans route	O	M	H	L	M	L	L	M	O	Outstanding
	SNPCL051	A470 and principal roads	H	H	M	M	H	H	H	H	H	High
	SNPCL043	Cader Idris-Berwyns	H	O	O	H	O	O	H	O	M	Outstanding
	SNPCL011	Slate quarries	O	O	O	O	O	O	H	O	H	Outstanding
	MNTGMCL052	Cambrian Railway	M	M	L	U	H	H	H	H	L	High

06: Bae Abermaw

Map Lleoliad

Ffotograffau cynrychioliadol

Mae ATA Abermaw yn cynnwys anheddiad Abermaw ac Aber afon Mawddach ar arfordir gorllewinol Gwynedd. Caiff yr ATA ei diffinio gan gymeriad arfordirol cryf a gosodiad Parc Cenedlaethol Eryri.

Datganiad Gwerth ac Arwyddocâd

Disgrifiad o'r tirlun		
Mae'r ATA yma yn cynnwys tirlun hynod a helaeth Aber afon Mawddach sy'n ystlysu'r arfordir ac yn eistedd ar riniog Parc Cenedlaethol Eryri. Mae'r dirwedd yn cynnwys amrediad o gynefinoedd - gan gynnwys yr arfordir, yr aber a chyrion yr ucheldir gan ddarparu amrywiaeth, lliw a gwead. Lleolir tref glan môr Abermaw yng ngogledd yr ATA, gan ledaenu yn llinellol ar hyd ochr yr aber. Mae'r cyfan o'r ATA o fewn Tirlun o Ddiddordeb Hanesyddol Eithriadol Mawddach, gan adlewyrchu tystiolaeth defnydd tir a gweithgaredd o gyfnodau cyn-hanesyddol a mwy diweddar, gan gynnwys Pont Abermaw sy'n draphont bren/pont drestl sy'n croesi'r aber. Mae tirlun yr ATA yma yn cael ei nodweddu gan olygfeydd eang a golygfeydd o bellter i'r arfordir ac ar hyd yr aber. Mae hyn yn ffurfio cyferbyniad dramatig i dirlun mynyddig uwch Parc Cenedlaethol Eryri sy'n ffisegol ac yn weledol yn cynnwys yr holl ardal. Mae'r amrywiaeth a ddarperir gan y tirluniau cyferbyniol a'i gymeriad naturiolaidd, yn ffurfio tirwedd sy'n llonydd a llawn golygfeydd.		
Sut mae'r Ardal Tirwedd Arbennig (ATA) yn cwrdd â meini prawf y dynodiad		
Ymarferol (rhaid cwrdd â'r ddau faen prawf)	***Angen***	Mae'r ATA yn darparu gosodiad gwerthfawr arfordirol ac 'adwy' i Barc Cenedlaethol Eryri gyda chysylltiadau gweithredol cryf a gweledol rhwng y ddau. Oherwydd ei leoliad y tu allan i'r Parc Cenedlaethol a phoblogrwydd tref glan môr Abermaw, mae'r ardal eisoes o dan bwysau o ddatblygiadau sy'n gysylltiedig â thwristiaeth. Fairbourne - 'tref wyliau' modern, cnewyllol - a saif ar hyd terfyn deheuol yr ATA.
	Cyfanrwydd / cydlyniad cymeriad y tirlun	Mae'r ATA yn cynnwys rhan isaf Aber afon Mawddach, sydd y tu allan i'r Parc Cenedlaethol a'r traeth sy'n arwain i dir uwch sy'n ymuno â mynyddoedd Eryri. Mae'r ATA yn cynnwys mwyafrif yr LCA 13: Abermaw, gyda'r terfyn deheuol wedi ei ddiffinio gan agwedd Gweledol a Synhwyraidd LANDMAP (heb gynnwys anheddiad Fairbourne sydd wedi ei arfarnu fel 'Isel').
Tirwedd (rhaid cwrdd ag o leiaf un maen prawf)	***Hynodrwydd lleol a naws am le***	Mae'r ATA yn ffurfio rhan isaf Aber afon Mawddach sy'n ymestyn i'r dwyrain i Barc Cenedlaethol Eryri. Mae'r aber eang, agored wedi ei ochri gan fewndir sy'n codi ac sy'n trosglwyddo i'r mynyddoedd cyfagos. Mae gan yr ATA synnwyr unigryw o le arfordirol gyda golygfeydd eang a chysylltiad gweledol a gweithredol cryf â mynyddoedd y Parc Cenedlaethol (mae dros hanner yr ATA wedi ei asesu yn 'Uchel' yn agwedd Gweledol a Synhwyraidd LANDMAP). Mae'r dystiolaeth helaeth o'r amryfal ddefnydd tir a gweithgaredd o gyfnodau cyn-hanesyddol a chyfnodau mwy diweddar, a thraphont bren hynod /pont drestl sy'n croesi'r aber yn cyfrannu at synnwyr cryf o natur ddigyfnewid. Mae'r cyfan o'r ATA yn Nhirwedd o Ddiddordeb Hanesyddol Arbennig Mawddach.
	Ansawdd Tirwedd	Mae'r ATA yn cynnwys ystod o gynefinoedd arfordirol, aberol a chyrion ucheldir sy'n darparu amrywiaeth o liw a gwead i'r tirlun, yn ogystal â chynefinoedd gwerthfawr. Cynefinoedd aberol,

		yn cynnwys fflatiau llaid, fflatiau tywod, corsydd heli, gwelyau cyrs a thwyni tywod sy'n llunio rhan o Ardal Cadwraeth Arbennig Penrhyn Llŷn a'r Sarnau a SSSI Aber y Fawddach. Mae'r cyrion dwyreiniol yn cynnwys ardaloedd o goetiroedd llydanddail lled-naturiol, porfa frwyn a rhostir gweddilliol; glaswelltir asidig heb ei wella, glaswelltir wedi ei wella a gweundir sych asidig. Saif SSSI Bryniau Abermaw ar y llethrau sy'n union uwchben tref Abermaw sy'n cynnwys ardal brin o goetir derw wedi ei thocio gan y gwynt yn ogystal â chwareli segur, gweithdai mwyngloddio a thomenni gwastraff a etifeddwyd o'r gweithgareddau mwyngloddio llechi blaenorol. Mae ymyriadau modern ysbeidiol yn gostwng cyfanrwydd ac ansawdd y dirwedd mewn rhannau, yn enwedig datblygiad modern ar gyrion Abermaw a Fairbourne, ffyrdd prysur yr A493 a'r A496 sy'n rhedeg ar hyn terfynau gogleddol a deheuol yr ATA a Rheilffordd Fairbourne.
	Ansawdd yr olygfa	Mae cymeriad gwastad ac agored y tirlun yn caniatáu golygfeydd eang a golygfeydd pell ar draws yr aber a'r arfordir gyda chefndir o fynyddoedd amlwg a golygfaol Parc Cenedlaethol Eryri. Mae symudiad y dŵr a'r llanw yn ychwanegu diddordeb gweledol a chlywedol i'r dirwedd arfordirol.
Gosodiad tirweddau gwarchodedig (ble fo'n berthnasol)	***Gosodiad tirweddau o bwysigrwydd cenedlaethol***	Mae'r ATA yn darparu gosodiad gwerthfawr arfordirol ac 'adwy' i Barc Cenedlaethol Eryri gyda chysylltiadau ffisegol a gweledol cryf rhwng yr arfordir a'r tirlun gwarchodedig. Dylai'r cynigion dalu sylw i nodweddion arbennig y tirlun gwarchodedig a rhoi ystyriaeth ddyladwy i gynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol.

Nodweddion Arbennig yr ATA

Dylai gwaith cynllunio a chynigion rheoli yn yr ATA ac yng ngosodiad ei dirlun, roi ystyriaeth i'r nodweddion arbennig isod:

- Ei swyddogaeth fel gosodiad arbennig a chryf, cymeriad cydlynol sy'n darparu adwy arfordirol i Eryri;
- Cyferbyniad amlwg rhwng yr aber eang, agored ac ochrau'r dyffryn sy'n codi a chyrion yr ucheldir;
- Golygfeydd eang ac o bellter i'r arfordir, i fyny ac i lawr yr aber ac i fynyddoedd amlwg y Parc Cenedlaethol;
- Y dystiolaeth hanesyddol ac arwyddocâd diwylliannol, yn cynnwys tystiolaeth o amryfal ddefnydd tir a gweithgaredd o gyfnodau cyn-hanesyddol a chyfnodau mwy diweddar (o fewn Tirwedd o Ddiddordeb Hanesyddol Eithriadol Mawddach)
- Mae'r ystod o gynefinoedd arfordirol, aberol a chyrion ucheldir sy'n pwysig yn genedlaethol a rhyngwladol yn ACA Penrhyn Llŷn a'r Sarnau, SSSI Aber Mawddach, SSSI Bryniau Abermaw a ACA Coedwigoedd Derw a Safleoedd Ystlumod Meirionnydd;
- Tref Fictorianaidd Abermaw gyda'i ffryntiadau deniadol Fictorianaidd; a
- Ei nodweddion llonydd a golygfaol.

Cyfeiriad at Asesiad Cymeriad y Tirlun lleol a LANDMAP.

Cysylltiad gyda Asesiad Cymeriad y Tirlun

Mae'r cyfan o'r ATA yn LCA 14:(Canllaw Tirlun Gwynedd, 2005 - diweddarwyd 2012).

Matrics o elfennau ardaloedd agwedd LANDMAP.

LANDMAP Aspect Area Matrix - SLA : Barmouth Bay												
Aspect area	**UID**	**Area name**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**Overall Evaluation**
Geological Landscapes	SNPGL038	Pen y Garth	U	O	O	O						Outstanding
	SNPGL015	Afon Mawddach	U	M	M	M						Moderate
	SNPGL008	Afon Ysgethin	U	O	O	O						Outstanding
	SNPGL007	Hirgwm	U	O	O	O						Outstanding
	SNPGL001	Mochras Farm	U	H	O	O						Outstanding
Landscape Habitats	SNPLH354	Broadleaved Woodland (Arthog)	O	O	M	H	M	U	O	O		Outstanding
	SNPLH351	Bog (Modified Raised Bog - Arthog)	O	O	M	H	H	M	O	U		Outstanding
	SNPLH350	Broadleaved Woodland (Fegla Fawr)	H	H	M	H	M	U	H	H		High
	SNPLH349	Coastal Intertidal Sands (Mawddach Estua	O	O	M	U	M	U	O	U		Outstanding
	SNPLH348	Coastal Dunes (Mawddach Estuary south))	H	H	M	U	M	U	H	U		High
	SNPLH347	Improved Grassland (Fairbourne)	L	L	U	U	U	U	L	O		Low
	SNPLH327		O	O	M	M	M	U	O	O		Outstanding
	SNPLH323		H	H	M	U	U	U	H	U		High
	SNPLH322		L	L	U	U	U	U	L	U		Low
	SNPLH321		O	O	U	M	M	U	O	H		Outstanding
	SNPLH320		M	M	U	U	U	U	M	U		Moderate
	SNPLH319		M	M	U	U	U	U	M	M		Moderate
	SNPLH318		H	H	M	U	U	U	H	U		High
	SNPLH279		M	M	U	U	U	U	M	M		Moderate
	SNPLH260		L	M	U	U	U	U	M	O		Moderate
Visual & Sensory	SNPVS130	Barmouth	L	L	M	L						Low
	SNPVS112	Morfa Mawr Coast	M	M	M	M						Moderate
	SNPVS111	Mawddach Valley	H	H	H	H						High
	SNPVS037	Morfa Mawr	H	M	H	H						High
	SNPVS035	Barmouth coastal hills	M	M	M	M						Moderate
	SNPVS031	Rhinogs-upland	H	H	H	H						High
	SNPVS028	Llechfraith	M	M	M	M						Moderate
	SNPVS027	Barmouth	L	L	M	L						Low
	SNPVS025	Afon Mawddach	H	H	H	H						High
	SNPVS017	Daran	H	M	H	H						High
Historic Landscapes	SNPHL196	Llynnau Greggenan	O	O		H						Outstanding
	SNPHL193	Ardudwy coastal strip	H	H		H						Moderate
	SNPHL189	Arthog	O	O		U						Outstanding
	SNPHL174	Craig y Grut and Craig Aderyn	M	U		U						High
	SNPHL171	Foel Wen and Moelfre	O	O		O						Outstanding
	SNPHL169	Ardudwy lower slopes	O	O		U						Outstanding
	SNPHL042	Mawddach Estuary	O	H		U						Outstanding
	36	Mawddach estuary	O	O		H						Outstanding
	95	Dinas Oleu	M	M		U						Moderate
	16	Morfa Mawddach	H	M		M						High
	23	Southern coastal strip	M	M		U						Moderate
	82	Barmouth	H	H		H						High
	15	Fieldscape and slopes north of Llanaber	H	H		H						High
	01	Is Mynydd & Mynydd Egryn	O	O		O						Outstanding
	31	Fairbourne	H	M		M						High
Cultural Landscapes	SNPCL054	Barmouth	H	H	H	M	H	H	O	M	H	High
	SNPCL053	Coastal railway, Conwy valley railway	H	H	H	H	H	O	H	H	O	High
	SNPCL052	Sustrans route	O	M	H	L	M	L	L	M	O	Outstanding
	SNPCL044	Fairbourne	L	L	M	M	H	M	O	M	H	Moderate
	SNPCL043	Cader Idris-Berwyns	H	O	O	H	O	O	H	O	M	Outstanding
	SNPCL042	Aber Mawddach	H	O	H	H	O	O	H	H	H	Outstanding
	SNPCL032	Rhinogydd	H	H	H	H	H	H	H	H	M	High
	SNPCL030	Coastal Ardudwy	O	O	O	H	O	O	H	H	M	Outstanding

07: Ymylon Gogledd-Orllewin Eryri

Map Lleoliad

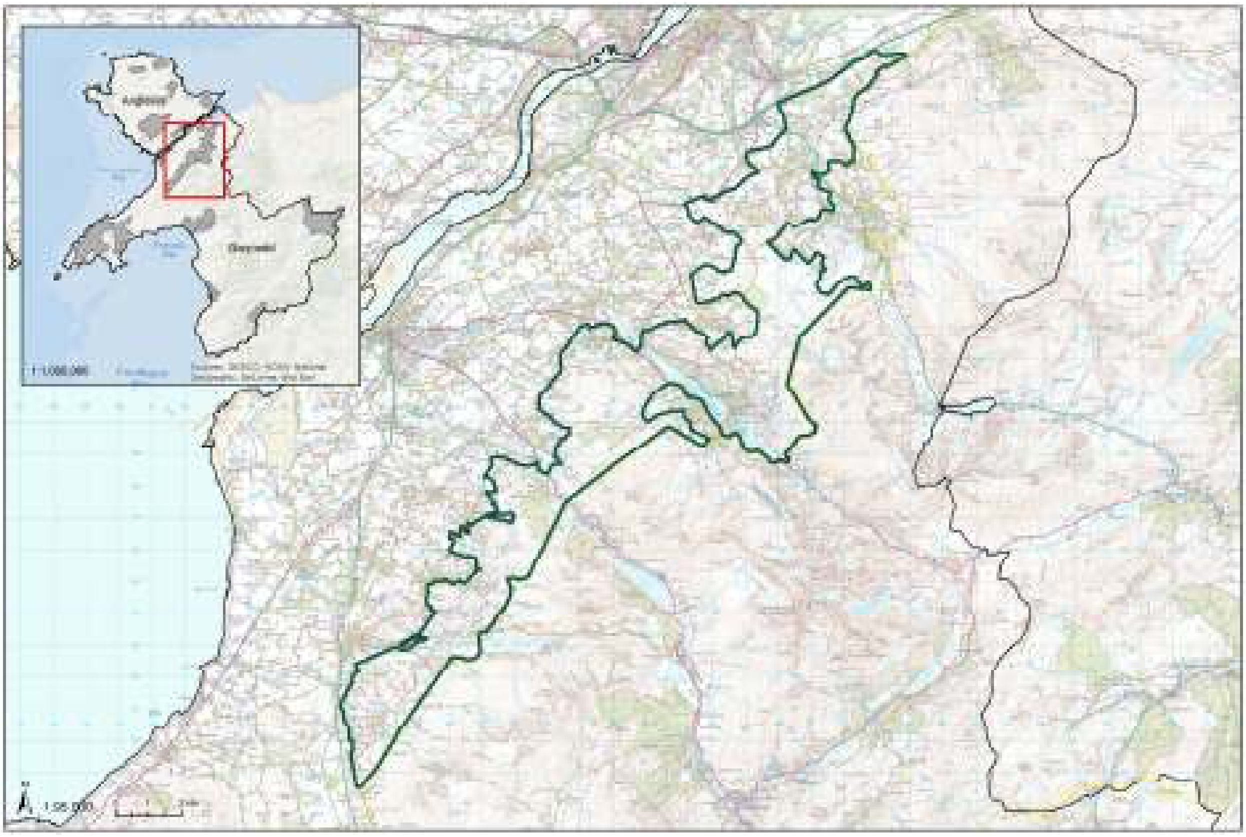

Ffotograffau cynrychioliadol

Mae'r Ardal Tirwedd Arbennig hon yn fawr, ac yn ffurfio 'coler' ar ymylon gogleddol a gorllewinol Parc Cenedlaethol Eryri. Mae'n ymestyn o Nasareth yn y de-orllewin at Lanllechid yn y gogledd-ddwyrain.

Datganiad Gwerth ac Arwyddocâd

Disgrifiad o'r dirwedd

Dyma ucheldir ymylol sy'n ffurfio'r trawsnewidiad o fynyddoedd Eryri i'r bryniau is a'r tiroedd amaeth sy'n amgylchynu'r Parc Cenedlaethol. Mae rhannau helaeth o'r ardal yn cynnwys gweddillion dramatig y diwydiant chwarelyddol sy'n cyfrannu at etifeddiaeth ddiwylliannol gref y dirwedd a'i naws nodweddiadol o le - a adnabuwyd fel un o'r Tirweddau o Ddiddordeb Hanesyddol Arbennig yng Nghymru (Dyffryn Ogwen, Dinorwig, Dyffryn Nantlle). Mae'r ATA yn cynnwys lleiniau mawr o dir pori garw agored, prysgdiroedd a rhostiroedd (gan gynnwys yr hen ardaloedd mwyngloddio), gan ehangu natur ucheldirol y Parc Cenedlaethol. Yn ysbeidiol ceir blociau o goetiroedd a phlanhigfeydd coedwigaeth, sy'n newid yn raddol yn is lawr at borfeydd cywrain a phentrefi chwarelyddol y 19eg ganrif. Ar gopaon y bryniau ceir golygfeydd eang ar draws y tirweddau sydd oddi amgylch; i'r Parc Cenedlaethol, AHNE Llŷn ac i'r gogledd tuag at y Fenai. Mae'r ardal oddi amgylch yn cynnwys canolfan dwristaidd Llanberis, sy'n gweithredu fel porth poblogaidd i'r Parc Cenedlaethol, ac yn cynnwys atyniadau megis Rheilffordd yr Wyddfa. Ond, y tu hwnt i'r lleoliad prysur hwn, mae'r dirwedd wedi cadw ymdeimlad o ucheldir garw, sydd heb ei chyffwrdd gan amser.

Sut mae'r ATA yn cwrdd â meini prawf y dynodiad

Ymarferol (rhaid cwrdd â'r ddau faen prawf)	***Angen***	Mae'r ATA yn gweithredu fel 'byffer' o amgylch y Parc Cenedlaethol, gan wella ac amddiffyn ei osodiad, ac yn galluogi'r trawsnewid graddol o'r dirwedd warchodedig i'r tiroedd gwledig ar y cyrion. Mae'r ardal o dan bwysau gan dwristiaeth (gyda'r datblygiadau a'r drafnidiaeth ffyrdd cysylltiedig), yn enwedig o amgylch Llanberis, y dref sy'n gweithredu fel porth, ynghyd ag isadeiledd ar raddfa fawr sy'n cynnwys mastiau a pheilonau.
	Cyfanrwydd/cydlyniad cymeriad	Mae'r ATA yn ffurfio 'coler' o amgylch y Parc Cenedlaethol, sy'n cynnwys lleiniau o ucheldiroedd agored, hen chwareli llechi, copaon bryniau a dyffrynoedd sy'n disgyn i'r tiroedd is o amgylch (pen pellaf yr ATA yw man cyfarfod y llethrau a'r tiroedd is).
Tirwedd (rhaid cwrdd ag un maen prawf o leiaf)	***Hynodrwydd lleol a naws am le***	Mae'r dirwedd yn ehangu cymeriad ucheldirol y Parc Cenedlaethol, gyda lleiniau o rostiroedd a thiroedd pori garw ar gopaon y bryniau, sy'n newid yn raddol i ffurfio tiroedd amaethyddol a dyffrynnoedd islaw. Mae'r diwydiant llechi wedi creu etifeddiaeth weledol ar y dirwedd; o'r tomenni gwastraff ac wynebau'r chwarel i'r pentrefi llechi hanesyddol a'r tyddynnod wedi'u hadeiladu o'r un llechi llwyd. Mae etifeddiaeth ddiwylliannol gyfoethog yr ardal yn cyfrannu llawer at ei naws am le a hunaniaeth leol.
	Ansawdd y dirwedd	Mae mwyafrif helaeth yr ATA wedi sgorio'n 'Uchel' yn Elfen Weledol a Synhwyrol LANDMAP gyda'r rhannau sy'n ffinio ag Eryri wedi'u gwerthuso yn 'Eithriadol'. Mae'n dirwedd ddi-dor sydd ar y cyfan wedi'i rheoli'n dda, er bod rhai o'r chwareli gweithredol yn amharu'n weledol (ond maent yn rhan o'r etifeddiaeth ddiwylliannol), yn yr un modd â'r planhigfeydd coniffer cymesur, mastiau telegyfathrebu a pheilonau amlwg.

	Ansawdd yr olygfa	Mae perthynas agos yr ATA gyda'r Parc Cenedlaethol, y golygfeydd hardd o'r mynyddoedd a thuag at yr iseldiroedd arfordirol (sy'n cynnwys AHNE Llŷn, Afon Menai a thu hwnt i AHNE Ynys Môn), oll yn gwella effaith ac ansawdd y golygfeydd. Ceir y canfyddiad mai tirwedd wledig iawn yw hon, gydag ymdeimlad ucheldirol gref.
Gosodiad tirweddau gwarchodedig (ble bo'n berthnasol)	***Gosodiad tirweddau o bwysigrwydd cenedlaethol***	Mae'r ATA yn darparu gosodiad hanfodol i Barc Cenedlaethol Eryri, gyda chysylltiadau gweledol a diwylliannol cryf â'r dirwedd warchodedig. Mae hefyd, o bellter, yn ffurfio cefnlen i'r ddau AHNE. Dylai'r cynigion dalu sylw i nodweddion arbennig y dirwedd warchodedig a rhoi ystyriaeth ddyledus i'w Cynlluniau Rheoli Statudol.

Nodweddion Arbennig yr ATA

Dylai gwaith cynllunio a chynigion rheoli yn yr ATA ac yng ngosodiad ei thirwedd roi ystyriaeth i'r nodweddion arbennig isod:

- Nodweddion ucheldirol garw'r dirwedd, gydag ymdeimlad pellennig ar gopaon y bryniau.
- Cymeriad agored yr ucheldiroedd a chopaon y bryniau yn cyferbynnu â'r tiroedd amaethu graddfa-bychan caeedig a'r pentrefi llechi islaw;
- Lleiniau gwerthfawr o gynefinoedd lled-naturiol (gan gynnwys gweirdiroedd asidig, prysgdiroedd gwlyb a choetiroedd derw) gan gynnwys rhannau o SoDdGA ac ATA Eryri, SoDdGA Llyn Padarn, SoDdGA/GNL Coed Dinorwig a SoDdGA Moel Tryfan.
- Mae arwyddocâd hanesyddol a diwylliannol y dirwedd, yn enwedig ei etifeddiaeth chwarelyddol yn Nhirweddau o Ddiddordeb Hanesyddol Eithriadol Dyffryn Ogwen, Dinorwig a Dyffryn Nantlle.
- Swyddogaeth y dirwedd fel gosodiad pellenig i AHNE Llŷn ac AHNE Ynys Môn.
- Y berthynas ddiwylliannol a weledol gref rhwng yr ATA a Pharc Cenedlaethol Eryri.

Cyfeiriad at yr Asesiad Cymeriad Tirwedd lleol a LANDMAP

Cysylltiad gyda'r Asesiad Cymeriad Tirwedd

Mae'r ATA o fewn ACT01: Gwastatir Arfordirol Bangor, 02: Gwastatir Penisarwaun, 03: Llanberis-Bethesda, 04: Arfordir a Gwastatir Caernarfon a 05: Massif yr Wyddfa Canllaw Tirwedd Gwynedd, 2005 - diweddarwyd 2012).

Matrics o elfennau ardaloedd agwedd LANDMAP

LANDMAP Aspect Area Matrix - SLA : North-Western Fringes of Snowdonia

Aspect area	UID	Area name	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Overall Evaluation
Geological Landscapes	GWNDDGL107	Clwt y Bont	L	M	M	M						Moderate
	GWNDDGL032	Nant Peris	H	O	O	O						Outstanding
	GWNDDGL033	Nant Ffrancon	O	O	O	O						Outstanding
	GWNDDGL087	Llanberis	O	H	O	H						Outstanding
	GWNDDGL088	Penrhyn Slate Quarries	H	H	H	H						High
	GWNDDGL089	Nant y Betws	H	O	O	O						Outstanding
	GWNDDGL090	Betws Garmon	H	H	O	H						Outstanding
	GWNDDGL091	Tryfan	H	H	O	O						Outstanding
	GWNDDGL031	Dyffryn Nantlle	H	O	O	O						Outstanding
	GWNDDGL106	Fachwen	H	H	H	M						High
	SNPGL113	Marchllyn Mawr	U	O	O	O						Outstanding
	GWNDDGL108	Moel Rhiwen	M	H	H	H						High
	GWNDDGL109	Talybont	H	H	O	H						High
	GWNDDGL113	Marchllyn Mawr	H	O	O	O						Outstanding
	GWNDDGL146	Llanystumdwy	M	H	O	M						Outstanding
	SNPGL031	Dyffryn Nantlle	U	O	O	O						Outstanding
	SNPGL032	Nant Peris	U	O	O	O						Outstanding
	SNPGL089	Nant y Betws	U	O	O	O						Outstanding
	SNPGL108	Moel Rhiwen	U	H	H	H						High
	GWNDDGL105	Waunfawr	H	H	O	H						Outstanding
Visual & Sensory	GWNDDVS023	Penygroes & Talysarn	L	L	L	M						Low
	GWNDDVS006	Bethel (between Clynnog and Bangor)	M	L	M	M						Moderate
	GWNDDVS007	Afon Ogwen	M	H	M	M						Moderate
	GWNDDVS008	Abergwyngregyn	H	M	M	M						Moderate
	GWNDDVS009	Bethesda	L	L	M	M						Low
	GWNDDVS010	Penrhyn Quarry	M	H	H	H						High
	GWNDDVS011	Waen-Pentir	M	M	M	M						Moderate
	GWNDDVS012	Cefn-du	H	H	H	H						High
	GWNDDVS013	Llyn Padarn	H	H	H	O						High
	GWNDDVS014	Afon Rhythallt	M	H	M	M						Moderate
	GWNDDVS004	Wig	M	H	M	M						Moderate
	GWNDDVS019	Upper Afon Gwyfai	M	M	M	M						Moderate
	SNPVS073	Abergwyngregyn	H	H	H	M						High
	GWNDDVS024	Derelict quarries	H	H	H	M						High
	GWNDDVS026	Llanberis	M	M	H	M						Moderate
	GWNDDVS028	Upper Afon Llyfni	M	M	M	M						Moderate
	GWNDDVS087	NE Snowdonia	O	O	O	O						Outstanding
	SNPVS048	Snowdon uplands	O	H	O	H						Outstanding
	SNPVS055	Moel Hebog upland	H	H	H	H						High
	SNPVS057	Afon Drwys-y-coed	O	M	H	M						High
	SNPVS059	Betws Garmon	H	M	H	M						High
	SNPVS063	Nant Peris	H	M	M	M						Moderate
	SNPVS066	Calyder mountains	O	H	O	O						Outstanding
	GWNDDVS018	Llanrug	L	M	L	L						Low

Landscape Habitats	GWNDDLH635		H	H	L	L	M	H	H	H		High
	GWNDDLH000		L	M	M	M	M	M	M	L		Moderate
	GWNDDLH617		H	H	M	H	M	M	H	H		High
	GWNDDLH618		L	L	L	L	M	L	L	U		Low
	GWNDDLH624		M	M	M	H	M	M	M	H		Moderate
	GWNDDLH631		H	O	L	M	M	M	H	U		High
	GWNDDLH632		L	L	M	L	M	M	L	L		Low
	GWNDDLH615		L	L	M	L	M	M	L	L		Low
	GWNDDLH634		H	H	L	M	L	H	H	H		High
	GWNDDLH614		H	O	L	M	M	M	O	M		High
	GWNDDLH636		M	H	M	H	M	M	H	H		High
	GWNDDLH637		H	H	M	H	H	H	H	M		High
	GWNDDLH638		O	O	L	M	M	M	O	M		High
	GWNDDLH639		H	H	L	M	L	H	H	H		High
	GWNDDLH640		M	L	H	L	L	U	L	L		Low
	GWNDDLH641		M	M	M	M	H	M	M	L		Moderate
	GWNDDLH633		M	M	H	M	M	M	M	U		Moderate
	GWNDDLH177		H	M	L	H	M	M	H	M		High
	GWNDDLH129		M	M	M	L	M	L	M	L		Moderate
	GWNDDLH141		M	H	L	M	M	H	H	H		High
	GWNDDLH143		L	M	M	L	M	L	M	H		Moderate
	GWNDDLH145		M	M	M	M	M	M	M	U		Moderate
	GWNDDLH149		O	O	M	M	M	M	O	M		Outstanding
	GWNDDLH151		M	M	H	M	M	L	M	U		Moderate
	GWNDDLH616		H	H	L	M	M	H	H	U		High
	GWNDDLH173		H	H	L	H	M	H	H	U		High
	GWNDDLH644		O	O	L	H	M	H	O	M		Outstanding
	GWNDDLH601		M	M	M	H	M	H	M	H		High
	GWNDDLH604		L	L	L	L	L	M	L	L		Low
	GWNDDLH608		H	H	H	H	H	H	H	H		High
	GWNDDLH611		H	H	L	M	M	H	H	U		High
	GWNDDLH612		M	H	H	U	H	H	M	U		High
	GWNDDLH613		H	H	L	H	M	H	H	M		High
	GWNDDLH171		L	L	M	L	L	L	M	M		Moderate
	SNPLH072		M	M	U	U	U	U	M	U		Moderate
	SNPLH047		M	M	M	U	U	U	M	U		Moderate
	SNPLH048		H	H	M	U	U	U	H	U		High
	SNPLH049		H	H	M	U	U	U	U	U		High
	SNPLH050		O	O	U	U	U	U	O	H		Outstanding
	SNPLH066		L	L	U	U	U	U	L	U		Low
	SNPLH068		H	H	U	U	U	U	H	H		High
	GWNDDLH642		L	L	M	L	M	L	L	L		Low
	SNPLH070		O	O	U	U	U	U	O	U		Outstanding
	SNPLH024		L	L	L	U	U	U	L	U		Low
	SNPLH073		H	H	U	U	U	U	H	O		High
	SNPLH074		M	M	U	U	U	U	M	M		Moderate
	SNPLH077		L	M	U	U	U	U	M	U		Moderate
	SNPLH078		O	O	M	U	M	U	O	O		Outstanding
	SNPLH087		M	L	U	U	U	U	M	U		Moderate
	SNPLH088		H	H	U	U	U	U	H	U		High
	SNPLH069		M	M	M	U	U	U	M	U		Moderate
	GWNDDLH663		M	M	M	L	L	M	M	M		Moderate
	SNPLH090		H	H	U	U	U	U	H	U		High
	GWNDDLH645		O	H	M	H	M	M	O	M		Outstanding
	GWNDDLH655		L	L	M	L	M	L	M	H		Moderate
	GWNDDLH656		H	H	M	H	H	H	H	U		High
	GWNDDLH658		M	M	M	M	M	M	M	L		Moderate
	GWNDDLH659		L	L	M	L	L	M	L	L		Low

Landscape Habitats	GWNDDLH661		L	L	M	L	L	M	L	L		Low
	SNPLH025		M	M	M	U	U	U	M	U		Moderate
	GWNDDLH664		M	M	L	M	M	M	M	M		Moderate
	GWNDDLH665		H	H	L	M	M	M	H	H		High
	GWNDDLH672		L	L	M	L	L	L	M	L		Moderate
	GWNDDLH673		H	M	L	H	H	H	M	H		High
	GWNDDLH681		M	M	M	M	M	M	M	U		Moderate
	SNPLH010		L	L	L	U	U	U	L	U		Low
	GWNDDLH643		L	L	H	L	L	M	L	L		Low
	GWNDDLH660		H	H	L	M	M	M	H	H		High
Historic Landscapes	GWNDDHL438	Dolbadarn & Pentre Castell	O	O		M						Outstanding
	GWNDDHL005	Nantlle slate quarries	O	O		O						Outstanding
	GWNDDHL329	Ochr Bryn Bras	H	H		U						High
	GWNDDHL346	Gwyrfai valley	H	O		H						High
	GWNDDHL378	Bro Silyn	M	H		M						High
	GWNDDHL390	Pen isa'r Nant	O	O		H						Outstanding
	GWNDDHL394	Talysarn	O	O		H						Outstanding
	GWNDDHL424	Lleuar	H	H		H						High
	GWNDDHL304	Blue peris	H	H		H						Outstanding
	GWNDDHL433	Gallt Celyn	H	H		U						High
	GWNDDHL296	Dinorwic slate quarries	O	O		H						Outstanding
	GWNDDHL462	Arfon plateau	O	H		H						High
	GWNDDHL483	Bryn Bras castle	H	O		U						Outstanding
	GWNDDHL484	Cefn-du & Garreg Lefain	M	H		U						High
	GWNDDHL503	Moel Tryfan enclosures	H	O		M						Outstanding
	GWNDDHL532	Ogwen valley	O	H		H						Outstanding
	GWNDDHL546	Afon Rhythallt	O	H		H						High
	GWNDDHL554	Rhiwlas	L	H		M						Moderate
	GWNDDHL427	Penrhyn Quarry	O	H		H						Outstanding
	GWNDDHL160	Lowland coastal area around Wig	H	M		M						High
	GWNDDHL008	Nant Peris	H	O		M						Outstanding
	GWNDDHL011	Floor of Nantlle valley	O	O		H						Outstanding
	GWNDDHL017	Bethesda & Llanllechid	O	O		H						Outstanding
	GWNDDHL023	Gwaen Gynfi enclosed area	H	O		H						Outstanding
	GWNDDHL026	Brynrefail	H	H		M						High
	GWNDDHL028	Smytho	O	H		M						Outstanding
	GWNDDHL111	Allt Ddu	O	O		M						Outstanding
	GWNDDHL309	Nantlle village	O	O		H						Outstanding
	GWNDDHL149	Cefn Du enclosures	O	H		H						High
	GWNDDHL596	Mynydd Llandygai	H	O		H						Outstanding
	GWNDDHL197	Telford''s road (A5)	O	O		M						Outstanding
	GWNDDHL227	Padarn & Peris lakes	O	O		M						Outstanding
	GWNDDHL228	Fachwen woods	H	H		H						Outstanding
	GWNDDHL235	Y Fron	H	H		M						High
	GWNDDHL251	Glynrhonwy Quarry	O	H		H						Outstanding
	GWNDDHL284	Enclosed hillslopes below Moel Wnion	O	O		O						Outstanding
	GWNDDHL286	River valleys above Llanberis	O	H		H						Outstanding
	GWNDDHL122	Gwyrfai valley slopes	H	M		H						High
	SNPHL080	Gwyrfai Valley	H	H		H						High
	GWNDDHL957	Carmel	O	O		H						Outstanding
	SNPHL025	Southern Carneddau	H	H		H						High
	SNPHL031	Nantlle village	O	O		H						Outstanding
	SNPHL048	Nantlle slopes dual economy settlement	O	O		H						Outstanding
	SNPHL068	Llyn Nantlle Uchaf	O	O		H						Outstanding
	SNPHL074	Moel Hebog uplands	H	H		M						High
	SNPHL075	Mynydd Graig Goch	H	O		U						High
	GWNDDHL556	Penrhyndeudraeth	H	O		M						High
	SNPHL079	Moel Eilio Snowdon lower slopes	O	H		H						High
	GWNDDHL904	Cloddfa'r Coed	M	L		L						Low

Historic Landscapes	SNPHL089	slopes	H	H		M						High
	SNPHL090	Snowdon northern slopes	O	H		M						Outstanding
	SNPHL091	Afon Arddu	O	H		H						Outstanding
	SNPHL092	Cwm Aelhir	H	H		H						High
	SNPHL093	South east Llanberis	O	O		M						Outstanding
	SNPHL094	Nant Peris	O	O		U						Outstanding
	SNPHL097	Gwaun y Gwiail Afon Ffrydlas Bronnydd	O	H		U						Outstanding
	SNPHL078	Mynydd Mawr	H	H		H						High
	GWNDDHL800	Sling	H	O		H						Outstanding
	SNPHL098	Aber slopes	O	O		O						Outstanding
	GWNDDHL600	Cilfechydd/Cyrnant	U	H		H						High
	GWNDDHL622	Dyffryn Nantlle lower slopes	O	O		H						Outstanding
	GWNDDHL628	uplands	M	M		H						High
	GWNDDHL653	Treflan	H	H		O						High
	GWNDDHL657	Nebo	H	O		M						High
	GWNDDHL675	Rhostryfan-Rhosgadfan	O	O		M						Outstanding
	GWNDDHL944	Graiglwyd	O	O		H						Outstanding
	GWNDDHL773	Gwyrfai valley afforested areas	L	L		H						Low
	GWNDDHL915	Fieldscape around Llanllechid	O	O		O						Outstanding
	GWNDDHL806	Unenclosed mountain	O	H		M						High
	GWNDDHL848	Cwm y Glo	M	H		M						Moderate
	GWNDDHL851	Hillslopes below Moel y Ci/Rhiwen	H	O		O						Outstanding
	GWNDDHL881	Moel Tryfan - lower slopes	H	O		O						Outstanding
	GWNDDHL888	Llanllyfni	H	H		H						High
	GWNDDHL901	Fieldscape, Tan yr allt	H	H		M						High
	GWNDDHL902	Gwaun	O	O		H						Outstanding
	GWNDDHL573	Llanberis	H	H		H						High
	GWNDDHL757	Deiniolen & Clwt y Bont	O	O		M						Outstanding
Cultural Landscapes	GWNDDCL031	Dyffryn Nantlle	H	O	O	O	O	O	H	O	O	Outstanding
	GWNDDCL010	Bangor Mountain/Arfon plateau	O	O	O	O	O	O	H	O	O	Outstanding
	GWNDDCL013	Telford road-y lon bost	O	O	O	O	O	O	L	M	M	Outstanding
	GWNDDCL021	Ffestiniog/Welsh Highland Railway	M	O	O	O	O	O	M	H	O	Outstanding
	GWNDDCL024	Quarry settlement areas	M	O	O	O	O	O	H	O	O	Outstanding
	GWNDDCL025	Slate quarries	H	O	O	O	O	O	H	O	O	Outstanding
	GWNDDCL026	Penrhyn slate quarry	H	O	O	O	O	O	H	O	O	Outstanding
	GWNDDCL027	Dyffryn Ogwen	H	O	O	O	O	O	M	O	H	Outstanding
	GWNDDCL028	Bethesda	H	O	O	O	O	O	H	O	O	Outstanding
	GWNDDCL005	Penrhyn estate farms and park	H	H	H	H	O	O	O	O	H	Outstanding
	GWNDDCL030	Bryn Bras castle and gardens	H	H	H	H	H	H	L	M	M	High
	SNPCL014	Quarry settlement areas	M	O	O	O	O	O	H	O	O	Outstanding
	GWNDDCL032	Southern Arfon	M	H	H	H	H	H	M	M	M	High
	GWNDDCL057	Llanberis	O	O	O	O	O	O	M	O	O	Outstanding
	GWNDDCL058	A55	H	M	L	L	M	L	L	H	M	High
	SNPCL001	Carneddau and the uplands	O	O	O	O	O	O	H	H	H	Outstanding
	SNPCL007	Tryfan-Glyderau-Elidir	O	M	H	M	H	M	H	M	M	High
	SNPCL010	Hebog	H	M	H	M	H	H	H	M	M	High
	SNPCL011	Slate quarries	O	O	O	O	O	O	H	O	H	Outstanding
	SNPCL012	Bangor mountain-Arfon plateau	O	O	O	O	O	O	H	O	O	Outstanding
	SNPCL013	Dyffryn Nantlle	H	O	O	O	O	O	H	O	O	Outstanding
	GWNDDCL029	Unenclosed mountain	O	U	U	M	O	U	M	M	M	High

08: Bae'r Foryd

Map Lleoliad

Ffotograffau cynrychioliadol

Lleolir Ardal Tirwedd Arbennig Bae'r Foryd ar ben draw glannau'r Fenai i gyfeiriad y de-ddwyrain, i'r gorllewin o Gaernarfon.

Datganiad Gwerth ac Arwyddocâd

<table>
<tr><th colspan="3">Disgrifiad o'r dirwedd</th></tr>
<tr><td colspan="3">Mae Bae'r Foryd yn aber bas nodweddiadol, yn cynnwys fflatiau llaid, fflatiau tywod, morfeydd heli a gwelyau cors, gyda thraethlin raeanog ar hyd ei ymyl ddwyreiniol. Ar gyfnodau llanw uchel, mae'r aber yn llawn prysurdeb, gyda sŵn a symudiad y dŵr (ynghyd â defnyddwyr y dŵr, yn gychod a bywyd gwyllt) yn cynhyrchu tirwedd â chanddi gymeriad deinamig. Mae'r Bae yn gynefin gwerthfawr ar gyfer adar gwyllt ac adar hirgoes dros y gaeaf, gan gynnwys y chwiwell: mae'n un o gadarnleoedd y rhywogaeth hon. Wedi ei leoli ar fynediad de-orllewinol y Fenai, ceir yma osodiad naturiol cryf i'r culfor nodweddiadol hwn, ac i AHNE Ynys Môn ar draws y dŵr. Ceir ymdeimlad o dawelwch a llonyddwch ac o fyd natur heb ei ddifetha yn y Bae - sy'n arbennig o amlwg o gofio pa mor agos yw tref Caernarfon i'r dwyrain.</td></tr>
<tr><th colspan="3">Sut mae'r Ardal Tirwedd Arbennig (ATA) yn cwrdd â meini prawf y dynodiad</th></tr>
<tr><td rowspan="2">Ymarferol <u>(rhaid cwrdd â'r ddau faen prawf)</u></td><td>Angen</td><td>Cafwyd cryn ddatblygiadau modern ar hyd glannau deheuol y Fenai, yn ehangu o'r prif drefi, sef Caernarfon a Bangor. Mae'r ATA hwn yn cynrychioli un o’r ychydig leoliadau ble na cheir datblygiadau modern. Fodd bynnag, bu rhywfaint o ddiddordeb mewn creu datblygiad yn gysylltiedig â thwristiaeth, a allai effeithio ar osodiad Safle Treftadaeth y Byd gerllaw yng Nghaernarfon ac ar AHNE Ynys Môn. Mae'n ATA bwysig sy'n cynnal gosodiad naturiol y Fenai a'r AHNE ar draws y dŵr.</td></tr>
<tr><td>Cyfanrwydd/cydlyniad cymeriad</td><td>Mae'r ATA yn cynnwys Bae'r Foryd, gan gynnwys y twyni tywod/morfeydd heli sydd ar gyrion yr aber i'r gorllewin ac i'r dwyrain, ar ymyl y Fenai. Nid yw'n cynnwys y tiroedd sy'n gysylltiedig â Maes Awyr Caernarfon gerllaw.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Tirwedd <u>(rhaid cwrdd ag un maen prawf o leiaf)</u></td><td>Hynodrwydd lleol a naws am le</td><td>Mae Bae'r Foryd yn ffurfio rhan hanfodol o Gulfor ehangach y Fenai - sy'n rhan mor nodweddiadol a gwerthfawr o Ogledd Cymru gydag ymdeimlad arfordirol amlwg. Mae swyddogaeth yr ardal fel safle strategol ac amddiffynnol ar gyfer gwarchod y fynediad i'r Fenai hefyd yn allweddol i'w naws am le (wedi'i gydnabod fel 'Uchel' yn agwedd Tirweddau Hanesyddol LANDMAP). Mae Caer Belan sy'n dyddio o'r 18fed ganrif yn nodwedd werthfawr iawn o fewn yr ATA.</td></tr>
<tr><td>Ansawdd y dirwedd</td><td>Mae rhan helaeth yr ATA wedi'i gwerthuso yn 'Uchel' yn agwedd Weledol a Synhwyrol LANDMAP, gyda'r gwlypdiroedd o bwysigrwydd rhyngwladol yn sgorio 'Eithriadol' yn yr agwedd 'Cynefinoedd y Dirwedd'. Ni cheir unrhyw ymyraethau modern yn y dirwedd, a phrin yw’r mynediad cyhoeddus, ac felly mae wedi'i arfarnu i fod mewn cyflwr da ar y cyfan.</td></tr>
<tr><td>Ansawdd yr olygfa</td><td>Mae cymeriad gwastad ac agored y tirlun yn caniatáu golygfeydd eang a phell ar draws y Fenai i AHNE Ynys Môn ar y lan ogleddol, ac i ganol y tir tuag at fynyddoedd Eryri. Mae symudiad y dŵr a'r llanw, gyda'r bywyd adar toreithiog, yn ychwanegu diddordeb gweledol a chlywedol i'r dirwedd arfordirol naturiol a digynnwrf. Yr unig</td></tr>
</table>

		beth sy'n tarfu ar hyn yn ysbeidiol yw clywed sŵn a gweld yr awyrennau o'r maes awyr gerllaw.
Gosodiad tirweddau gwarchodedig (ble bo'n berthnasol)	***Gosodiad tirweddau o bwysigrwydd cenedlaethol***	Mae'r ATA yn darparu gosodiad gwerthfawr i AHNE Ynys Môn sy'n gorwedd ar y lan gyferbyn. Dylai'r cynigion dalu sylw i nodweddion arbennig y dirwedd warchodedig a rhoi ystyriaeth ddyledus i Gynllun Rheoli'r AHNE.

Nodweddion Arbennig yr ATA

Dylai gwaith cynllunio a chynigion rheoli yn yr ATA ac yng ngosodiad ei thirwedd roi ystyriaeth i'r nodweddion arbennig isod:

- Cymeriad agored a hynod naturiol y dirwedd;
- Ei swyddogaeth fel gosodiad gwerthfawr, heb ei datblygu, i'r Fenai ac AHNE Ynys Môn;
- Pwysigrwydd rhyngwladol ei chynefinoedd arfordirol a'i gwlypdiroedd - yn enwedig ar gyfer adar gwyllt ac adar hirgoes yn y gaeaf (rhan o ACA Afon Menai, ACA Bae Conwy, SoDdgA a GNL);
- Arwyddocâd hanesyddol a diwylliannol y dirwedd, sy'n cynnwys amddiffynfa a datblygiad diwydiannol (Caer Belan o'r 18fed Ganrif a Chored Bysgod Gwyrfai - Heneb Restredig);
- Y golygfeydd agored tuag at Barc Cenedlaethol Eryri a'r golygfeydd arwyddocaol tuag at AHNE Ynys Môn ar y lan gyferbyn;
- Ei chymeriad annatblygiedig ac anhygyrch ar y cyfan.

Cyfeiriad at yr Asesiad Cymeriad Tirwedd lleol a LANDMAP

Cysylltiad gyda'r Asesiad Cymeriad Tirwedd

Ar y cyfan, mae'r ATA oddi fewn i ACT 16: Arfordir y Fenai, gyda rhai o'r cyrion dwyreiniol o fewn ACT 04: Arfordir a Gwastatir Caernarfon (Canllaw Tirwedd Gwynedd, 2005 - diweddarwyd 2012).

Matrics o elfennau ardaloedd agwedd LANDMAP

LANDMAP Aspect Area Matrix - SLA : Foryd Bay												
Aspect area	**UID**	**Area name**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**Overall Evaluation**
Geological Landscapes	GWNDDGL148	Dinas Dinlle	H	H	O	O						Outstanding
	GWNDDGL109	Talybont	H	H	O	H						High
Landscape Habitats	GWNDDLH622		O	O	L	M	M	M	O	O		Outstanding
	GWNDDLH620		L	L	M	L	M	M	L	M		Moderate
	GWNDDLH598		M	M	H	M	U	M	M	H		Moderate
Visual & Sensory	GWNDDVS086	Mud/shingle	M	H	M	M						Moderate
	GWNDDVS085	Beach & dunes	H	H	H	H						High
	GWNDDVS083	Sandy beaches	H	H	M	H						High
	GWNDDVS034	Morfa Dinlle	H	M	M	M						Moderate
	GWNDDVS031	Pont Faen	M	M	M	M						Moderate
	GWNDDVS030	Ffordd Bay	H	O	H	H						High
Historic Landscapes	GWNDDHL925	Fort Belan/Caernarfon airport	H	H		H						High
	GWNDDHL721	Foryd	H	M		H						Moderate
	GWNDDHL462	Arfon plateau	O	H		H						High
	GWNDDHL247	Traeth Dinlle	M	M		M						Moderate
Cultural Landscapes	GWNDDCL022	Dinas Dinlle	M	H	H	M	H	M	H	H	H	High
	GWNDDCL010	Bangor Mountain/Arfon plateau	O	O	O	O	O	O	H	O	O	Outstanding

09: Menai

Map Lleoliad

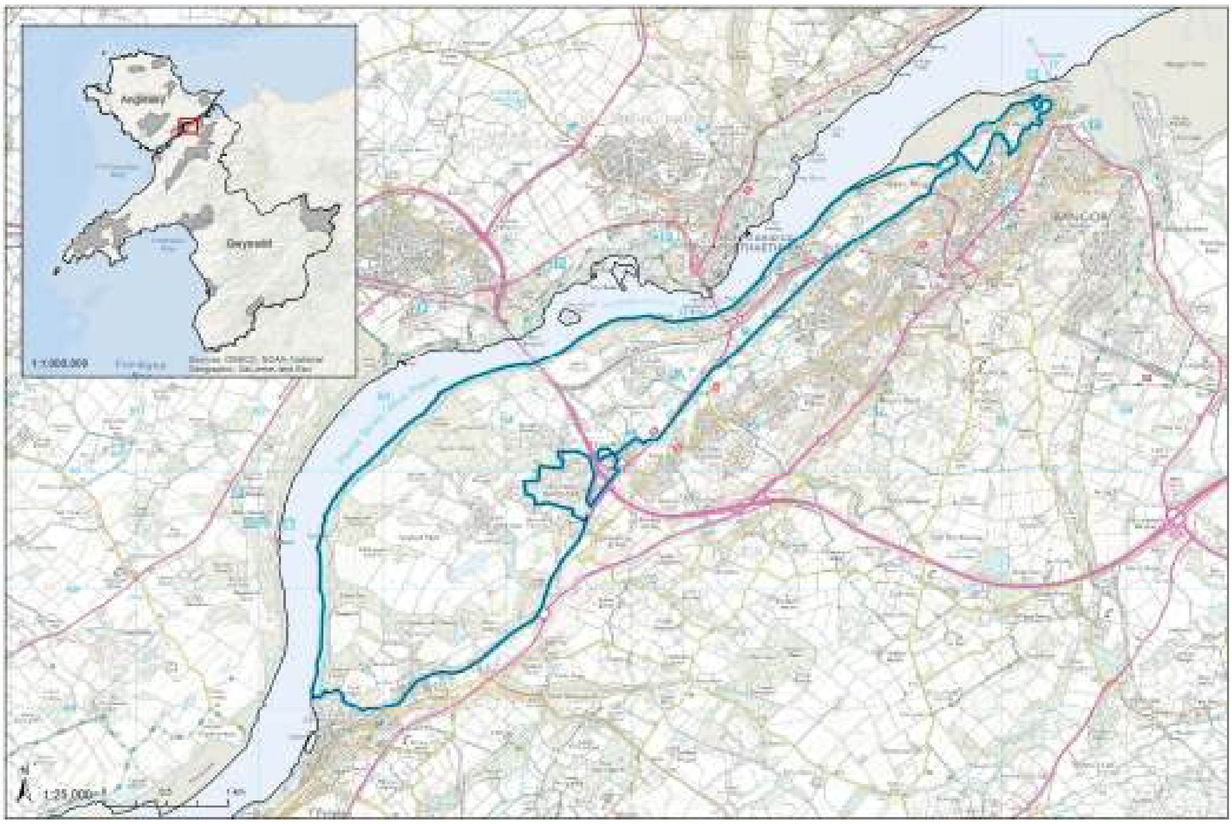

Ffotograffau cynrychioliadol (DS edrych tuag at yr ATA o ochr Ynys Môn o'r Fenai).

Lleolir yr Ardal Tirwedd Arbennig hon ar lan deheuol Afon Menai, sy'n cynnwys Ystâd y Faenol a'r tiroedd coediog sy'n amgylchynu rhan o gampws Prifysgol Bangor. Mae'n ymestyn i'r dwyrain i gynnwys ardal o gefn gwlad i'r gogledd o Fangor Uchaf.

Datganiad Gwerth ac Arwyddocâd

Disgrifiad o'r dirwedd		
Mae'r ATA yn cynnwys Ystâd Rhestredig Gradd I y Faenol, yn dyddio o ddechrau'r 19eg, gyda'i blanhigfeydd o goetir addurniadol, llyn a thiroedd hamdden yn amgylchynu'r brif dŷ, a'r Hen Neuadd (oll yn Adeiladau Rhestredig). Mae'r Ystâd wedi'i rhannu oddi wrth weddill yr ATA i'r dwyrain gan ffordd yr A55 tuag at Bont Britannia. Tu hwnt i'r A55 mae natur goediog yr ystâd yn parhau yn y dirwedd - gan gynnig gosodiad hardd i'r Afon Menai a chysgodi'r olygfa o adeiladau campws Prifysgol Bangor sy'n cuddio yn y dirwedd. Mae coed derw ddigoes, ynn a chyll yn glynu at y llethrau creigiog uwchlaw'r Fenai, gan ffurfio band syth ar draws ymyl gogleddol yr ATA. Mae yma dirwedd â golygfeydd hynod, a naws o lonyddwch cymharol o gofio ei agosrwydd at Fangor. Ceir yma olygfeydd godidog ar draws y Fenai at AHNE Ynys Môn, ac i gyfeiriad y de tuag at fynyddoedd Parc Cenedlaethol Eryri, sy'n ychwanegu ymhellach at osodiad hardd yr ATA.		
Sut mae'r Ardal Tirwedd Arbennig (ATA) yn cwrdd â meini prawf y dynodiad		
Ymarferol **(rhaid cwrdd â'r ddau faen prawf)**	***Angen***	Cafwyd cryn ddatblygiadau modern ar hyd glannau deheuol y Fenai, yn ehangu o'r prif drefi, sef Caernarfon a Bangor. Mae'r ATA hwn yn cynrychioli un o'r ychydig leoliadau lle ceir datblygiadau modern (megis Parc Busnes Menai) sydd wedi'u hintegreiddio'n llwyddiannus i'w lleoliad yn y tirwedd coediog. Mae'r ATA yn cyfoethogi gosodiad coediog Afon Menai a'r golygfeydd arwyddocaol o AHNE Ynys Môn ar draws y dŵr.
	Cyfanrwydd/cydlyniad cymeriad	Mae'r ATA yn cynnwys band annibynnol o dir coediog/ystâd a thraethlin greigiog sy'n fframio ymyl deheuol Afon Menai. I'r de/dwyrain mae'n ffinio â'r A487 a datblygiadau (gan gynnwys Bangor), ac mae'n gorffen wrth y fynedfa ogleddol i'r Fenai, yn union cyn Pier Bangor.
Tirwedd **(rhaid cwrdd ag un maen prawf o leiaf)**	***Hynodrwydd lleol a naws am le***	Mae'r ATA yn cynnwys tirwedd esmwyth o barcdiroedd bryniog, tiroedd ffermio bugeiliol, coedtiroedd lled-naturiol/addurniadol a thraethlin greigiog, sy'n ffurfio ymyl hardd i'r Fenai. Mae Ystâd y Faenol yn barcdir sy'n rhestredig Gradd I yn genedlaethol, ac sy'n cynnwys gardd derasog â mur o'i chwmpas o fath Oes Elizabeth a Hen Neuadd Restredig Gradd I. Mae natur goediog y dirwedd yn nodwedd sy'n ymestyn am lawer o hyd yr ATA, ac mae'n cynnwys coedlannau derw digoes o bwysigrwydd cenedlaethol ar gyrion y draethlin. Mae gosodiad eithriadol yr ATA - ar lannau'r Fenai â golygfeydd tuag at AHNE Ynys Môn i un cyfeiriad a thua Parc Cenedlaethol Eryri i'r cyfeiriad arall - yn cyfrannu'n sylweddol at ei naws bwerus am le.
	Ansawdd y dirwedd	Mae rhan helaeth yr ATA wedi'i gwerthuso yn 'Uchel' yn agwedd Weledol a Synhwyrol LANDMAP, o ganlyniad i barcdir deniadol Ystâd y Faenol ynghyd â gosodiad a chefnlen hardd y dirwedd. Fodd bynnag, mae'r dirwedd wedi'i heffeithio gan Barc Busnes Menai gerllaw, adeiladau sy'n ymwneud â'r Brifysgol, defnyddiau hamdden o'r tir (gan gynnwys maes golff a pharc carafanau),

		ymyraethau sŵn/gweledol o'r prif ffyrdd gerllaw a Phont Britannia.
	Ansawdd yr olygfa	Mae'r amrediad eang o olygfeydd ar draws y Fenai i AHNE Ynys Môn ar y lan ogleddol, ac i ganol y tir tuag at fynyddoedd Eryri yn creu tirwedd â chanddi olygfeydd o ansawdd uchel. Pwysleisir hyn ymhellach gan y coedtiroedd aeddfed (addurniadol a lled-naturiol), ynghyd â dylanwad arfordirol y Fenau a pharcdir hanesyddol yr ardal. Mae'n dirwedd â chanddi elfennau diwylliannol a naturiol cryf, ynghyd â naws o heddwch a llonyddwch cymharol. Fel uchod, caiff hyn ei ddifrodi i raddau yng nghanol ac yn ymylon mewnol yr ATA o ganlyniad i'r datblygiadau modern a'r ffyrdd prysur gerllaw.
Gosodiad tirweddau gwarchodedig (ble bo'n berthnasol)	***Gosodiad tirweddau o bwysigrwydd cenedlaethol***	Mae'r ATA yn darparu gosodiad hanesyddol a naturiol gwerthfawr i AHNE Ynys Môn sy'n gorwedd ar y lan gyferbyn. Mae'r golygfeydd deuol o Barc Cenedlaethol Eryri ynghyd â'r arfordir i gyfeiriad Conwy hefyd yn nodwedd bwysig o'r dirwedd. Dylai'r cynigion dalu sylw i nodweddion arbennig y dirwedd warchodedig a rhoi ystyriaeth ddyledus i'w Cynlluniau Rheoli Statudol.

Nodweddion Arbennig yr ATA

Dylai gwaith cynllunio a chynigion rheoli yn yr ATA ac yng ngosodiad ei thirwedd roi ystyriaeth i'r nodweddion arbennig isod:

- Natur ddiwylliannol a hanesyddol y dirwedd, yn enwedig Parc a Gardd Rhestredig Gradd I Ystâd y Faenol (sy'n gorwedd o fewn Tirwedd ehangach o Ddiddordeb Hanesyddol Eithriadol Dinorwig);
- Presenoldeb adeiladau a henebion o bwysigrwydd cenedlaethol o fewn gosodiad parcdir addurniadol yr ystâd;
- Swyddogaeth y dirwedd fel gosodiad gwerthfawr i'r Afon Menai gerllaw ac AHNE Ynys Môn;
- Pwysigrwydd rhyngwladol y coetiroedd derw digoes, ynn a chyll ar y llethrau creigiog uwchlaw'r Fenai (o fewn SoDdGA Coedydd Afon Menai) ac agosrwydd y cynefinoedd rhynglanwol o bwysigrwydd rhyngwladol o fewn ACA Afon Menai a Bae Conwy.
- Y rhyngwelededd tuag at Barc Cenedlaethol Eryri i'r de, AHNE Ynys Môn a thua arfordir Conwy.
- Ei lefelau cymharol uchel o lonyddwch a'r ardaloedd eang heb ddatblygiadau modern.

Cyfeiriad at yr Asesiad Cymeriad Tirwedd lleol a LANDMAP

Cysylltiad gyda'r Asesiad Cymeriad Tirwedd

Mae mwyafrif yr ATA yn ACT 16: Arfordir y Fenai, gyda rhai o'r cyrion mewndirol o fewn ACT 01: Gwastatir Arfordirol Bangor (Canllaw Tirwedd Gwynedd, 2005 - diweddarwyd 2012).

Matrics o elfennau ardaloedd agwedd LANDMAP

LANDMAP Aspect Area Matrix - SLA : Menai												
Aspect area	**UID**	**Area name**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**Overall Evaluation**
Geological Landscape	111	Vaynol Park	H	H	H	M						High
	110	Bangor	M	M	M	L						Moderate
Landscape Habitats	948	East of Bangor	M	H	M	H	M	M	H	M		High
	670		L	L	M	L	L	M	L	M		Low
	669		H	O	L	M	L	H	H	H		High
	667		H	H	M	U	L	H	H	H		High
	666		M	L	L	L	L	M	M	U		Moderate
	651		L	L	M	L	L	M	L	M		Low
Visual & Sensory	086	Mud/shingle	M	H	M	M						Moderate
	025	Felinheli	M	L	M	M						Moderate
	006	Clynnog and	M	L	M	M						Moderate
	005	Vaynol Estate	H	M	H	H						High
	002	Bangor	M	M	M	M						Moderate
	001	Traeth Lafen	H	H	H	O						High
Historic Landscapes	SNPHL240	Roads	O	O		H						Outstanding
	762	Dinorwic)	O	O		H						Outstanding
	750	Vaynol	O	O		O						Outstanding
	024	plateau	H	H		H						High
Cultural Landscapes	058	A55	H	M	L	L	M	L	L	H	M	High
	016	y Felinheli	H	O	O	H	O	H	H	H	O	Outstanding
	015	y Faenol	O	O	O	O	O	O	H	O	O	Outstanding
	014	route	O	M	H	L	M	L	L	M	O	Outstanding
	012	Treborth	H	H	H	M	M	M	H	H	H	High
	011	Arfon plain	O	O	O	M	O	H	H	O	O	Outstanding
	009	Parc Menai	M	M	M	M	M	M	M	M	M	Moderate
	008	Principal roads	H	H	M	M	H	H	H	H	H	High
	004	Chester to	H	O	O	O	O	M	H	H	O	Outstanding
	002	(University)	O	O	O	O	O	O	H	O	O	Outstanding
	001	Bangor (Central)	O	O	O	O	O	O	H	O	O	Outstanding

10: Mynydd Bangor

Map Lleoliad

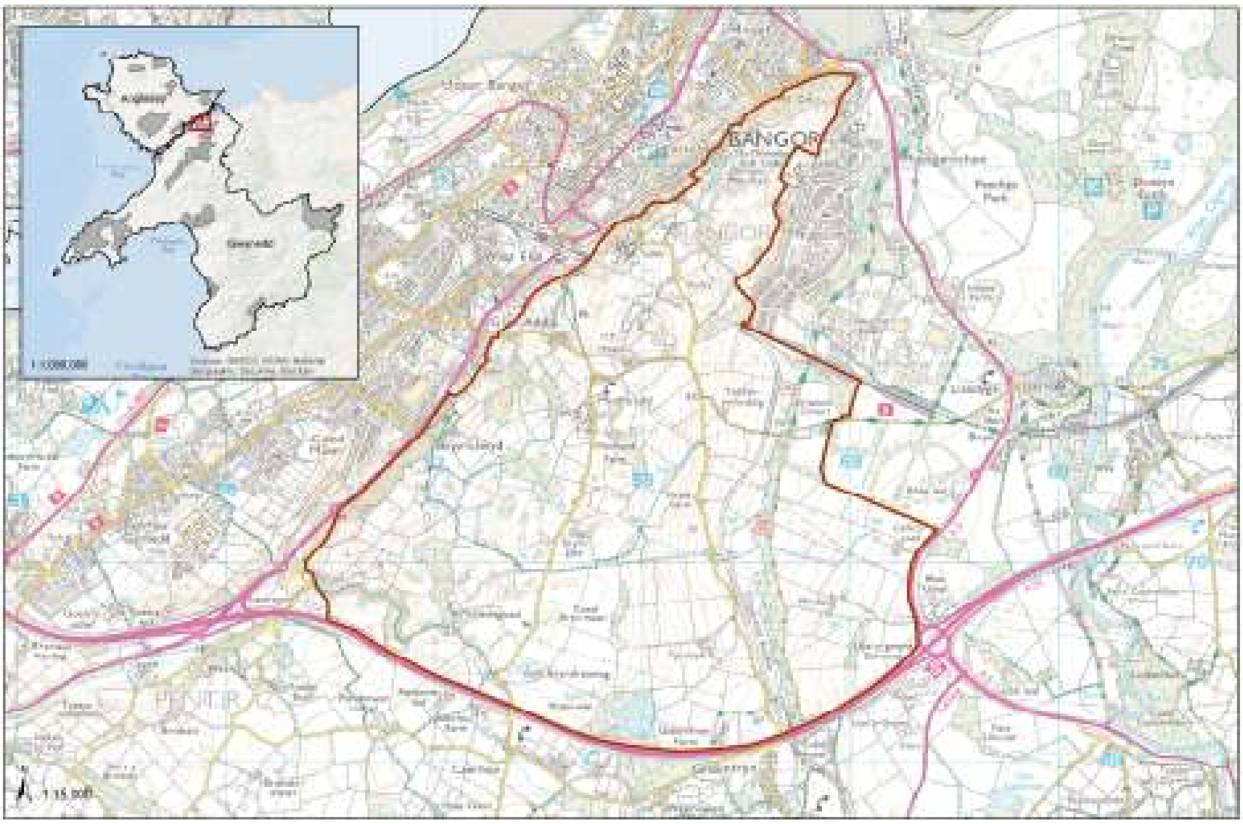

Ffotograffau cynrychioladol (© John Briggs)

Mae'r Ardal Tirwedd Arbennig hon yn cynnwys Mynydd Bangor a'r tir ffermio bryniog sy'n amgylchynu Minffordd i'r de. I'r gorllewin a'r gogledd mae'n ffinio â dinas Bangor, ar y ffin ddeheuol mae'r A55 ac i'r dwyrain mae ystâd ddiwydiannol a'r A5.

Datganiad Gwerth ac Arwyddocâd

Disgrifiad o'r dirwedd		
Mae'r ATA hon yn cynnwys Mynydd Bangor – llethr sgarp bryn sy'n codi fel mynydd y tu ôl i ddinas Bangor. Mae'r ATA yn ymestyn i gyfeiriad y de ac yn gorffen ar brif goridor ffordd yr A5, ac yn cynnwys tir amaethyddol bugeiliol bryniog, lleiniau o goetiroedd a glaswelltir garw ar lethrau'r bryn. Mae'r 'mynydd' yn dirffurf nodweddiadol sy'n nodwedd fawreddog yn y drefwedd - yn enwedig yn ardaloedd Glan Adda, y Stryd Fawr a Hirael o'r ddinas. Ceir golygfeydd panoramig o'r brigiadau creigiog ar y mynydd tuag at ganol y ddinas (sy'n cynnwys y gadeirlan a'r brifysgol), y Fenai ac AHNE Ynys Môn, ynghyd ag i'r de tua mynyddoedd Eryri. Mae'r cynefinoedd garw a naturiol ynghyd â'r brigiadau creigiog ar y mynydd yn cyferbynnu'n gryf â ffurf adeiledig y ddinas a'r datblygiadau diwydiannol gerllaw. Mae'r cysylltiadau gweledol gydag ymylon coediog Afon Menai ac ystadau addurniadol y Penrhyn a'r Faenol gerllaw yn rhoi undod i'r dirwedd ehangach ac yn ychwanegu at osodiad Bangor. Mae'r ATA yn fan agored gwerthfawr i drigolion lleol, gyda'r hanner ogleddol yn cynnwys Cwrs Golff St Deiniol.		
Sut mae'r Ardal Tirwedd Arbennig (ATA) yn cwrdd â meini prawf y dynodiad		
Ymarferol <u>(rhaid cwrdd â'r ddau faen prawf)</u>	***Angen***	Mae tirffurf nodweddiadol Mynydd Bangor a'i gymeriad annatblygedig, naturiol yn ffurfio gosodiad deniadol ar gyfer y ddinas ac yn lleddfu'r trawsnewid o'r datblygiadau adeiledig i gefn gwlad agored. Yn ddiamheuaeth, mae lleoliad yr ATA yn golygu ei bod o dan bwysau i'w datblygu fel rhan o'r ardal sy'n ymestyn o ganol y ddinas. Mae ei phoblogrwydd ar gyfer hamddena hefyd yn bwysau ychwanegol y gellid ei reoli'n sensitif drwy gyfrwng dynodiad ATA.
	Cyfanrwydd/cydlyniad cymeriad	Mae'r ATA yn cynnwys Mynydd Bangor a'r tir ffermio bryniog sy'n amgylchynu Minffordd i'r de. I'r gorllewin a'r gogledd mae'n ffinio â dinas Bangor, ar y ffin ddeheuol mae'r A55 ac i'r dwyrain mae ystâd ddiwydiannol a'r A5.
Tirwedd <u>(rhaid cwrdd ag un maen prawf o leiaf)</u>	***Hynodrwydd lleol a naws am le***	Mae Mynydd Bangor yn nodwedd o'r tirffurf a adnabyddir ac a werthfawrogir, sy'n cyfrannu'n helaeth at osodiad y ddinas a'i naws am le. Mae iddi ecoleg amrywiol, gyda choed amrywiol, glaswelltir agored ac ardaloedd eithinog eang. Mae'r cynefinoedd hyn yn rhoi ymdeimlad 'ucheldirol' i'r dirwedd, sy'n gysylltiad synhwyraidd â mynyddoedd Eryri gerllaw, ac yn gwahanu'r dirwedd o'r ddinas. Mae hanner dwyreiniol yr ATA yn rhan o'r ardal ehangach o werth diwylliannol a hanesyddol am ei rôl yn natblygiad y diwydiant llechi enwog (rhan o Dirlun Dyffryn Ogwen o Ddiddordeb Hanesyddol Eithriadol). Mae'n cynnwys hen reilffordd ddarniog sy'n rhedeg drwy'r dirwedd.
	Ansawdd y dirwedd	Er ei hagosrwydd at Fangor, mae'r ATA wedi parhau'n gyfan, gyda'i brithwaith o gynefinoedd sy'n darparu lloches i fywyd gwyllt ac i drigolion sy'n dianc o'r ddinas. Er ei fod wedi'i integreiddio i'w osodiad yn y dirwedd, mae Cwrs Golff St. Deiniol wedi'i leoli ar gopa'r mynydd. Mae ei boblogrwydd ar gyfer hamddena yn gallu effeithio ar ansawdd y dirwedd.

	Ansawdd yr olygfa	Mae'r golygfeydd panoramig ar draws Bangor, y Fenai a thu hwnt i AHNE Ynys Môn yn cyfoethogi nodweddion gweledol yr ATA. Mae'r golygfeydd i'r de tuag at y Parc Cenedlaethol yn gyswllt gweledol rhwng y bryn a'r mynyddoedd uwch y tu hwnt.
Gosodiad tirweddau gwarchodedig (ble bo'n berthnasol)	***Gosodiad tirweddau o bwysigrwydd cenedlaethol***	Er nad yw'n darparu gosodiad uniongyrchol, mae Mynydd Bangor yn ffurfio cefnlen bwysig i'r golygfeydd o AHNE Ynys Môn, ac mae'n 'garreg sarn' weledol rhwng yr AHNE a Pharc Cenedlaethol Eryri. Dylai'r cynigion dalu sylw i nodweddion arbennig y dirwedd warchodedig a rhoi ystyriaeth ddyledus i'w Cynlluniau Rheoli Statudol.

Nodweddion Arbennig yr ATA

Dylai gwaith cynllunio a chynigion rheoli yn yr ATA ac yng ngosodiad ei thirwedd roi ystyriaeth i'r nodweddion arbennig isod:

- Ei thirffurf nodweddiadol a'i chymeriad annatblygedig;
- Y golygfeydd pwysig i ddinas Bangor ac oddi yno, a'i swyddogaeth fel gosodiad nodweddiadol i'r ddinas;
- Ei brithwaith o gynefinoedd - coetiroedd cymysg, glaswelltir garw, prysgdir - sy'n darparu lloches i fywyd gwyllt lleol;
- Arwyddocâd hanesyddol rhan ddwyreiniol y dirwedd fel rhan o ddiwydiant chwareli llechi'r ardal yn y 19eg a'r 20fed ganrif - yn Nhirweddau o Ddiddordeb Hanesyddol Eithriadol Dyffryn Ogwen.
- Y rhyngwelededd rhwng yr ATA a'r Fenai, AHNE Ynys Môn a Pharc Cenedlaethol Eryri.
- Ei rôl o ran lleddfu'r trosglwyddiad rhwng agweddau wedi'u datblygu, cefn gwlad a'r Parc Cenedlaethol;
- Ei phoblogrwydd ar gyfer hamddena anffurfiol;
- Ei lefelau cymharol uchel o lonyddwch a naturioldeb yng nghyd-destun ei lleoliad o fewn ardal ddatblygedig.

Cyfeiriad at yr Asesiad Cymeriad Tirwedd lleol a LANDMAP

Cysylltiad gyda'r Asesiad Cymeriad Tirwedd

Mae'r ATA i gyd oddi fewn i ACT 01: Gwastatir Arfordirol Bangor (Canllaw Tirwedd Gwynedd, 2005 - diweddarwyd 2012).

Matrics o elfennau ardaloedd agwedd LANDMAP

LANDMAP Aspect Area Matrix - SLA : Bangor Mountain												
Aspect area	**UID**	**Area name**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**Overall Evaluation**
Geological Landscapes	GWNDDGL110	Bangor	M	M	M	L						Moderate
	GWNDDGL109	Talybont	H	H	O	H						High
Landscape Habitats	GWNDDLH948	East of Bangor	M	H	M	H	M	M	H	M		High
	GWNDDLH683		M	M	M	M	M	M	M	U		Moderate
	GWNDDLH670		L	L	M	L	L	M	L	M		Low
	GWNDDLH666		M	L	L	L	L	M	M	U		Moderate
	GWNDDLH665		H	H	L	M	M	M	H	H		High
	GWNDDLH664		M	M	L	M	M	M	M	M		Moderate
Visual & Sensory	GWNDDVS006	Bethel (between Clynnog and Bangor)	M	L	M	M						Moderate
	GWNDDVS002	Bangor	M	M	M	M						Moderate
Historic Landscape	SNPHL240	Roads	O	O		H						Outstanding
	GWNDDHL975	Cegin valley	H	H		H						High
	GWNDDHL610	Bangor mountain	M	M		U						Moderate
	GWNDDHL507	Glasfryn	H	H		U						High
	GWNDDHL024	Northern Arfon plateau	H	H		H						High
	GWNDDHL005	Nantlle slate quarries	O	O		O						Outstanding
Cultural Landscape	GWNDDCL058	A55	H	M	L	L	M	L	L	H	M	High
	GWNDDCL011	Arfon plain	O	O	O	M	O	H	H	O	O	Outstanding
	GWNDDCL010	Bangor Mountain/Arfon plateau	O	O	O	O	O	O	H	O	O	Outstanding
	GWNDDCL004	Railway - Chester to Holyhead	H	O	O	O	O	M	H	H	O	Outstanding
	GWNDDCL001	Bangor (Central)	O	O	O	O	O	O	H	O	O	Outstanding

11: Cors Malltraeth a'r Cyffiniau

Map Lleoliad

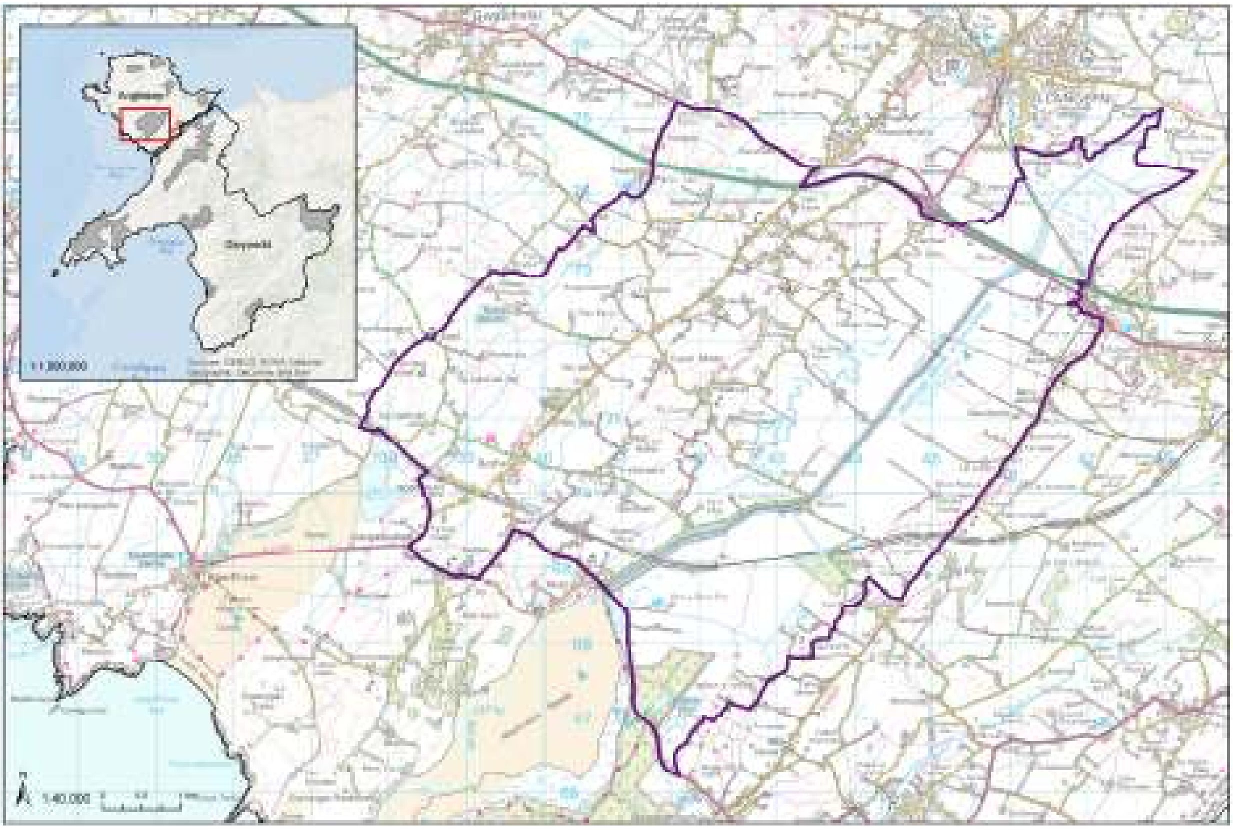

Ffotograffau cynrychioliadol

Mae'r Ardal Tirwedd Arbennig hon yn cynnwys tir corsiog fflat Cors Malltraeth a'r tir uwch sy'n codi i'r dwyrain a'r gorllewin.

Datganiad Gwerth ac Arwyddocâd

Disgrifiad o'r dirwedd		
Mae'r ATA hon yn cynnwys ehangder fflat agored Cors Malltraeth, wedi'i hamgylchynu gan dir yn codi a chlogwyni. Cafodd y gors pori fawr ei hadennill gan gorsydd morydol yn y 18fed ganrif, yn dilyn adeiladu Cob Malltraeth a chreu culfor Afon Cefni. Erbyn hyn, mae'r gors yn cynnwys caeau pori arferol wedi'u gwahanu gan ffosydd draenio, gydag ardaloedd yn cynnwys gwelyau brwyn, tir pori gwlyb a phyllau / llynnoedd bychan gan greu cynefinoedd gwlyptir gwerthfawr (mae'r holl gors yn rhan o Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig ac mae rhan ohoni yn cael ei rheoli fel gwarchodfa RSPB). Mae cymeriad agored di-goed y gors yn galluogi cysylltiadau gweledol cryf â thirweddau o amgylch, gan gynnwys AHNE Ynys Môn sydd gyferbyn a mynyddoedd Eryri yn y pellter. Mae'r gors wedi'i hamgylchynu gan dir yn codi a chlogwyni creigiog ar ei ben, gyda llu o gerrig brig. Mae hon yn dirwedd ddwys a chymhleth gydag adeiledd amrywiol - mae'n cyferbynnu'n llwyr â chymeriad syml ac unffurf y gors. Ceir golygfeydd da rhwng y ddwy dirwedd wahanol; maent yn cyfuno i greu naws am le unigryw a gwledig dros ben.		
Sut mae'r Ardal Tirwedd Arbennig (ATA) yn cwrdd â meini prawf y dynodiad		
Ymarferol **(rhaid cwrdd â'r ddau faen prawf)**	***Angen***	Mae hon yn dirwedd wledig iawn sydd â phoblogaeth wasgaredig, gyda naws am le nodedig a theimlad cryf o naturioldeb. Mae ar ôl-troed tref Llangefni, gyda datblygiadau diwydiannol yng nghyffiniau'r anheddiad sy'n bwyta i mewn i ymylon y gors. Mae pwysau datblygu eraill yn cynnwys cynigion isadeiledd mawr. Caiff yr ATA ei dyrannu gan goridorau ffordd yr A5 a'r A55, a'r brif lein rheilffordd rhwng Bangor a Chaergybi.
	Cyfanrwydd/cydlyniad cymeriad	Mae'r ATA hon yn cynnwys Cors Malltraeth yn ei chyfanrwydd ac mae'n ymestyn allan i'r gorllewin i gynnwys yr ucheldir sy'n edrych dros y gors gyda'i threfniant creigiog nodedig. I'r dwyrain, gweler y B4419 sydd ger y clogwyni.
Tirwedd **(rhaid cwrdd ag un maen prawf o leiaf)**	***Hynodrwydd lleol a naws am le***	Mae Cors Malltraeth yn arwyddocaol o ran diwylliant a'r amgylchedd; dyma un o dirweddau gweithdrefn rheoli-dŵr ardderchog gorllewin Cymru (ynghyd a Thraeth Mawr yng Ngwynedd) ac mae o bwysigrwydd cenedlaethol oherwydd ei chynefinoedd o wlyptiroedd. Mae'r clogwyni tonnog oddi amgylch yn dirwedd wahanol, sy'n cynnwys adeileddau, lliwiau a graddfeydd amrywiol, gyda cherrig brig, lleiniau eithin, corsydd a choetir wedi'u gwasgaru rhwng caeau bugeiliol sydd wedi'u gwahanu gan wrychoedd trwchus. Mae'r cysylltiad gweledol agos rhwng y gors a'r tirweddau sy'n ei hamgylchynu - gyda golygfeydd i mewn i AHNE Ynys Môn a mynyddoedd Eryri yn y cefndir - yn creu naws am le unigryw ac amrywiol.
	Ansawdd y dirwedd	Yn gyffredinol, mae hon yn dirwedd gyflawn sy'n cael ei rheoli'n dda, gydag amryw o nodweddion diddorol ar draws y dirwedd. Mae difrod yr 20fed ganrif i'r corsydd oherwydd cynlluniau draenio a lefelau stocio uchel yn cael ei gyfarch, gan gynnwys adfer cynefinoedd tir gwlyb ar gyfer bridio adar tir gwlyb a gaeafu adar hela. Mae

		blociau planhigfeydd coetir yn cyflwyno nodweddion anghydweddol i'r dirwedd agored mewn rhai lleoliadau, yn yr un modd â choridorau'r ffordd a'r rheilffordd.
	Ansawdd yr olygfa	Mae'r gors ei hun yn dirwedd gymharol syml, fodd bynnag, mae'r golygfeydd i'r tirweddau o'i hamgylch - gan gynnwys AHNE Ynys Môn a mynyddoedd Eryri - yn mwyhau ei nodweddion golygfaol. Mae'r clogwyni tonnog dyrys sy'n amgylchynu'r gors, ynghyd â'u brithwaith o gynefinoedd a'r tirffurf creigiog sy'n cynnig golygfeydd maith, yn ychwanegu amrywiaeth a diddordeb at y dirwedd. Mae ymylon gogleddol yr ATA yn cael eu heffeithio gan agosatrwydd prif goridorau ffordd yr A5 a'r A55, a datblygiad ar ymylon Llangefni. Mae'r brif reilffordd yn torri ar draws y Gors - ymyrraeth weledol a chlywedol sylweddol.
Gosodiad tirweddau gwarchodedig (ble bo'n berthnasol)	***Gosodiad tirweddau o bwysigrwydd cenedlaethol***	Mae'r ATA yn darparu rhan o osodiad AHNE Ynys Môn sydd gyferbyn. Dylai'r cynigion dalu sylw i nodweddion arbennig y dirwedd warchodedig a rhoi ystyriaeth ddyledus i Gynllun Rheoli'r AHNE.

Nodweddion Arbennig yr ATA

Dylai gwaith cynllunio a chynigion rheoli yn yr ATA ac yng ngosodiad ei thirwedd roi ystyriaeth i'r nodweddion arbennig isod:

- Cymeriad agored ac annatblygedig Cors Malltraeth a cymeriad gwledig yr ucheldir o'i hamgylch sydd â phoblogaeth isel;
- Pwysigrwydd hanesyddol a diwylliannol amlwg y dirwedd, yn enwedig system rheoli-dwr y 18fed ganrif a'r creiriau gwaith glo sydd ar y Gors (gan gynnwys y Llynnau Gwaith-glo);
- Cynefinoedd tir gwlyb sydd o bwysigrwydd cenedlaethol o fewn SDdGA Cors Malltraeth (gan gynnwys ffosydd draenio, gwelyau brwyn a thir pori gwlyb) sy'n cefnogi adar pwysig.
- Y tir amrywiol a phatrymau dyrys tirwedd yr ucheldir sy'n amgylchynu'r Gors;
- Swyddogaeth y dirwedd fel gosodiad AHNE Ynys Môn;
- Golygfeydd maith, agored ac arwyddocaol ar draws y tirweddau o'i chwmpas, gyda mynyddoedd Eryri yn darparu cefndir deniadol;
- Ei naws naturiol a'i llonyddwch.

Cyfeiriad at yr Asesiad Cymeriad Tirwedd lleol a LANDMAP

Cysylltiad gyda'r Asesiad Cymeriad Tirwedd

Mae'r ATA yn ACT 15: Afon Cefni; 12: Dwyrain Canol Môn; ac 17: Gorllewin Canol Môn. Mae cyfran fychan o'r ATA yn ACT 14: Niwbwrch (Strategaeth Tirwedd Ynys Môn, diweddarwyd 2011).

Matrics o elfennau ardaloedd agwedd LANDMAP

LANDMAP Aspect Area Matrix - SLA : Malltraeth Marsh & Surrounds												
Aspect area	**UID**	**Area name**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**Overall Evaluation**
Geological Landscapes	2	Cerrigceinwen	H	M	M	M						High
	1	Soar	M	L	M	L						Moderate
	7	Hirde-Faig	L	L	L	L						Moderate
	6	Pentre Berw	L	L	L	L						Moderate
	5	Maltraeth	L	L	L	L						Moderate
	1	Newborough Forest	L	M	L	M						Low
	6	Gaerwen-Newborough	L	L	L	L						Moderate
	5	Nant-gwag	L	L	M	L						Moderate
	4	Maltraeth Marsh	M	H	H	M						High
	3	Afon Ceint	L	L	L	L						Moderate
	0	Benllech	H	H	H	M						High
	0	Llanerchymedd	H	H	H	H						High
Landscape Habitats	9	Llangefni	L	L	M	U	M	L	L	M		Low
	4	Newborough Forest	H	O	M	U	U	H	H	O		Outstanding
	8	Coedydd Ystad Bodorgan	U	M	U	U	M	M	M	M		Moderate
	9	Malltraeth Marsh (imp. grass)	H	H	M	U	H	H	H	H		High
	0	Farmland S.E. of Malltraeth Marsh	L	L	M	U	M	M	L	M		Moderate
	9	Malltraeth (RSPB)	H	H	O	H	M	H	O	H		Outstanding
	7	Farmland - central Anglesey	L	M	M	U	M	U	L	M		Moderate
	5	Farmland N.E. of Bryn Du	L	L	M	U	L	U	L	M		Low
	1	Malltraeth Marsh (Semi-imp. grass)	H	H	M	U	H	H	H	H		High
	5	Farmland N.W. of Menai Bridge	L	L	M	U	M	U	M	M		Moderate
	7	Aberffraw Dunes to Rhosneigr	L	L	M	U	L	U	L	M		Low
	8	Tywyn Aberffraw to Malltraeth Sands	L	L	M	U	L	U	L	L		Low
	7	Farmland N.W. of Malltraeth Marsh	L	M	M	U	M	M	M	M		Moderate
	0	Cors Tregarnedd Fawr	M	M	M	U	H	L	M	M		Moderate
	2	Cors Hendre Fawr	M	M	M	U	M	L	M	U		Moderate
	4	line	L	L	M	U	L	U	L	M		Low
Visual & Sensory	4	South West Coastal Fringe	H	H	H	H						High
	1	A55 corridor	L	L	M	L						Low
	8	Gaerwen	L	L	L	M						Low
	9	Llangefni	M	M	M	M						Moderate
	0	Malltraeth Sands	O	O	O	H						Outstanding
	8	Malltraeth Marsh	L	H	H	H						Moderate
	7	Malltraeth Marsh south slopes	M	H	M	M						Moderate
	2	Pentraeth valleys	M	H	M	L						Moderate
	9	Newborough Forest	M	H	M	H						Moderate
	8	South-west ridges	M	H	M	L						Moderate
	3	Central/south-west craggy belt	M	H	M	M						Moderate
	2	Central smooth belt	M	H	L	L						Moderate
Historic Landscapes	0	Lledwigan	H	H		H						High
	9	Inland southern Anglesey	O	O		H						Outstanding
	3	Aberffraw area	O	H		O						Outstanding
	2	Bodorgan Estate	O	O		M						High
	8	Malltraeth Marsh	O	H		H						Outstanding
	6	Fieldscape, central eastern Mon	O	O		H						Outstanding
	5	Llangefni	H	M		H						High
	6	A5 corridor and associated villages	O	O		H						Outstanding
	5	Fieldscape south of Malltraeth	M	H		M						Moderate
	3	Fieldscape north of Newborough	O	H		H						High
Cultural Landscapes	4	South west coast	U	H	O	U	H	O	U	H	H	Outstanding
	3	Central Anglesey	U	H	H	U	H	H	H	H	H	High
	1	Sustrans Cycle Route	O	M	H	L	M	L	L	M	O	High
	5	Llangefni - Oriel Ynys Mon	M	M	L	M	M	M	H	M	H	High
	3	Newborough forest, Llanddwyn	U	H	H	U	O	H	U	O	M	Outstanding
	2	Transport corridor area	H	M	H	U	H	H	H	M	M	High
	9	Railway - Chester to Holyhead	H	O	O	O	O	M	H	H	O	Outstanding
	8	A55 road	H	M	L	L	M	L	L	H	M	High
	7	A5 Road Villages	H	M	M	U	H	H	M	M	M	High
	6	A5 Road	O	O	O	O	O	O	L	M	M	Outstanding

12: Tir Stad Parciau

Map Lleoliad

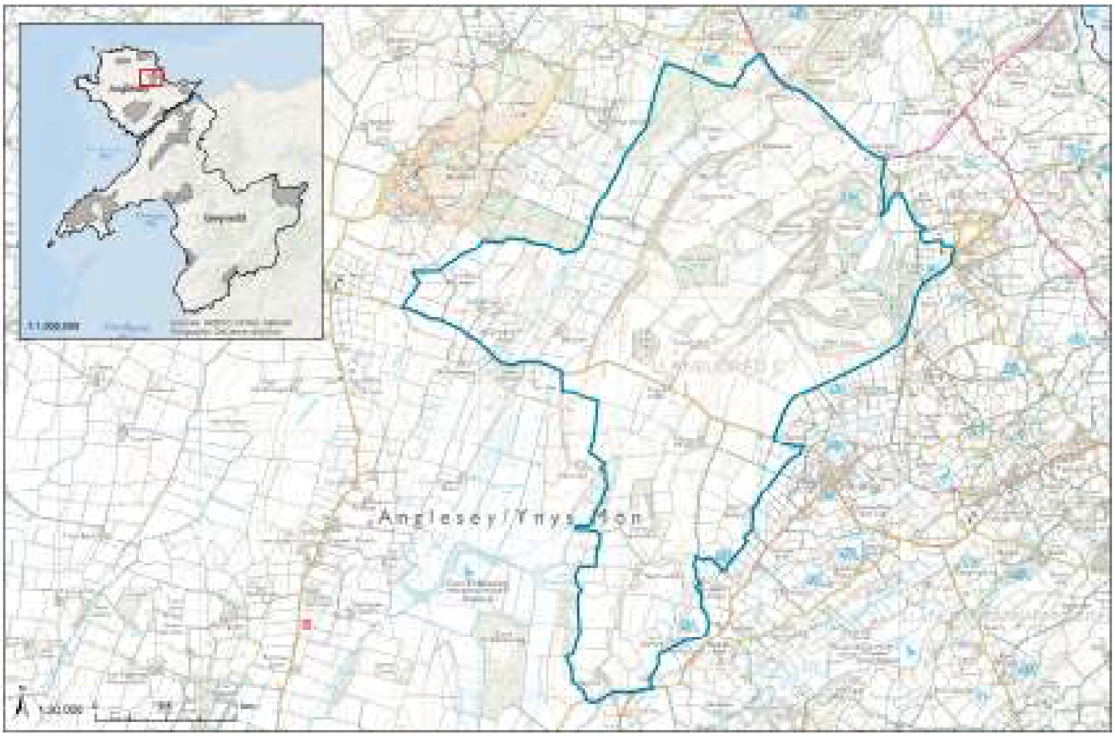

Ffotograff cynrychioladol (© John Briggs)

Lleolir Ardal Tirwedd Arbennig Tir Stad Parciau yn nwyrain Ynys Môn, mwy i ganol y tir nac anheddiad arfordirol Moelfre a ffin yr Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol.

Datganiad Gwerth ac Arwyddocâd

Disgrifiad o'r dirwedd		
Mae ATA Tir Stad Parciau yn dirwedd sydd â naws pendant am dir parc/stad wedi'i rheoli, gydag ystod o goetir cymysg ac addurnol, tir ffermio bugeiliol a lleiniau o eithin, sy'n darparu adeiledd amrywiol. Mae'r dirwedd yn cynnwys rhostir a gwlyptir gweddilliol gwerthfawr (glaswelltir corsiog a ffen); mae'n darparu cysylltiadau ecolegol pwysig â Gwarchodfa Natur Cenedlaethol Cors Erddreiniog sydd gerllaw. Mae esblygiad hanesyddol a diwylliannol cryf y dirwedd yn amlwg mewn sawl safle a nodwedd archeolegol gwerthfawr. Ceir tystiolaeth o'r cyfnod cynhanesyddol ac o feddiannaeth Rufeinig, megis bryngaer Parciau (sydd weithiau'n cael ei alw'n Bryn Ddol). Tu mewn iddi, fe ddarganfuwyd cylchoedd cytiau cerrig. Mae capeli o darddiad canoloesol, gweddillion anheddiad canoloesol ac adeiladau/nodweddion yn ymwneud â Thir Stad Parciau (gan gynnwys tŷ domestig mawr a thir parc cysylltiedig, colomendai, capeli ac adeiladau stad) yn cryfhau cymeriad hanesyddol yr ATA ymhellach. Lleolir yr ATA heddychlon a gwledig hon yn union gyferbyn ag AHNE Ynys Môn.		
Sut mae'r Ardal Tirwedd Arbennig (ATA) yn cwrdd â meini prawf y dynodiad		
Ymarferol (rhaid cwrdd â'r ddau faen prawf)	***Angen***	Mae'r ATA yn ffinio AHNE Ynys Môn, ac fe'i lleolir yn agos at ran boblogaidd o arfordir gan gynnwys cyrchfan Moelfre. Felly, datblygiad yn ymwneud â thwristiaeth yw'r pwysau mwyaf, gyda pharciau carafannau amlwg eisoes wedi'u lleoli ar hyd ymylon dwyreiniol yr ATA.
	Cyfanrwydd/cydlyniad cymeriad	Mae'r ATA hon yn cynnwys tir stad yn ymwneud â Pharciau, ar drywydd ardal agwedd Tirweddau Hanesyddol LANDMAP ('Eithriadol'). I'r gogledd, ceir yr A5025 ac AHNE Ynys Môn, ac mae'n ymestyn i'r gorllewin i ymylu â ffin yr AHNE.
Tirwedd (rhaid cwrdd ag un maen prawf o leiaf)	***Hynodrwydd lleol a naws am le***	Canlyniad cymeriad hanesyddol cryf a stad wedi'i rheoli'r dirwedd hon yw naws gryf am le sy'n rhoi'r ATA ar y brig o'i chymharu â'i chyffiniau.
	Ansawdd y dirwedd	Dyma dirwedd gyfan gydag arweddion nodweddiadol sy'n cael eu rheoli'n briodol er mwyn diogelu a mwyhau ei naws am le hanesyddol a chryf. Mae'n cynnwys safleoedd a nodweddion sydd o bwysigrwydd archeolegol cenedlaethol (gan gynnwys y grwpiau cytiau cynhanesyddol Rhestredig yn Caerhoslligwy, y fryngaer Rufeinig ym Mharciau a cholomendy ôl-ganoloesol. Mae rhostir, llaid a ffen sydd wedi'u dynodi'n ADdGA yn darparu tir naturiol sy'n cyferbynnu â'r ATA - gan greu cysylltiadau ecolegol a gweledol gwerthfawr â Gwarchodfa Naturiol Cenedlaethol Cors Erddreiniog sydd gerllaw.
	Ansawdd yr olygfa	Dyma dirwedd sy'n wledig yn bennaf, gydag ystod o nodweddion naturiol a diwylliannol yn darparu diddordeb gweledol ac amrywiaeth i'r dirwedd. Dim ond agosatrwydd y briffordd arfordirol (yr A5025) a lleoliad y safleoedd carafán o fewn y dirwedd yw'r difriwyr modern. Mae ei lleoliad gyferbyn ag AHNE Ynys Mon yn mwyhau nodweddion golygfaol a heddychlon yr ATA ymhellach. O ran golygfeydd, gweler mynyddoedd Eryri yn creu gorwel pell i'r de o'r dirwedd.

Gosodiad tirweddau gwarchodedig (ble bo'n berthnasol)	***Gosodiad tirweddau o bwysigrwydd cenedlaethol***	Mae'r ATA yn darparu rhan o osodiad AHNE Ynys Môn sydd gyferbyn. Dylai'r cynigion dalu sylw i nodweddion arbennig y dirwedd warchodedig a rhoi ystyriaeth ddyledus i Gynllun Rheoli'r AHNE.

Nodweddion Arbennig yr ATA

Dylai gwaith cynllunio a chynigion rheoli yn yr ATA ac yng ngosodiad ei thirwedd roi ystyriaeth i'r nodweddion arbennig isod:

- Naws stad/tir parc cryf y dirwedd gyda nodweddion hanesyddol a safleoedd archeolegol gwerthfawr (Henebion Rhestredig yn cynnwys y grwpiau o gytiau cynhanesyddol yng Nghaerhoslligwy, bryngaer Rufeinig y Parciau a cholomendy ym Mharciau);
- Cynefinoedd lled-naturiol sydd o bwysigrwydd cenedlaethol yn ADdGA Tyddyn y Waen (dol cors galchog, trylifiadau, helygen) ac ADdGA Penrhos Lligwy (rhostir iseldir, llaid a dol cors galchog). Mae'r rhain yn darparu cysylltiadau gwerthfawr â Gwarchodfa Natur Cenedlaethol Cors Erddreiniog/Safle Ramsar/ACA - dyma ffen fwyaf Ynys Môn;
- Swyddogaeth y dirwedd fel gosodiad AHNE Ynys Môn;
- Golygfeydd arwyddocaol o ucheldir i'r AHNE sydd gyferbyn ac i Eryri ar y gorwel deheuol pell;
- Cymeriad heddychlon a gwledig iawn y dirwedd, gyda diffyg datblygu modern cyffredinol.

Cyfeiriad at yr Asesiad Cymeriad Tirwedd lleol a LANDMAP

Cysylltiad gyda'r Asesiad Cymeriad Tirwedd

Mae'r ATA yn gorwedd o fewn ACT 8: Cefnwlad Bae Dulas yn bennaf ac 17: Gorllewin Canol Môn. Mae rhan o'r ymylon dwyreiniol yn gorwedd o fewn ACT 9: Y Traeth Coch (Strategaeth Tirwedd Ynys Môn, diweddarwyd 2011).

Matrics o elfennau ardaloedd agwedd LANDMAP

LANDMAP Aspect Area Matrix - SLA : Parciau Estatelands												
Aspect area	**UID**	**Area name**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**Overall Evaluation**
Geological Landscape	5	Tyddyn	L	L	L	L						Moderate
	0	Benllech	H	H	H	M						High
	9	Cors Erddeiniog	L	L	L	L						Moderate
	0	Llanerchymedd	H	H	H	H						High
Landscape Habitats	2	Woodland N. of Brynteg	U	M	U	U	M	H	H	H		High
	5	Farmland S.W. of Benllech	M	M	M	U	M	M	M	M		Moderate
	1	Farmland W. of Moelfre	L	L	M	U	U	M	L	H		Moderate
	7	Anglesey	L	M	M	U	M	U	L	M		Moderate
	0	Cors Erddreiniog	O	H	L	U	H	M	O	O		Outstanding
Visual & Sensory	4	Benllech hinterland	H	M	M	M						Moderate
	2	Central smooth belt	M	H	L	L						Moderate
Historic Landscapes	5	Brynrefail	M	H		U						Moderate
	3	Fieldscape, eastern Mon	H	H		U						High
	2	Parciau/Lligwy	O	O		H						Outstanding
	1	Cors Erddreiniog	U	L		H						Moderate
	9	Capel Coch	H	H		U						High
Cultural Landscapes	3	Central Anglesey	U	H	H	U	H	H	H	H	H	High
	6	North east coast	H	H	O	U	O	H	H	H	H	Outstanding

13: Mynydd Parys

Map Lleoliad

Ffotograffau cynrychioliadol

Mae Ardal Tirwedd Arbennig Mynydd Parys yn cynnwys Mynydd Parys a’r tirwedd drosiannol oleddol o'i hamgylch i'r gogledd. Lleolir yr ATA yng ngogledd-ddwyrain Ynys Môn, yn codi o aneddiad Amlwch ac AHNE Ynys Môn.

Datganiad Gwerth ac Arwyddocâd

Disgrifiad o'r dirwedd
Mae de'r ATA wedi'i ffurfio gan graidd Mynydd Parys, crib amlwg ac unigryw sy'n codi i oddeutu 150 medr AOD ac yn ffurfio nodwedd weledol ddominyddol sydd wedi'i osod o fewn tirwedd ffermio donnog sydd yn raddol goleddu. Roedd yn glawdd gopr ers talwm (ar y cyfnod yr un mwyaf ym Mhrydain), ac ar ei hôl mae tirwedd anarferol o gerrig brig lliwgar mewn arlliwiau trawiadol o goch, oren a brown, o ganlyniad i olion mwynau wedi'u hindreulio. Mae'r dirwedd yn adlewyrchu ei hetifeddiaeth ddiwydiannol arwyddocaol, ac mae nodweddion creiriau yn cynnwys hetiau pwll diffaith, llynnoedd *settling*, tipiau ac wynebau'r chwarel (wedi'i dynodi yn Dirwedd o Ddiddordeb Hanesyddol Eithriadol). Mae rhai rhannau o'r ardal hon wedi'i dynodi yn ADdGA, gyda thomenni prif gwastraff sy'n cynnwys mwynau prin, gwythiennau mwynau a datguddiadau cerrig sy'n denu planhigion a chennau anarferol. Mae rhostiroedd a thiroedd gwlyb yn darparu llochesi pwysig i fywyd gwyllt ac yn cyfrannu at adeiledd a lliwiau amrywiol y dirwedd. Mae'r llethrau ysgafn o amgylch Mynydd Parys yn cynnwys tir ffermio tonnog agored sy'n disgyn tuag at yr arfordir gogleddol sydd wedi'i ddynodi'n AHNE. Mae gan yr ATA ryngwelededd cryf gyda'r môr a'r arfordir.

Sut mae'r Ardal Tirwedd Arbennig (ATA) yn cwrdd â meini prawf y dynodiad		
Ymarferol (rhaid cwrdd â'r ddau faen prawf)	***Angen***	Mae'r ATA yn ffurfio tirnod amlwg yng ngogledd Ynys Môn, gyda chysylltiadau swyddogaethol a gweledol â'r AHNE sydd gyferbyn. Mae ei lleoliad ar ymylon Amlwch ac yn agos at ran boblogaidd o'r arfordir o ran twristiaeth yn arwain at bwysau datblygu ar hyd ymylon gogleddol yr ATA. Yn ogystal, mae natur agored ac uchel y dirwedd yn golygu fod galw am ddatblygiad ynni gwynt yn fater allweddol, sy'n bygwth gosodiad y dirwedd hanesyddol. Mae Fferm Gwynt gweithredol Trysglwyn eisoes wedi'i leoli yn union i'r de-ddwyrain o'r ATA.
	Cyfanrwydd/cydlyniad cymeriad	Mae'r ATA yn cynnwys crib unigryw ac amlwg Mynydd Parys, a'r dirwedd drosiannol donnog sy'n amgylchynu'r nodwedd hon i'r gogledd ac i'r gorllewin. Er bod tirwedd y tir ffermio sy'n goleddu o'i hamgylch a Mynydd Parys yn wahanol o ran cymeriad, mae ganddynt gysylltiad gweledol cryf gyda'r môr a'r arfordir, ac maent yn ffurfio gosodiad gwerthfawr i AHNE Ynys Môn (a'i morlun). Diffinnir ffiniau'r de, y dwyrain a'r gogledd gan gyfuniad o'r unedau LANDMAP Hanesyddol a Diwylliannol.
Tirwedd (rhaid cwrdd ag un maen prawf o leiaf)	***Hynodrwydd lleol a naws am le***	Mae rhan fawr o'r ATA o fewn Tirwedd o Ddiddordeb Hanesyddol Eithriadol Cymru Amlwch a Mynydd Parys, gan adlewyrchu ei hetifeddiaeth ddiwydiannol cyfoethog (mae hefyd wedi'i gwerthuso yn 'Uchel' o ran y Tirweddau Hanesyddol ac yn 'Eithriadiol' neu'n 'Uchel' o ran agweddau Tirweddau Diwydiannol LANDMAP). Mae tipiau gwastraff a phwll copr brig yr 18-19eg ganrif, gydag ystod eang o strwythurau a nodweddion cysylltiedig sy'n prosesu, yn arwain at dirwedd sy'n nodedig yn weledol ('Eithriadol' yn yr agwedd Gweledol a Synhwyrol) gyda cherrig brig lliwgar mewn arlliwiau trawiadol o goch, oren, melyn a

		brown. Mae daeareg unigryw a gwaith diwydiannol y mynydd wedi arwain at amodau amgylcheddol arbennig, gyda chennau sy'n brin yn genedlaethol, rhostir a gwlyptiroedd sy'n pwysleisio ei naws am le nodedig ymhellach.
	Ansawdd y dirwedd	Er mai tirwedd gwneud yw hon yn ei hanfod, mae ei nodweddion diwylliannol, hanesyddol ac amgylcheddol unigryw yn cyfuno i gynhyrchu tirwedd nodedig o ansawdd uchel. Mae rhai ymyraethau modern megis yr A5025, golygfeydd i'r ffermydd gwynt cyfagos a'i hagosatrwydd at anheddiad Amlwch yn effeithio'r nodweddion arbennig hyn.
	Ansawdd yr olygfa	Mae'r dirwedd yn ffurfio tirnod unigryw sy'n weledol amlwg ar hyd arfordir gogleddol Ynys Môn, gyda morlun a thirwedd yr AHNE yn creu cefnlen deniadol iddi. Ceir golygfeydd maith o'i ffurf uchel, allan i'r môr ac ar draws yr ynys. Mae gwahanolrwydd yr ardal a'i nodweddion golygfaol sylweddol wedi arwain iddi fod yn le poblogaidd i deithwyr ac arlunwyr, ac yn fwy diweddar mae wedi darparu lleoliad cefndir i ffilmiau a rhaglenni ffuglen wyddonol. Gall golygfeydd i ddatblygiadau modern, gan gynnwys tyrbinau gwynt olynol, dynnu oddi wrth ei naws diamser cryf.
Gosodiad tirweddau gwarchodedig **(ble bo'n berthnasol)**	***Gosodiad tirweddau o bwysigrwydd cenedlaethol***	Mae'r ATA yn ffurfio rhan o osodiad pwysig i'r dirwedd a morlun AHNE Ynys Môn. Dylai'r cynigion dalu sylw i nodweddion arbennig y dirwedd warchodedig a rhoi ystyriaeth ddyledus i Gynllun Rheoli'r AHNE.

Nodweddion Arbennig yr ATA

Dylai gwaith cynllunio a chynigion rheoli yn yr ATA ac yng ngosodiad ei thirwedd roi ystyriaeth i'r nodweddion arbennig isod:

- Ei swyddogaeth fel nodwedd unigryw, eiconig ac arbennig yng ngogledd ddwyrain Ynys Môn;
- Ei hamlygrwydd gweledol wrth edrych o'r arfordir sydd wedi'i ddynodi'n AHNE, gyda chysylltiadau gweledol cryf rhwng y môr, yr arfordir, yr AHNE a'r ATA;
- Ei golygfeydd eang a phell;
- Ei hetifeddiaeth hanesyddol a diwylliannol sydd o bwysigrwydd cenedlaethol (rhan o Dirwedd o Ddiddordeb Hanesyddol Eithriadol Amlwch a Mynydd Parys);
- Ei daeareg ac amodau pridd unigryw sy'n arwain at gennau, rhostiroedd a thiroedd gwlyb sydd o bwysigrwydd cenedlaethol (o fewn ADdGA Mynydd Parys);
- Ei chymeriad anghysbell gyda diffyg datblygiadau modern cyffredinol.

Cyfeiriad at yr Asesiad Cymeriad Tirwedd lleol a LANDMAP

Cysylltiad gyda'r Asesiad Cymeriad Tirwedd

Mae'r cyfan o'r ATA yn ACT 7: Mynydd Parys a'r Llethrau a rhan o ATA 6: Amlwch a'r Cyffiniau, yn Strategaeth Tirwedd Ynys Môn (diweddarwyd 2011).

Matrics o elfennau ardaloedd agwedd LANDMAP

LANDMAP Aspect Area Matrix - SLA : Parys Mountain & Slopes												
Aspect area	**UID**	**Area name**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**Overall Evaluation**
Geological Landscapes	0	Llanerchymedd	H	H	H	H						High
	5	Amlwch	L	L	L	L						Moderate
	4	Llaneilian-Bodgadfa	L	L	M	M						Moderate
	3	Mynydd Eilean	L	L	M	L						Moderate
	2	Llanfechel	H	M	H	H						High
	1	Parys Mountain	O	O	O	O						Outstanding
Landscape Habitats	0	Mynydd Eilian	M	M	L	U	M	L	H	U		Moderate
	3	Farmland in N.W. Anglesey	M	M	M	U	M	M	M	M		Moderate
	6	Glan-y-Gors-Fawr	H	H	L	U	H	L	H	M		Moderate
	3	Farmland E. of Llyn Alaw	L	L	M	U	U	U	L	M		Low
	8	Pen-Y-Sarn	L	L	M	U	U	L	L	L		Low
	8	Amlwch	L	L	M	U	U	L	L	M		Low
	1	Farmland - N. Anglesey	L	L	M	U	L	U	L	M		Low
	0	perimeter)	H	M	L	U	H	L	H	M		High
	9	Mynydd Parys (Spoil)	U	O	L	U	U	L	H	O		High
Visual & Sensory	7	Parys Mountain	O	L	O	O						Outstanding
	0	Amlwch	L	L	H	M						Low
	1	North coast hinterland	H	M	H	M						High
	0	Drumlins with windfarms	L	L	H	H						Moderate
	3	Mynydd Eilan	H	M	M	H						Moderate
Historic Landscapes	4	Rhosybol	O	H		O						High
	1	Penrhyd Lastra	M	H		M						Moderate
	0	Amlwch/Parys Mountain	O	O		O						Outstanding
	8	Llaneilian / Pengorffwysfa	H	H		H						High
	7	Fieldscape, Rhos y Mynach	H	M		M						Moderate
	6	Fieldscape, central eastern Mon	O	O		H						Outstanding
Cultural Landscapes	3	Central Anglesey	U	H	H	U	H	H	H	H	H	High
	6	North east coast	H	H	O	U	O	H	H	H	H	Outstanding
	8	Porth Amlwch, Amlwch, Parys mines	H	O	O	H	O	O	M	H	M	Outstanding

14: Mynydd Mechell

Map Lleoliad

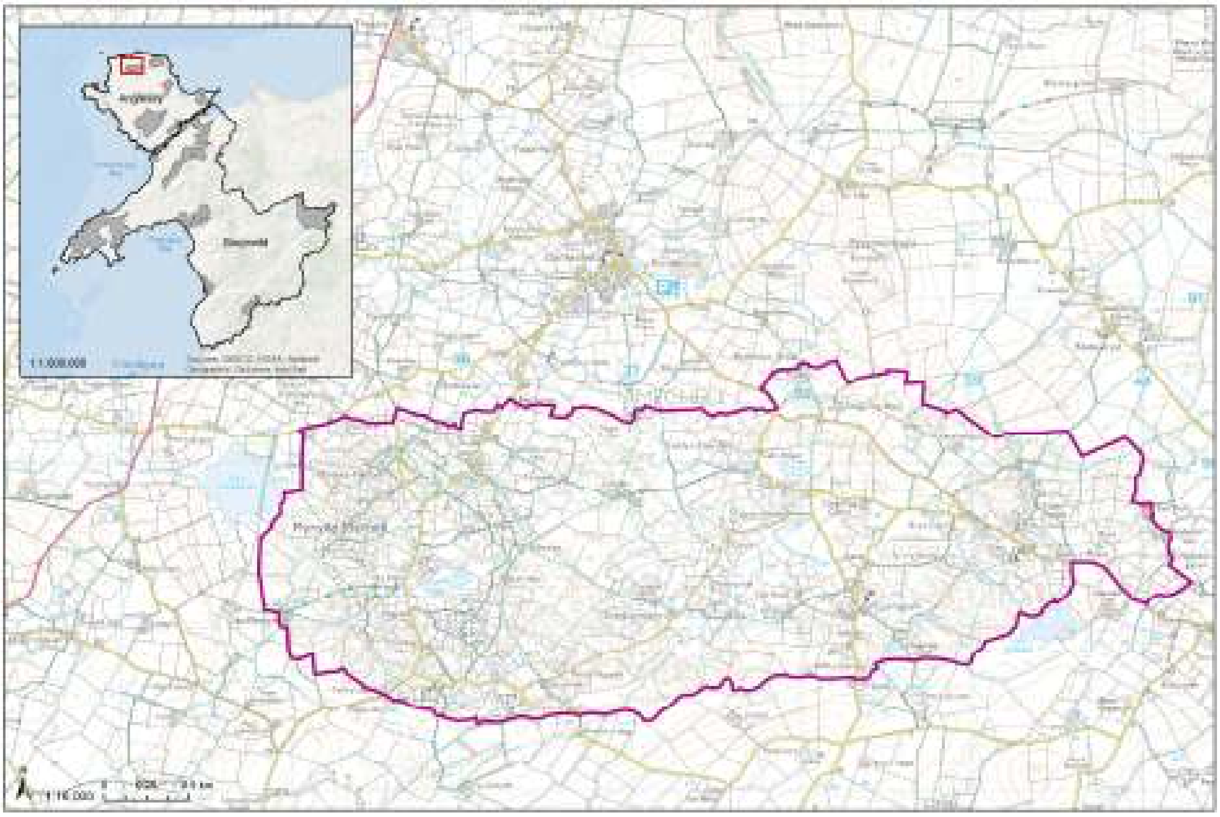

Ffotograffau cynrychioliadol

Mae ATA Mynydd Mechell yn ffurfio tirwedd wahanol iawn, sy'n greigiog a gwyllt ac ar raddfa fechan. Mae'n ddirnadwy iawn o'i chymharu â'r dirwedd donnog lyfnach sy'n ei hamgylchynu. Lleolir yr ardal yng ngogledd canol Ynys Môn, i'r de o Lanfechell.

Datganiad Gwerth ac Arwyddocâd

Disgrifiad o'r dirwedd		
Mae'r ATA yn dirwedd arbennig, sydd wedi'i chymeriadu gan dirffurf creigiog sy'n donnog iawn gyda chaeau pori anarferol wedi'u ffinio gan waliau cerrig, cerrig brig a lleiniau o eithin, gyda sawl pwll. Er mai dim ond i uchder o 92m AOD y mae'r dirwedd yn codi, mae ganddi nodweddion sydd gyffelyb ag ucheldir 'gwyllt', sy'n hawdd ei hadnabod o'i gymharu â'r dirwedd donnog lyfn sydd wedi'i ffurfio gan ddrymlin sy'n amgylchynu'r ATA. Mae'r ATA yn cynnwys gweundir creigiog agored a brithwaith amrywiol o gynefinoedd lled-naturiol o fewn tir ffermio bugeiliol. Mae ganddi rinwedd gwledig cryf nad yw wedi'i difetha ar y cyfan gan bresenoldeb datblygiadau modern. Ceir lonydd bychan sy'n troelli ar hyd y topograffi tonnog ac o dro i dro ceir tai, ffermydd a phentrefannau wedi'u gwasgaru ar hyd y lonydd. Y prif bentref sy'n gwasanaethu'r ardal yw Carreglefn (wedi'i leoli i'r de ddwyrain). Mae gan yr ardal arwyddocâd diwylliannol a hanesyddol gryf, gan gynnwys tystiolaeth o anheddiad o gyfnodau cynhanesyddol.		
Sut mae'r Ardal Tirwedd Arbennig (ATA) yn cwrdd â meini prawf y dynodiad		
Ymarferol (rhaid cwrdd â'r ddau faen prawf)	***Angen***	Mae gan gymeriad cryf y dirwedd hon, nad yw wedi'i difetha ar y cyfan, arwyddocâd diwylliannol, hanesyddol a gweledol uchel. Mae'r dirwedd i gyfeiriad y de o'r ATA eisoes yn cynnwys cyfres o ddatblygiadau tyrbin gwynt. Mae hyn yn newid mawr o fewn y dirwedd ehangach.
	Cyfanrwydd/cydlyniad cymeriad	Mae'r ATA yn cynnwys tirwedd arbennig iawn sydd â thir bryniog, creigiog a thwmpathog. Mae ganddi gymeriad deniadol ac anarferol wyllt sy'n sefyll allan o'i chymharu â llwyfandir unffurf gweddill yr ynys o'i hamgylch. Mae ei ffin yn dilyn ffin yr Elfen Weledol a Synhwyrol LANDMAP (gwerthusiad cyffredinol: Uchel).
Tirwedd (rhaid cwrdd ag un maen prawf o leiaf)	***Hynodrwydd lleol a naws am le***	Mae'r ATA yn cynnwys cymeriad ucheldir creigiog anarferol, er gwaethaf ei safle cymharol isel. Mae gan y dirwedd arwyddocâd diwylliannol a hanesyddol, ac mae'r holl ATA yn sgorio 'Uchel' yn Elfen Tirweddau Diwylliannol LANDMAP, ac yn 'Uchel' gan amlaf (gydag ychydig o 'Eithriadol') yn yr Elfen Tirweddau Hanesyddol. Mae'n sefyll allan o'i chymharu â'i chyffiniau fel tirwedd unigryw ac amrywiol sydd â naws am le cryf.
	Ansawdd y dirwedd	Dyma ATA sydd â thirwedd gyfan gyda chymeriad cytbwys a chydlynol. Mae'n cynnwys brithwaith o gerrig brig moel, eithin a rhostir, caeau pori ar raddfa fechan bob hyn a hyn a chyfuniad o diroedd gwlyb lled-naturiol, rhostiroedd, prysg a phyllau bychan wedi'u gwasgaru. Mae poblogaeth wasgaredig yn dilyn rhwydwaith gymhleth o lonydd a llwybrau troed gwledig. Mae waliau cerrig sych ac adeiladau cerrig yn darparu unoliaeth gref â'r dirwedd greigiog. Mae effeithiau o du allan yr ATA (datblygiadau ffermydd gwynt yn benodol) yn bygwth cymeriad naturiol a gwledig iawn y dirwedd.
	Ansawdd yr olygfa	Mae gan yr ATA gymeriad golygfaol sydd heb ei ddifetha ar y cyfan, sy'n cael ei ddadansoddi'n 'Uchel' drwy gydol Elfen Weledol a Synhwyrol LANDMAP. Ar y cyfan, mae golygfeydd gwledig o du mewn i'r ATA yn gyfyngedig ac yn gaeedig oherwydd y tir creigiog a thwmpathog lleol. Yn achlysurol, mae tyrbinau gwynt o du allan i'r ATA

		yn fodd modern o dynnu sylw oddi wrth y gorwel.
Gosodiad tirweddau gwarchodedig (ble bo'n berthnasol)	***Gosodiad tirweddau o bwysigrwydd cenedlaethol***	Amh.

Nodweddion Arbennig yr ATA

Dylai gwaith cynllunio a chynigion rheoli yn yr ATA ac yng ngosodiad ei thirwedd roi ystyriaeth i'r nodweddion arbennig isod:

- Y dirwedd arbennig a chreigiog ar raddfa fechan, gydag ucheldir gwyllt a chymeriad gwledig dros ben, sy'n cyferbynnu a'r dirwedd donnog lyfn o'i hamgylch a ffurfiwyd gan ddrymlin.
- Ei rhwydwaith cywrain o gaeau, llwybrau, traciau, lonydd troellog bychan a phatrwm poblogaeth gwasgaredig.
- Presenoldeb amryw o gynefinoedd a llystyfiant, gyda chyfuniad o gynefinoedd lled-naturiol o fewn glaswelltir wedi'i wella, megis ardaloedd corslyd bychan a phyllau, clegyrau, rhostir ac eithin (gan gynnwys ADdGA Salbri a Llyn Hafodol a Chors Clegyrog).
- Undod y dirwedd, gyda nodweddion gwerin megis waliau cerrig sych ac adeiladau cerrig.
- Arwyddocâd hanesyddol a diwylliannol y dirwedd, gyda phatrymau caeau cryf, a thystiolaeth o ddefnydd hanesyddol y tir ac anheddiad o gyfnodau cynhanesyddol.

Cyfeiriad at yr Asesiad Cymeriad Tirwedd lleol a LANDMAP

Cysylltiad gyda'r Asesiad Cymeriad Tirwedd

Mae'r rhan fwyaf o'r ATA oddi fewn i ACT 5: Gogledd Orllewin Môn, gyda rhan fechan yn y dwyrain oddi fewn i ACT 6: Amlwch a'r Cyffiniau, fel y'u hadnabuwyd yn Strategaeth Tirwedd Ynys Môn (diweddarwyd 2011).

Matrics o elfennau ardaloedd agwedd LANDMAP

Aspect area	UID	Area name	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Overall Evaluation
Gelogical Landscapes	3	Llyn Llygeirian	M	L	M	L						Moderate
	9	Mynydd Mechel	M	L	M	L						Moderate
	2	Llanfechel	H	M	H	H						High
Landscape Habitats	6	Llyn Hafodol	H	H	U	U	H	L	H	M		High
	5	Llyn Llygeirion	H	H	U	U	H	L	H	M		High
	6	Farmland - N.W. Anglesey	L	L	M	U	L	U	L	M		Low
	1	Farmland - N. Anglesey	L	L	M	U	L	U	L	M		Low
	9	Mynydd Mechel	M	H	M	U	M	M	H	H		High
	6	Farmland - West Anglesey	L	L	M	U	M	U	L	M		Moderate
Visual & Sensory	0	Drumlins with windfarms	L	L	H	H						Moderate
	9	Mynydd Mechell	H	H	H	H						High
	8	North-west drumlins	M	H	M	L						Moderate
Historic Landscapes	8	Mynydd Mechell	H	H		M						High
	7	Fieldscape, north-west Mon	M	H		M						High
	2	Fieldscape, Rhosbeirio	H	H		U						High
	6	Mon	O	O		H						Outstanding
Cultural Landscapes	3	Central Anglesey	U	H	H	U	H	H	H	H	H	High

15: Llethrau Coediog Biwmares a Bro Llangoed

Map Lleoliad

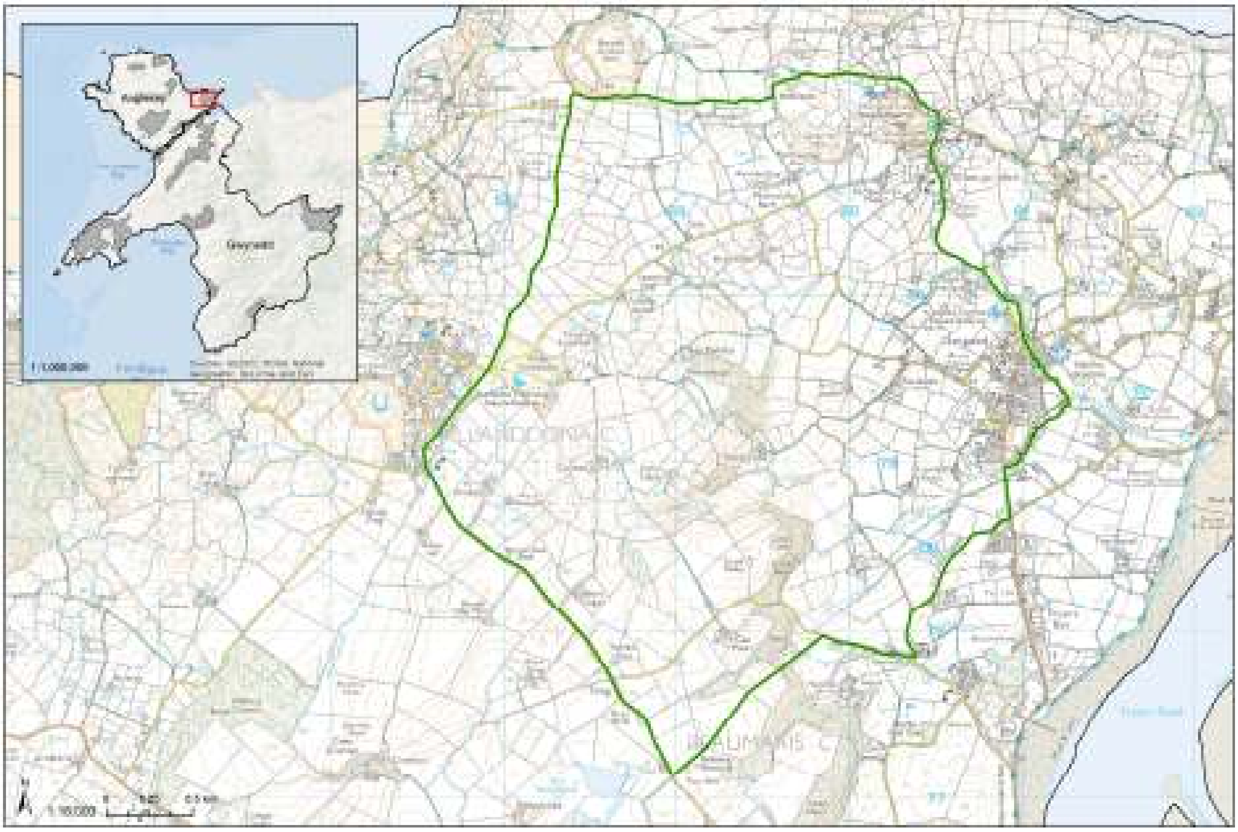

Ffotograffau cynrychioladol (© John Briggs)

Lleolir Ardal Tirwedd Arbennig Llethrau Coediog Biwmares a Bro Llangoed yng nghornel de-ddwyrain Ynys Môn (Penmon), tua’r tir o anheddiad arfordirol Biwmares. Mae wedi’i lleoli rhwng yr Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (AHNE), sy'n amgylchynu'r ATA ar dair ochr.

Datganiad Gwerth ac Arwyddocâd

Disgrifiad o'r dirwedd		
Mae'r ATA hon yn cynnwys brithwaith cryf ac amrywiol o dir ffermio tonnog wedi'i amgáu gan wrychoedd yn llawn rhywogaethau, llu o goetir ar gribau a lleiniau o rostir a phrysg. Mae'n cynnwys rhostir carreg galch a glaswelltir sydd wedi'u dynodi'n genedlaethol ar grib amlwg yn ADdGA Mariandyrys, yn ogystal â rhostir agored, glaswelltir asid a choetir ar Dir Comin Llanddona. Mae gan y dirwedd wledig iawn hon boblogaeth wasgaredig, a'r unig brif anheddiad yw Llangoed ar ymyl dwyreiniol yr ATA. Mewn mannau eraill, caiff gwasgariad o ffermydd a phentrefannau bychan eu cysylltu gan rwydwaith o ffyrdd gwledig troellog, traciau a llwybrau troed. Mae cymeriad hanesyddol cryf iddi, ac mae'r ATA yn ei chyfanrwydd oddi mewn i Dirwedd o Ddiddordeb Hanesyddol Eithriadol Penmon. Lleolir y dirwedd heddychlon hon, sy'n wledig dros ben, rhwng AHNE Ynys Môn, sy'n ei hamgylchynu'n gyfan gwbl heblaw am ar ei hochr dwyreiniol. Felly, mae rhyngwelededd â'r AHNE yn un o brif nodweddion y dirwedd, ynghyd â'r golygfeydd maith ar draws y Fenai i fynyddoedd Eryri, sy'n ffurfio cefnlen deheuol deniadol i'r ardal.		
Sut mae'r Ardal Tirwedd Arbennig (ATA) yn cwrdd â meini prawf y dynodiad		
Ymarferol <u>(rhaid cwrdd â'r ddau faen prawf)</u>	***Angen***	Amgylchynir yr ATA gan AHNE Ynys Môn, ac mae wedi'i lleoli'n agos at ran boblogaidd o'r arfordir gan gynnwys Y Traeth Coch (i'r gogledd) a chyrchfan Biwmares i'r de. Felly, datblygiad yn ymwneud â thwristiaeth yw'r pwysau mwyaf ar y dirwedd, gan gynnwys y galw i leoli safleoedd carafanau, siales a chabanau. Mae pwysau datblygu eraill yn cynnwys cynigion am ddatblygiadau ynni gwynt. Mewn tirwedd gydag ond ychydig o fynediad at y ffordd, byddai unrhyw ddatblygiad newydd yn cael effaith sylweddol ar nodweddion yr ATA sydd ar hyn o bryd heb ei difetha ar y cyfan.
	Cyfanrwydd/cydlyniad cymeriad	Mae'r ATA yn ei chyfanrwydd yn cael ei ffinio gan yr AHNE ar bob ochr heblaw am yr ochr ddwyreiniol, sy'n dilyn elfen Tirweddau Diwylliannol LANDMAP ('Eithriadol') a ffin Tirwedd o Ddiddordeb Hanesyddol Eithriadol Penmon. I'r gorllewin, mae'r dirwedd yn ymwneud llawer mwy â ffermio a llai o amrywiaeth, sydd felly'n gwneud i'r ATA sefyll allan fel ardal sydd â chymeriad cydlynol.
Tirwedd <u>(rhaid cwrdd ag un maen prawf o leiaf)</u>	***Hynodrwydd lleol a naws am le***	Mae'r brithwaith o gaeau afreolaidd sy'n donnog yn bennaf, bandiau o goetir a lleiniau o rostir - ynghyd â'i boblogaeth wasgaredig - yn arwain at dirwedd sy'n wledig iawn gyda naws diamser. Mae'r holl ardal oddi mewn i Dirwedd o Ddiddordeb Hanesyddol Eithriadol Penmon ehangach, sy'n werthfawr yn benodol am ei thystiolaeth sy'n arddangos parhad o ddefnydd y tir a gweithgarwch o ddiwedd y cyfnod cynhanesyddol i'r gorffennol diweddar. Mae hyn yn cynnwys cylch cytiau amgaeedig ger Mariandyrys: Heneb Rhestredig. Mae'r ATA yn ehangu cymeriad yr AHNE tua'r tir o'r arfordir, gyda chefnlen sy'n cynnwys y dirwedd warchodedig hon, ac Eryri, yn cyfuno i greu naws am le gwahaniaethol.

	Ansawdd y dirwedd	Dyma dirwedd sydd wedi'i ffurfio gan ganrifoedd o weithgarwch amaethyddol a rheolaeth tir, gyda phatrwm caeau hanesyddol afreolaidd a chynhelir gan wrychoedd trwchus a choed gwrychoedd. Mae'r patrwm hwn yn wannach mewn rhai mannau oherwydd diddymiad y gwrychoedd yn y gorffennol a rhoi ffensys yno yn eu lle. Ceir mwy o amrywiaeth oherwydd bandiau a blociau o goetir, gan gynnwys llu o goetir llydanddail prin ar sgarp sy'n ehangu tua'r gogledd o Fiwmares (y tu allan i'r ATA). Mae ADdGA Mariandyrys, i'r gogledd o'r ATA, yn frig cerrig calch amlwg sy'n arwain at frithwaith o rostir cerrig calch a glaswelltir calchaidd sydd o bwysigrwydd cenedlaethol. Mae rhostir, glaswelltir asid, coetir a phrysg hefyd yn nodwedd o Dir Comin Llanddona, sy'n ehangu cymeriad naturiol yr AHNE gyferbyn yn y gogledd-orllewin. Yn gyffredinol, dyma dirwedd gyflawn sy'n cael ei rheoli'n dda.
	Ansawdd yr olygfa	Dyma dirwedd sy'n wledig yn bennaf, heb lawer o ymyraethau nac amhariad gweledol. Mae ei lleoliad gyferbyn ag AHNE Ynys Mon yn ehangu ei nodweddion golygfaol a heddychlon ymhellach. Mae mynyddoedd Eryri yn ffurfio gorwel gwahaniaethol o ran golygfeydd i'r de o'r dirwedd.
Gosodiad tirweddau gwarchodedig (ble bo'n berthnasol)	***Gosodiad tirweddau o bwysigrwydd cenedlaethol***	Mae'r ATA yn ffurfio rhan o osodiad pwysig sydd ger AHNE Ynys Môn gyferbyn. Dylai'r cynigion dalu sylw i nodweddion arbennig y dirwedd warchodedig a rhoi ystyriaeth ddyledus i Gynllun Rheoli'r AHNE.

Nodweddion Arbennig yr ATA

Dylai gwaith cynllunio a chynigion rheoli yn yr ATA ac yng ngosodiad ei thirwedd roi ystyriaeth i'r nodweddion arbennig isod:

- Ei chymeriad heddychlon a'i phoblogaeth wasgaredig;
- Ei naws am le hanesyddol cryf, a'i lleoliad yn gyfangwbl oddi mewn i Dirwedd o Ddiddordeb Hanesyddol Eithriadol Penmon, gyda chylch cytiau sydd o bwysigrwydd cenedlaethol i'r gorllewin o Fariandyrys;
- Cynefinoedd lled-naturiol pwysig ADdGA Mariandyrys (rhostir cerrig calch a glaswelltir calchaidd a phlanhigion sy'n genedlaethol brin) a GNLl Tir Comin Llanddona (rhostir isel a glaswelltir asid);
- Swyddogaeth y dirwedd fel gosodiad ger AHNE Ynys Môn;
- Rhyngweledin cryf â'r AHNE gyferbyn ac Eryri ar y gorwel deheuol pell;
- Cymeriad heddychlon a gwledig iawn y dirwedd, gyda diffyg datblygu modern cyffredinol.

Cyfeiriad at yr Asesiad Cymeriad Tirwedd lleol a LANDMAP

Cysylltiad gyda'r Asesiad Cymeriad Tirwedd

Mae'r ATA bennaf yn gorwedd o fewn ACT 12: Dwyrain Canol Môn ac 11: Dwyrain Afon Menai, gydag ardal fechan yn y gogledd oddi mewn i 10: Penmon ac Ynys Seiriol (Strategaeth Tirwedd Ynys Môn, diweddarwyd 2011).

Matrics o elfennau ardaloedd agwedd LANDMAP

LANDMAP Aspect Area Matrix - SLA : Beaumaris Wooded Slopes & Llandoeg Vale

Aspect area	UID	Area name	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Overall Evaluation
Geological Landscapes	YNSMNGL042	Llangoed	L	L	L	L						Moderate
	YNSMNGL041	Llansadwrn	O	O	O	O						Outstanding
	YNSMNGL040	Penmon	O	M	H	M						Outstanding
	YNSMNGL039	Llanddona	L	L	L	L						Moderate
Landscape Habitats	YNSMNLH128	Bwrdd Arthur and Mariandrys	H	H	U	U	M	M	H	H		High
	YNSMNLH116	Surrounding Pentraeth Forest	M	M	M	U	M	M	M	H		Moderate
	YNSMNLH100	Farmland N. of Beaumaris	L	L	M	U	M	U	L	M		Moderate
	YNSMNLH075	Bridge	U	M	U	U	M	H	H	H		High
Visual & Sensory	YNSMNVS076	Llangoed	M	L	M	M						Moderate
	YNSMNVS025	Beaumaris wooded slopes	H	H	H	H						High
	YNSMNVS017	Eastern smooth belt	M	H	L	L						Moderate
	YNSMNVS016	Llangoed vale	H	M	M	M						Moderate
	YNSMNVS015	Penmon plateau	H	M	O	H						High
	YNSMNVS005	Mynydd Llwydiarth	H	H	H	M						High
Historic Landscapes	YNSMNHL069	Llangoed	O	H		O						Outstanding
	YNSMNHL067	Fieldscape around Llanfaes	O	H		H						Outstanding
	YNSMNHL016	Fieldscape, central eastern Mon	O	O		H						Outstanding
	YNSMNHL011	Llanddona	O	H		H						Outstanding
	YNSMNHL009	Fieldscape around Glan-yr-afon	U	H		H						Outstanding
Cultural Landscapes	YNSMNCL033	Central Anglesey	U	H	H	U	H	H	H	H	H	High
	YNSMNCL021	Penmon, Llanddona	H	O	O	H	O	O	L	O	M	Outstanding

16: Tir Stad De Ynys Môn

Map Lleoliad

Lleolir yr Ardal Tirwedd Arbennig hon yn ne Ynys Môn, i'r gorllewin o dref Llanfairpwll. Mae'n cynnwys rhan o stad Marcwis Ynys Môn, sy'n gorwedd yn union i'r gogledd o draethlin yr Afon Menai sydd wedi'i dynodi'n AHNE.

Datganiad Gwerth ac Arwyddocâd

Disgrifiad o'r dirwedd		
Mae'r Ardal Tirwedd Arbennig hon yn ffurfio rhan o barc Plas Newydd sydd wedi'i dirlunio (sy'n adeilad rhestredig Gradd I) a osodwyd yn ystod y 18fed a'r 19eg ganrif. Mae'r stad ehangach yn ymestyn ar hyd glannau gogleddol yr Afon Menai, o fewn AHNE Ynys Môn. Mae tirwedd yr ATA yn ffurfio parhad o gymeriad y rhan hon o'r AHNE, gyda theimlad stad gryf wedi'i amlygu oherwydd presenoldeb planhigfeydd conwydden a llydanddail cymysg, caeau pori, a choed aeddfed yn y caeau a'r gwrychoedd. Mae'n dirwedd heddychlon a gwledig, ac mae'r boblogaeth yn gyfyngedig i ffermydd gwasgaredig a phentrefannau wedi'u cysylltu gan lonydd tawel a thraciau heb eu marcio. Mae golygfeydd mawreddog ar draws ac ar hyd y Fenai i Barc Cenedlaethol Eryri yn darparu gosodiad golygfaol iawn i'r ATA hon.		
Sut mae'r Ardal Tirwedd Arbennig (ATA) yn cwrdd â meini prawf y dynodiad		
Ymarferol (rhaid cwrdd â'r ddau faen prawf)	***Angen***	Mae'r ATA hon yn union gyferbyn ag AHNE Ynys Môn, gan ymestyn cymeriad stad Plas Newydd ehangach sy'n parhau ar draws ffin y dirwedd a warchodir. Mae'n darparu gosodiad gwerthfawr i dirwedd yr AHNE a'r tir parc rhestredig (Gradd I). Y prif faterion sy'n effeithio'r dirwedd hon yw pwysau datblygu yn ymwneud â thyrbinau gwynt, twristiaeth, anheddiad Llanfairpwll sydd gyferbyn, a phrif goridor ffordd yr A4080 (sy'n ffurfio ffin ddeheuol yr AHNE).
	Cyfanrwydd/cydlyniad cymeriad	Mae'r ATA hon yn dilyn ffin yr ardal elfen Tirwedd Hanesyddol sy'n cynnwys y stad tir parciau ehangach o fewn yr AHNE. Mae'r ardal gyfan hon wedi'i gwerthuso yn 'Eithriadol'.
Tirwedd (rhaid cwrdd ag un maen prawf o leiaf)	***Hynodrwydd lleol a naws am le***	Mae cymeriad hanesyddol cryf y dirwedd hon, ynghyd â'i phoblogaeth wasgaredig, yn arwain at naws cryf am le sy'n cael ei mwyhau gan ei gosodiad golygfaol. Mae hyn yn cyferbynnu â datblygiad ac isadeiledd cyfagos ar ymylon dwyreiniol yr ATA.
	Ansawdd y dirwedd	Dyma dirwedd gyfan gyda nodweddion sy'n cael eu rheoli'n briodol er mwyn diogelu a mwyhau ei naws am le hanesyddol a chryf. Nid yw'n ymddangos yn wahanol o ran tirwedd i'r dirwedd warchodedig cenedlaethol, sef yr AHNE. Mae gan stad tir parciau Plas Newydd ehangach ddylanwad mawr ar yr ATA a'i chefnwlad.
	Ansawdd yr olygfa	Elfen allweddol o gymeriad tirwedd yr ATA yw ei gosodiad golygfaol a'i rhyngwelededd cryf ag AHNE Ynys Môn, y Fenai a mynyddoedd Eryri. Yn lleol, ymyrrir â nodweddion heddychlon a gwledig y dirwedd gan goridor ffordd yr A4080, y rheilffordd rhwng Bangor a Chaergybi ac ymylon Llanfairpwll.
Gosodiad tirweddau gwarchodedig (ble bo'n berthnasol)	***Gosodiad tirweddau o bwysigrwydd cenedlaethol***	Mae'r ATA yn darparu gosodiad sy'n union ger rhan o AHNE Ynys Môn, ar lannau gogleddol y Fenai. Dylai'r cynigion dalu sylw i nodweddion arbennig y dirwedd warchodedig a rhoi ystyriaeth ddyledus i Gynllun Rheoli'r AHNE.
Nodweddion Arbennig yr ATA		

Dylai gwaith cynllunio a chynigion rheoli yn yr ATA ac yng ngosodiad ei thirwedd roi ystyriaeth i'r nodweddion arbennig isod:

- Teimlad stad gryf y dirwedd, fel rhan o stad restredig Gradd 1 o'r 18fed/19eg ganrif (Plas Newydd).
- Brithwaith y tir pori (gan gynnwys tir pori coed), planhigfeydd coetir stad a choed aeddfed mewn caeau a gwrychoedd;
- Swyddogaeth y dirwedd fel gosodiad i ran o AHNE Ynys Môn;
- Ei rhyngwelededd cryf â'r AHNE gerllaw, a golygfeydd deniadol ar draws y Fenai i fynyddoedd Eryri;
- Cymeriad heddychlon a gwledig iawn y dirwedd, gyda diffyg datblygu modern cyffredinol.

Cyfeiriad at yr Asesiad Cymeriad Tirwedd lleol a LANDMAP

Cysylltiad gyda'r Asesiad Cymeriad Tirwedd

Mae'r ATA i gyd oddi fewn i'r ACT 12: Dwyrain Canol Môn (Strategaeth Tirwedd Ynys Môn, diweddarwyd 2011).

Matrics o elfennau ardaloedd agwedd LANDMAP

LANDMAP Aspect Area Matrix - SLA : Southern Anglesey Estatelands												
Aspect area	**UID**	**Area name**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**Overall Evaluation**
Geological Landscape	L048	Brynsiencyn	L	L	L	L						M
	L047	Llandaniel Fab	L	L	L	L						M
	L044	Afon Braint	L	L	L	L						M
	L041	Llansadwrn	O	O	O	O						O
Landscape Habitats	H067	Llanfair PG	U	M	U	U	M	H	M	M		M
	H060	Malltraeth Marsh	L	L	M	U	M	M	L	M		M
Visual & Sensory	S091	A55 corridor	L	L	M	L						L
	S079	Brynseincyn	L	L	L	M						L
	S062	Llanfair Pwllgwyngyll	L	L	L	L						L
	S026	south	H	H	H	H						H
	S018	South-west ridges	M	H	M	L						M
Historic Landscapes	L065	Brynsiencyn	H	O		M						H
	L006	associated villages	O	O		H						O
	L005	Malltraeth	M	H		M						M
	L004	parkland	O	O		M						O
Cultural Landscapes	035	Llanidan	H	O	O	U	O	O	M	M	H	O
	033	Central Anglesey	U	H	H	U	H	H	H	H	H	H
	031	Sustrans Cycle Route	O	M	H	L	M	L	L	M	O	H
	012	area	H	M	H	U	H	H	H	M	M	H
	009	Holyhead	H	O	O	O	O	M	H	H	O	O